

Nouăsprezece Trandafiri

de

Mircea Eliade

De câteva minute tăcea absent, cu privirile pierdute pe fereastră. Am închis carnetul și l-am băgat în buzunar.

- Dacă voiți, îndrăznii târziu, vin mâine cu un ceas mai devreme, sau chiar două ceasuri. Și vă aduc și textul dactilografiat.

- Pentru mâine, spuse întorcându-și leneș capul, îmi făcusem alte planuri... Totuși, reluă după o pauză, totuși cred că e cea mai bună soluție...

Atunci am auzit bătând în ușă. Surprins, m-am ridicat brusc din fotoliu, dar în clipa următoare ușa se deschise și intră un tânăr înalt, blond și, mi s-a părut, neobișnuit de palid. Înainta timid și totuși cu pasul ferm, hotărât.

- Vă rog să mă iertați, spuse îndreptându-se spre birou. Dumneavoastră sunteți domnul Anghel D. Pandelescu ? Maiestrul ? ...

- Dar ce dorești dumneata ? l-am întrerupt.

Ca și cum nu m-ar fi auzit, tânărul se apropia de birou.

- Maiestrul Dumitru Anghel Pandelescu ? repetă. Scriitorul ?

- Eu sunt, răspunse Pandelescu zâmbind, după obiceiul lui, enigmatic și, într-un anumit fel, ironic.

Tânărul se opri în dreptul scaunului de lângă mașina de scris și își trecu de mai multe ori palma stângă pe frunte.

- Vă rog să mă iertați, șopti, dar în acest caz...

Răsuflă adânc și continuă, ridicând treptat glasul și rostind cuvintele rar, cu solemnitate.

- Vă rog să nu vă supărați, dar în acest caz... În acest caz, dumneavoastră sunteți, vă rog să mă iertați că vă spun asta... D-ștră sunteți părintele meu, tatăl meu...

Apoi se așeză pe scaun și întoarse deznăjdicit capul spre mine, parcă m-ar fi implorat să-i vin în ajutor. Nu înțeleg de ce m-au iritat privirile acelea de condamnat la moarte.

- Pe unde ai intrat ? l-am întrebat făcând un pas spre el.

- Pe la bucătărie... Am găsit ușa deschisă, și atunci...

- Și de ce ai venit ? l-am întrerupt. E o încercare de șantaj ? Sau suferi cumva de schizofrenie?

- Vă rog să nu vă supărați, spuse ridicându-se lent, cu demnitate. Știam că are să fie greu, că va fi chiar penibil. Dar trebuia să o fac. Am făgăduit...

- Cui ai făgăduit ? întrebă Pandeles.

Părea calm, oarecum indiferent, dar îl cunoșteam bine; știam că, așa cum îi plăcea să spună, era stăpânit de viciul nobil, deși calomniat, al curiozității.

- Logodnicei mele, Niculina. I-am făgăduit că voi veni să vă cer consimțământul. Consimțământul la căsătoria noastră, preciză roșind ușor. Evident, este numai o formalitate. Nu vă cerem nimic. Și nu vom spune la nimeni. Iar dacă nu vă place de noi, nu vom mai veni a doua oară...

Ascultându-l, mi-am dat seama că ar putea să-mi devină simpatic. Într-un alt costum și fără cravată, ar fi fost un tânăr interesant; avea un profil de medalie alexandrină.

- Cum te numești d-ta ? îl întrebă Pandeles.

- Serdaru. Laurian Serdaru. Am 28 de ani, și am absolvit amândoi, Niculina și cu mine, Conservatorul din București. Dar eu sunt instructor de înot la Uzinele Uricani, iar Niculina dă lecții particulare de franceză și latină.

Pandeles continua să-l privească în ochi, adânc, concentrat. Nu mai zâmbea.

- Dar în fond, ce te face pe d-ta să crezi că ai putea fi băiatul meu ? Ți-a spus asta mama dumitale ?

Tânărul își trecu din nou, de mai multe ori, palma stângă pe frunte.

- Nu. Mama nu mi-a spus niciodată nimic. Bănuiesc totuși, că intenționa să-mi spună mai târziu, după terminarea liceului. Dar mama a murit când eu aveam nouă ani.

- Atunci, l-am întrerupt, cum de știi că ți-ar fi spus asta mai târziu, că ți-ar fi spus-o după terminarea liceului ?

Serdaru întoarse capul spre mine; era tot atât de palid ca și în clipa când intrase în birou.

- Nu cred că am dreptul să vă mărturisesc asta, spuse mai târziu.

- În fond, interveni din nou Pandeles, dacă n-o știi de la mama d-tale, de unde o știi ? Cine ți-a spus-o ?

Tânărul ne privi pe rând pe amândoi și figura i se luminează, ca și cum, chiar în acea clipă, și-ar fi amintit de o secretă bucurie.

- O știu de la Niculina. Ea a descoperit asta, iarna trecută, înainte de a ne logodi. A descoperit-o la Predeal, în timpul repetițiilor. Se repeta *Steaua sus răsare...* și făceam amândoi parte din figurație.

Pandele ridică de mai multe ori din umeri; ghiceam că întâmplarea începe să-l amuze.

- Nu înțeleg, spuse cu inimitabila lui falsă gravitate.

- Aveți dreptate să nu înțelegeți, pentru că lucrurile sunt mai complicate decât par la prima vedere. Vreau să spun, nu puteți înțelege înainte de a ști că noi repetasem la început *Orfeu în Infern*, repetasem vreo trei săptămâni – și acolo, în ultimul act, aveam și noi rolurile noastre; firește roluri modeste, dar oricum, nu făceam numai figurație... Dar, pe neașteptate – primise probabil dispoziții de la Centru – pe neașteptate, Direcția a decis întreruperea repetițiilor. Și pentru că se apropiau sărbătorile Crăciunului, au înlocuit *Orfeu în Infern* cu *Steaua sus răsare...* Știți, adăugă coborând glasul, *Steaua sus răsare* este considerată, pe drept cuvânt, cea mai reușită comedie antireligioasă, antiobscurantistă cum se spune de obicei.

Tăcu brusc, și-l privi pe Pandele lung, concentrat, parcă ar fi așteptat ceva, un răspuns, un gest.

- Tot nu înțeleg.

- Schimbarea asta de program nu vă amintește nimic ?

- Nu.

- E drept, au trecut de-atunci aproape treizeci de ani... Dar, iertați-mă că vă întreb : n-ați scris d-stră acum treizeci de ani *Orfeu și Euridice*, tragedie în două acte și cinci tablouri ?

Pandele se rezemă pe speteaza fotoliului și, dându-și ușor capul pe spate, începu să râdă; părea foarte bine dispus, și nu înțelegeam de ce.

- Dar cum ai aflat, domnule, de *Orfeu și Euridice* ?! Este singura piesă pe care am scris-o în viața mea; nu s-a jucat niciodată și n-am publicat-o nicăieri, n-am publicat nici măcar fragmente în revistele timpului.

- Era o piesă în versuri albe, reluă Serdaru, o piesă mai mult religioasă decât filozofică, deși avea ca subtitlu : „Introducere la cea mai veche metafizică”.

- Era, mai ales, o piesă proastă, pretențioasă și artificială...

- Dar o dată, continuă Serdaru, o singură dată, în decembrie 1938, a fost pusă în repetiție. La Teatrul Național din Sibiu.

- Ai aflat și de asta ? exclamă Pandele tot atât de bine dispus. E adevărat, începuseră repetițiile, dar după vreo trei săptămâni, directorul Teatrului, Mihu, a demisionat – de fapt, a fost silit să demisioneze – și noul director mi-a scos piesa de pe afiș.

Serdaru îl ascultase fascinat, neizbutind să-și desprindă privirile de ochii lui.

- În săptămâna aceea erați la Sibiu. Asistați la repetiții. Și ați rămas și după ce s-au întrerupt repetițiile; sperați să-l convingeți pe noul director...

- Eram naiv. Eram un mare naiv.

- Erați tânăr...

- Nu chiar așa de tânăr, îl întrerupse Pandele zâmbind melancolic. Împlinisem de curând 33 de ani...

Tăceau amândoi fără să se privească. Mi s-a părut că trebuie să intervin, și cât mai repede.

- Dar eu tot nu înțeleg. Nu înțeleg ce legătură are una cu alta... Doar faptul că, și într-un caz și în celălalt, au fost întrerupte repetițiile.

Serdaru se întoarse către mine și mă privi recunoscător ca și cum l-aș fi scos dintr-o mare încurcătură.

- Nici eu nu înțelegeam până nu mi-a atras atenția Niculina. Ea a remarcat că, în ambele cazuri, repetițiile unei piese reprezentând coborârea lui Orfeu în Infern au fost întrerupte în preajma Crăciunului. Și în ambele cazuri a urmat un spectacol evocând Misterul Nativității, nașterea lui Isus în Bethleem...

- Dar, îl întrerupse Pandele, știi că *Steaua sus răsare* a fost scrisă mult mai târziu; a fost scrisă acum vreo șapte, opt ani...

Tânărul ne privi din nou pe amândoi, zâmbind misterios.

- Nu e vorba de comedia antiobscurantistă, de piesa lui Aurel Verigă, ci de cântecul de stea, „Steaua sus răsare, ca o taină mare...”. Căci, repet, erați la Sibiu, și se apropia Crăciunul.

- E adevărat, începuse să ningă și-mi era teamă că se vor înzăpezi trenurile. Așa cum s-a întâmplat, de altfel, adăugă visător.

- Ați petrecut primele zile ale Crăciunului la Sibiu, continuă Serdaru, și atunci ați sugerat câtorva actori și actrițe care repetaseră *Orfeu și Euridice* să organizeze un spectacol de Crăciun: colinde, cântece de stea...

Pandele îl ascultase pe gânduri, ușor încruntat, apropiindu-și pleoapele.

- Nu cred că *eu* am avut această idee, spuse târziu, cu o voce joasă. Altminteri mi-aș fi adus aminte... Îmi amintesc doar că eram foarte deprimat, pentru că nu reușisem să conving pe noul director să-mi joace piesa și, mai ales, pentru că nu puteam fi, de Crăciun, la București...

- Și totuși, stăruind Serdaru, nu vă amintiți că în noaptea de Crăciun ați întovărășit întreg grupul – erau, printre ei, și câțiva studenți de la Conservatorul din Cluj – i-ați întovărășit până la locuința prietenului dumneavoastră, care vă aștepta cu masa pregătită și, acolo, după ce-ați ascultat „Steaua sus răsare ca o taină mare”, ați spus actorilor, dar adresându-vă în primul rând actriței care interpreta pe Euridice, le-ați spus că de-abia *atunci ați înțeles cât de profundă și de semnificativă este asemănarea între Orfeu și Isus...*

Pandele clătina de câteva ori din cap, și-l întrerupse brusc.

- Nu, nu, te înșeli ! Asemănarea între Orfeu și Isus am descoperit-o mult mai târziu. Am încercat chiar să scriu o nuvelă pe această temă, dar subiectul mi s-a părut inoportun și am întrerupt-o... Și nu-mi aduc aminte să fi avut vreun prieten la Sibiu, care mă aștepta, în Noaptea de Ajun, cu masa întinsă. Singurul cu care începusem a mă împrieteni era Miha, fostul director al teatrului.

Atunci i-am auzit pentru întâia oară glasul.

- Laurian, recunoaște că n-ai reușit !

Am întors speriat capul. Ușa cea mare, dinspre salon, era larg deschisă, și în prag, cu o valiză în mână, se afla o tânără curiosă, așa zice chiar provocator, îmbrăcată: o rochie foarte lungă, de culoarea guridei, care, cu vreo 10-15 ani înainte, fusese probabil o rochie elegantă, dar de-atunci fusese neconținut purtată, și de nenumărate ori ajustată și reajustată.

- Dar, după cum știi, continuă, rareori anamneza reușește de la prima încercare.

Niciodată nu auzisem o asemenea voce. Nu semăna cu nici o altă voce de femeie, de artistă, sau de primadonă din câte auzisem până atunci. Mă ridicasem, încurcat, în picioare. Așa cum mă așteptam, câteva clipe în urmă Pandele se ridică și el de la birou. Părea tot atât de surprins ca și mine.

- Eu sunt logodnica, Niculina Nicolae, și vă cer iertare că am ascultat la ușă. Dar era vorba de ceva foarte important pentru noi; în primul rând pentru mine, adăugă așezând cu grijă valiza pe marginea covorului.

De-abia atunci, privind-o cum se apropia de noi zâmbind, în ritm lent, liturgic, alternând, ca la procesiune, pașii mari cu scurte opriri pe loc, de-abia atunci mi-am dat seama că era foarte frumoasă. Se apropie de Pandelescu și-i întinse mâna, plecându-și în același timp fruntea, ca și cum s-ar fi aflat în fața unui suveran.

- Sunt fericită că vă pot, în sfârșit întâlni, chiar într-o împrejurare atât de delicată. De la primele romane pe care le-am citit demult, în liceu, am regretat că n-ați voit să scrieți teatru...

Așa cum mi-a mărturisit-o mai târziu, Pandelescu era nu numai surprins, dar, fără să înțeleagă de ce, de-a dreptul emoționat. Întoarse capul către mine și mă prezentă.

- Domnul Eusebiu Damian. Neobositul meu secretar și harnic colaborator. Dacă veți putea citi într-o zi un volum de Memorii semnat cu numele meu, să știți că în cea mai mare parte au fost redactate de el, de Eusebiu. Căci i le dictez lui, adăugă izbutind să zâmbescă, și eu nu știu să dictez...

Niculina își înclină ușor capul, dar nu-mi întinse mâna.

- Am venit cu câteva costume în valiză, reluă, dar nu cred că e momentul cel mai potrivit pentru spectacol. Pregătisem mai multe spectacole, adăugă cu un zâmbet trist.

Nu reușea să-și desprindă privirile din ochii lui Pandelescu.

- Ne gândisem la cel puțin patru, dacă nu cinci spectacole, preciză Serdaru. După cum ar fi evoluat întreprinderea.

Pandelescu mă privi curios, parcă ar fi voit să se convingă că auzise bine.

- Îmi pare rău, spuse. Mi-ar fi plăcut să vă aud interpretând, chiar aici în biroul meu, un mare rol...

- Ne gândisem la altceva, îl întrerupse Niculina. Nu atât la personajii din literatură dramatică universală, cât la spectacole tradiționale, cu sau fără măști, dar utilizând scenarii de mim și coregrafie, acompaniate de anumite melodii străvechi, aproape uitate în zilele noastre. Laurian, bunăoară, cunoaște...

- Poate ar fi mai bine să nu insiști, o întrerupse Serdaru. Singurul lucru important...

- E adevărat, contună Niculina, singurul lucru important este să ne dați consimțământul... Căsătoria va avea loc mâine. În cea mai strictă intimitate, cum

se spune. De fapt, adăugă zâmbind, vor fi numai noi doi – și personagiile reglementare.

- Interesant ! Foarte interesant ! șoptii.

- Într-adevăr, foarte interesant, repetă Pandeles.

Îmi căută din nou privirile. Niciodată nu-l văzusem atât de neajutorat; dacă nu l-aș fi cunoscut bine, aș fi crezut că e paralizat de un trac absurd, inexplicabil.

- În fond, de ce nu ne-am așeza ? am exclamat, arătând cu amândouă brațele fotoliile și scaunele din birou.

- Adevărat, de ce nu luați loc ? repetă Pandeles adresându-se Niculinei și pregătindu-se să corecteze poziția fotoliului.

Evident, în clipa următoare am fost lângă el; știam că trebuie să se ferească de eforturi fizice.

- Vă mulțumim, spuse Niculina după ce Pandeles înconjură biroul și se așeză în fotoliul lui. Vă mulțumim din tot sufletul... Sunt 243 de zile de când visăm amândoi la această întâlnire.

- Exact 243 de zile, repetă Serdaru. Le-am mai numărat o dată înainte de a veni...

2

Abia închisesem ușa în urma lor, când Pandeles îmi spuse:

- Astă-seară mănânci aici, cu mine. O rugăm pe Ecaterina să improvizeze ceva. Aș fi vrut să-l întrerup, dar nu-mi lăasă timp. Vorbea repede, surescitat.

- Ea știe să se descurce. Poate o ompletă cu șuncă și o salată. Și avem whisky, și țuică, și vin. Eu zic să începem cu whisky. Dar poate d-ta preferi țuică...

- Nu, am să beau și eu tot whisky. Dar trebuie să vă informez, am adăugat repede, că Ecaterina a plecat pe la trei, trei și jumătate...

Pandeles se îndreptase spre fotoliu lui de la birou, dar se întoarse brusc și mă privi mirat.

- Dar ce i-a venit ? Cum de a plecat așa, fără se ne anunțe ?

I-am întins foaia smulsă din calendar. În cinci propoziții scurte scrise cu litere majuscule, singurele pe care le putea desena cu oarecare precizie, Ecaterina se

scuză că, auzindu-l „dictând inspirat”, nu îndrăznise să intre în birou, să-l anunțe că pleacă din nou, pentru 24 ore, și indică motivul: de data aceasta era sigură că l-a zărit în mașină (pe Ioanid, seducătorul) și știe unde să-l găsească.

- Bine, spuse, mototolind foaia de calendar, n-are nici o importanță. Ne descurcăm noi și fără Ecaterina, Dar, reluă, după o clipă, zâmbind, de data aceasta unde a afișat mesajul ?

- Lipit de lampa japoneză.

Mă pregăteam să-i spun cum l-am găsit acolo. Puțin timp după ce Niculina începuse să ne vorbească despre repetițiile de la Predeal, mi-am adus deodată aminte de Ecaterina și m-am întrebat cum de a lăsat să intre o necunoscută, atât de straniu îmbrăcată și cu o valiză în mână ? Și atunci m-am ridicat discret și, aproape în vârful picioarelor, am trecut în salon. Am descoperit repede pagina de calendar pe abajurul lămpii japoneze, lipită, ca de obicei, cu un timbru de zece bani.

- În fond, m-a întrerupt Pandeale, n-are nici o importanță. Stai jos și spune ce crezi de toată întâmplarea asta ? Nu te-a frapat nimic ?

- Ba da. M-a frapat în primul rând...

- Într-adevăr, este extraordinar, m-a întrerupt din nou, parcă și mai surescitat. Este extraordinar că acest tânăr necunoscut, care se crede băiatul meu, a venit să-mi vorbească despre *Orfeu și Euridice* la mai puțin de un ceas după ce evocasem în fața dumatăle aniversarea aceea cu Mihail Sebastian, Camil Petrescu și atâția alții, scriitori și artiști, când am discutat aproape toată noaptea despre teatru, am discutat mai ales posibilitățile de a reinterpretă miturile clasice, și eu le-am vorbit de mitul lui Orfeu...

Îl priveam încurcat; nu prea știam ce să spun.

- N-ați apucat să-mi vorbiți despre toate astea. Doar ce mi-ați spus: „Mi-am dat deodată seama că împliniseam 33 de ani”, și ați căzut pe gânduri. Priveați pe fereastră și mult timp n-am îndrăznit să vă întrerup meditația...

- Totuși, reluă Pandeale, ți-am vorbit despre simbolismul vârstei de 33 de ani – vârsta lui Isus – și începusem să evoc discuțiile din noaptea aceea, când aproape m-am certat cu Camil, pentru că el recuza în bloc încercările de reactualizare a miturilor clasice, iar eu pretindeam că, cel puțin în cazul lui Orfeu și Euridice, un dramaturg contemporan ar putea...

Am scos carnetul din buzunar și l-am deschis la ultima pagină.

- Dacă îmi da-ți voie, am să vă citesc stenograma ultimelor fraze. Ați spus: „Ca în fiecare an, în seara de 21 septembrie am invitat toți prietenii la mine acasă. Dar de data aceasta, *ceva*, nu știu prea bine ce, *ceva* mi se părea schimbat. Mi-am dat deodată seama că împlineam 33 de ani.”

Ei, după aceea ați tăcut și ați întors capul spre fereastră.

Mi-era teamă că l-am supărat și nu îndrăzneam să-mi ridic ochii din carnet.

- Curios, vorbi târziu. Era sigur că ți-am dictat mai mult. Poate îmi dictasem în gând... Dar, în orice caz, reluă după o pauză, nu te-a frapat coincidența ?

- Ba da. Dar m-au frapat și alte lucruri. Bunăoară, nu înțeleg cum de a știut Niculina că una din cheile de la intrare se află întotdeauna ascunsă sub preșul din fața ușii...

- Lasă astea ! mă întrerupse fără să mai încerce să-și stăpânească nerăbdarea. Femeile de genul ei au o intuiție drăcească, aproape un fel de divinație... Dar ce zici tu de îndrăzneala ei când și-a smuls a doua oară rochia aceea penibilă, de cocotă bătrână, și a rămas în maioul negru, și a început să danseze, bătând din palme – dar ai remarcat cu câtă eleganță se înălțase brațele deasupra capului și bătea totuși din palme cu putere, parcă ar fi avut castaniete ?

De câtva timp aș fi vrut să-i spun că mi-e sete, că aș fi băut cu mare plăcere un pahar de whisky cu sifon, dar m-aș fi mulțumit chiar cu un pahar mare cu apă. Dar nu îndrăzneam să-l întrerup.

- Nu ți-a adus aminte de nimic dansul acela ? Al doilea dans și, pentru mine, cel mai reușit, cel mai fascinant ?

- Să vă spun drept, mărturisii, n-am apucat să văd mare lucru. Mă dusesem în dormitor să răspund la celălalt telefon, și când am revenit, Niculina aproape că își terminase dansul. Doar ce-a mai făcut câteva mișcări, a îngenuncheat, și-a tras rochia pe ea și s-a reșazat în fotoliu.

Pandele m-a privit lung, încruntat, ca și când n-ar fi înțeles prea bine.

- Cred că faci o confuzie, spuse. Telefonul a sunat mult mai târziu, după ce începuse al treilea „spectacol” – cum spuneau ei – și unde rolul principal îl avea băiatul... Dar, în sfârșit, n-are nici o importanță, continuă fără să-mi lase timp să răspund. Mie mi-a plăcut cel mai mult al doilea dans. Mi-a adus aminte de dansul

Salomeii din piesa lui Oscar Wilde, pe care am văzut-o în tinerețe, la Berlin. Dar mi-a amintit și de dansurile indiene, de spectacolele lui Udhai Shankar...

- Le-am văzut și eu, acum trei ani, aici, la București. Dar, îndrăznii, ridicându-mă brusc din scaun, tare aş bea un pahar cu sifon. Știu unde e, continui întreprându-mă spre bucătărie. Am să aduc și sticla de whisky. Evident, toată povestea cu mama care i-ar fi spus adevărul după terminarea liceului, și acea inscripție care, în interpretarea Niculinei, ar dezvălui paternitatea băiatului, toată povestea mi se pare cusută cu ață albă. Copii aceștia au venit aici cu alt scop. Dar care ? D-ta ce crezi ? mă întrebă brusc. Ce crezi că urmăresc ?

Nu îndrăzneam să-i mărturisesc tot adevărul, să-i mărturisesc ce credeam eu, și anume că acea inscripție pe *Roata morii*, cel mai popular roman al lui Pandelescu: „Sibiu, Crăciun 1938, Orfeu, *Steau sus răsare...*” inscripție pe care mama lui Vladimir o completase șapte ani mai târziu, în 1945, adăugând cu creionul: „Pentru Laurian, când va fi mare, ca să înțeleagă și să ne ierte”, inscripția aceasta era așa cum observase Niculina, pe atât de tulburătoare pe cât era de misterioasă.

- După impresia pe care mi-au făcut-o, începui după o scurtă pauză, cred că sunt amândoi pasionați de teatru, de spectacol. Iar ea, fata, este, desigur, o mare artistă – poate de aceea nu-și găsește loc în nici un teatru și își câștigă existența, dând lecții de latină și franceză, în orice caz, amândoi văd în teatru un spectacol sacru.

- Și atunci ? mă întrerupse Pandelescu vădit dezamăgit de interpretarea mea. Atunci de ce-au venit la mine ? Știau foarte bine că nu sunt autor dramatic, și chiar dacă aş vrea nu pot face nimic pentru ei.

- Impresia mea este că, luând în serios spectacolul, considerându-l adică un ritual, au venit să vă ceară consimțământul la ritualul căsătoriei lor.

Pandelescu tăcu câțva timp, apoi apucă paharul și începu să soarbă încet, pe gânduri.

- Ar putea fi și asta, spuse. De aceea m-am retat la jocul lor și le-am dat consimțământul. În fond, de ce nu le-aș fi dat ? Ce mă costă ? adăugă, încercând să imite (dar fără să reuească) vulgaritatea lui Paraschiv Simionescu, marele lui rival. Era doar o formalitate.

- Dar ați văzut că pentru ei, mai ales pentru fată, consimțământul era mai mult decât o formalitate, era un adevărat ritual. Ați văzut cât era de emoționată, când,

la despărțire, a căzut pe neașteptate în genunchi, v-a apucat mâna s-o sărute și v-a spus: „*Benissez-nous, mon pere!*”

Mi-am dat imediat seama că făcusem o gafă, dar nu înțelegeam de ce Pandele mă privea ciudat.

- Da, a fost un moment penibil, vorbi târziu. Nu mă așteptam să cadă în genunchi chiar în fața mea și să-mi sărute mâna. Nu știam ce să fac.

- În locul d-stră, îndrăznii, aș fi ridicat-o și aș fi sărutat-o pe amândoi obrajii. Pandele mă privi din nou surprins, aproape cu furie.

- Dar așa am și făcut, izbucni. Numai că n-am sărutat-o pe amândoi obrajii. Am sărutat-o întâi pe frunte și pe urmă pe obraz...

Simțeam că roșisem și acest simptom de slăbiciune mă umili.

- Vă cer iertare. Poate n-am văzut bine. Eram acolo, lângă ușă, bucuros că în sfârșit se hotărâseră să plece, și poate mi-au scăpat anumite gesturi...

Pandele continuă să mă privească, din ce în ce mai încruntat.

- Eusebiu, începu târziu, cu gravitate, dacă nu te-aș cunoaște de atâția ani, aș crede că ori vrei să-ți bați joc de mine, ori ești în ultimul grad de surmenaj.

- De ce, Maestre ? întrebai intimidat.

- Pentru că scena cu căderea în genunchi și sărutatul mâinii n-a avut loc lângă ușă, în clipa despărțirii. Asta s-a întâmplat mai înainte, după al treilea spectacol, când s-au apropiat amândoi de mine – tocmai mă ridicasem de la birou ca să-i felicit –, s-au apropiat de mine, băiatul a luat-o de mână, ca și când aș fi vrut să mi-o prezinte, și s-a înclinat profund, și atunci...

- E adevărat ! exclamai și, neștiind ce-aș mai putea face, mi-am pus mâna pe frunte. Așa este, cum spuneți dumneavoastră. Acum mi-aduc bine aminte.

Dar rostisem toate acestea din deznădejde, pentru că nu voiam să-l supăr. De fapt, *scena se petrecuse așa cum spusese eu: la plecare, în dreptul ușii*. Niculina își îmbrăcase pentru ultima oară rochia și apucase chiar valiza din mână și i-a căzut în genunchi.

- Ești obosit, spuse Pandele continuând să mă privească bănuitor. Ar trebui s-o lași mai încet cu aventurile d-tale nocturne. Nu mai ai 20 de ani...

A doua zi de dimineață m-a trezit telefonul.

- Sper că te-ai odihnit îndeajuns, începu cu glasul lui de zile mari. Și sper că nu te-ai supărat dacă, aseară, mi-am îngăduit să fiu sincer cu dumneata.

Am bâiguit câteva cuvinte la întâmplare, dar nu cred că le-a auzit.

- Uite ce te rog, continuă. M-am interesat unde trebuie și am aflat că ceremonia va avea loc la Primăria Sectorului IV, azi la ora 11. Cumpără te rog, 19 trandafiri și, la sfârșitul ceremoniei, oferă buchetul Niculinei din partea mea, cu aceste cuvinte...

Am simțit cum se accelerează bătăile inimii și l-am întrerupt, emoționat.

- Doar o clipă, vă rog, să-mi caut creionul...

Când am apropiat din nou receptorul de ureche, l-am auzit tușind.

- M-am înecat, începu cu oarecare timiditate. Închipuiește-ți că aseară, după ce ne-am despărțit, m-a apucat deodată o poftă grozavă de fumat. M-am dus atunci până la Select și mi-am cumpărat de la bar un pachet de țigări americane.

La început, mi s-a părut că glumește. Mi-am amintit indignarea lui Ioniță. Este inadmisibil, spunea Ioniță, și este o dovadă de proastă creștere, să inviți oamenii ca tine acasă și, de la ușă, să le arăți afișul cu litere de o șchioapă: „Fumatul e strict interzis”. Poți face asta dacă ești suferind, sau dacă ești alergic la fumul de țigară – dar el, A.D.P., nu este nici una, nici alta !

- Și până la miezul nopții, adăugă cu un ton care mi s-a părut provocator, aproape agresiv, până la miezul nopții am fumat tot pachetul ! Ca pe vremurile bune...

- Nu știam că ați fumat vreodată...

- Am fumat mult în tinerețe, continuă pe același ton. Am fumat chiar foarte mult. De aceea a trebuit să mă las...

Probabil că încercase să râdă, dar îl înecă din nou tusea. Când mi s-a părut că mă poate auzi, l-am întrebat:

- Ce cuvinte să scriu pe cartea de vizită ?

Șovăi câțva timp.

- Poate că ar fi mai bine să-i oferi buchetul fără carte de vizită. Îi spui doar atât: din partea domnului Anghel D. Pandele.

- Să spun că le doriți fericire sau noroc, sau cam așa ceva ? Din nou, o lungă pauză, îl ghiceam că nu izbuteste să se hotărască și, ca de obicei în asemenea împrejurări, era gata să-și piardă răbdarea.

- Nu ! izbucni brusc. Nu cred că mai trebuie adăugat și altceva. Un buchet cu 19 trandafiri, oferit chiar de dumneata, prietenul și colaboratorul meu, cred că e de ajuns. Și, dacă nu-ți strică programul, adăugă, vino să mă vezi îndată după ceremonie...

Așa cum mă așteptam, când am intrat în florărie, trandafirii fuseseră deja aleși de el, prin telefon. Și, evident, fuseseră aleși cei cu tija cea mai lungă. Mă simțeam puțin ridicol cu acel enorm buchet în brațe, mai ales că făcusem greșea să îmbrac cel mai elegant costum, singurul care-i plăcea lui A.D.P. Din fericire, am găsit destul de repede un taxi. Am ajuns în dreptul Primăriei cu vreo zece minute înainte de 11, și am urcat emoționat scările. Sala de așteptare era ticsită. Mi-am făcut loc printre grupuri, căutând cu ochi pe Niculina. Și deodată mi-am dat seama că nervozitatea se accentuase la gândul că Niculina ar fi putut veni îmbrăcată în rochia aceea monstruoasă. Nu îndrăzneam să mă închipui înclinându-mă în fața ei și oferindu-i, cu anumită solemnitate, buchetul de trandafiri.

Dar după ce-am traversat sala de la un capăt la altul, fără să fi dat cu ochii de logodnici, am simțit că mă cuprinde panica. Poate că ceremonia avusese deja loc, sau poate avea loc, chiar în acea clipă, într-o altă încăpere. Am întrebat pe primul bărbat care trecea lângă mine, dacă mai sunt și alte săli de așteptare. Nu știa nimic precis, dar m-a îndreptat către biroul de informații. Așteptau și acolo câteva persoane. Am ajuns târziu în fața ghișeului, fără să știu totuși prea bine ce să întreb întâi. Noroc că tânăra funcționară, al cărei glas sever și obosit mă intimidase de cum îl auzisem, văzându-mă neajutorat, luptând din greu ca să-mi apăr trandafirii, a început să râdă. Primul lucru care m-a întrebat a fost numele tinerilor. După ce i le-am repetat de trei ori, și-a ridicat privirile din condică și mi-a spus, oarecum dezamăgită.

- Nu sunt la noi. Poate că ați confundat primăriile. Poate sunt la sectorul V, în strada Colonel Locusteanu.

- Sunt amândoi actori, am stăruit eu. Poate că astea sunt numele lor de artiști, sunt cum se spune, pseudonime de afiș...

Funcționara mă privi lung, cu mirare, și zâmbi.

- Dar atunci, cum i-am putea identifica ?
- Într-adevăr, pare aproape imposibil...

Am mulțumit încurcat și mi-am făcut drum spre ieșire. De-abia ajuns în stradă m-am uitat la ceas : 11,30. Șovăiam, întrebându-mă dacă n-ar trebuie să telefonez lui A.D.P., când, la vreo zece, cincisprezece metri, într-o camionetă care pornea chiar atunci, mi s-a părut că zăresc silueta Niculinei. (De fapt, îi recunoscusem rochia.) Am început să alerg, strigându-i numele, dar, foarte probabil, nu m-a auzit și, câteva clipe în urmă, camioneta dispăru după colț.

Aproape o jumătate de ceas am așteptat zadarnic pe trotuar să treacă vreo mașină. În cele din urmă, am luat troleibuzul până la statuia C.A. Rosetti, apoi m-am îndreptat spre locuința lui Pandele. Înaintam agale, nu numai pentru că mă simțeam obosit, dar mai ales pentru că nu știam ce să-i spun. Mă întrebam dacă ar trebui să-i spun că zărisem – sau, cel puțin, așa mi se păruse – că zărisem silueta Niculinei.

Spre surprinderea mea, Ecaterina mă aștepta în fața ușii de la intrare.

- A plecat, exclamă. Și-a făcut singur valiza și a plecat!...

Ca să nu-mi trădez mirarea și dezamăgirea, i-am întins buchetul cu trandafiri.

- Cred că trebuie să-l punem în vasul cel mare, vasul albastru, din salon. Și cu foarte multă apă.

Apoi m-am îndreptat calm spre birou. Ecaterina m-a urmat supusă, purtând buchetul în amândouă brațele, ca pe un prunc.

- A fost întâi un telefon foarte lung, pe la 9,30, începu misterios, și după aceea mi-a cerut să-i aduc valiza cea nouă, cea cu etichetă. Am vrut să-l ajut, dar mi-a spus că și-o face singur. Apoi a chemat el la telefon...

- N-a lăsat nici un mesaj pentru mine ? am întrebat-o.

- Ba da. V-a lăsat un plic pe birou, *un plic sigilat*, repetă subliniind cuvintele.

Evident, îl sigilase ca să fie sigur că nu-l deschide Ecaterina. Văzând că rămâne lângă mine, curioasă, sperând să ghicească după figura mea conținutul scrisorii i-am arătat blând trandafirii.

- Dacă nu le tai cozile și nu-i pui imediat în apă, au să se ofelească.

Așa cum îmi fusese teamă, mesajul era laconic și enigmatic. „Evenimente decisive par a se pregăti în cel mai apropiat viitor. Decisive și importante pentru noi amândoi. Nu știu cât timp voi lipsi. Te rog să fii, ca și altădată, locțiitorul meu

în acest birou. Și, orice s-ar întâmpla, *Memoriile* vor trebui să apară la data fixată de Editură.”

Am pus scrisoarea în buzunar și am trecut în bucătărie.

- Ce spune ? mă întrebă Ecaterina. Ce s-a întâmplat ?

- Nu spune ce s-a întâmplat. Probabil, un subiect de roman... Știi că așa se petrec lucrurile de câte ori începe să-l obsedeze ideea unui nou roman.

- Sau, poate, mă întrerupse Ecaterina zâmbind cu înțeles, poate a întâlnit o nouă eroină. Așa cum s-a întâmplat acum 3 ani.

- Se poate și asta. O să aflăm mai târziu...

Așa aflasem și ultima oară; târziu de tot, doar cu câteva zile înainte de a se întoarce. Aflasem amândoi printr-o indiscreție: Ecaterina de la șofer, eu de la secretariatul Editurii. A.D.P. nu dispăruse ca să poată începe un nou roman. Se ascunsese la Sighișoara, cu o studentă de la Facultatea de ziaristică.

- o să aflăm mai târziu, repetai. Deocamdată, noi o să ne vedem de treabă. Eu am să vin în fiecare după-amiază și am să lucrez până seara. Dumneata, dacă sună telefonul, răspunzi întotdeauna același lucru: că domnul Pandelescu e plecat și, dacă vor să știe mai mult, să-mi telefoneze aici, între două și șase. *Numai în cazul că, dimineața sau seara, va telefona Maestrul*, am pronunțat cu fermitate cuvintele, numai în acest caz mă chemi imediat la telefon, la mine acasă.

Ecaterina mă ascultase absentă, despărțind cu grijă trandafirii unul câte unul.

- Știți că a mai fost cineva aseară, începu cu glas misterios. Sau, poate, au fost mai mulți. Au fumat 19 țigări; le-am numărat, pentru că neavând scrumiere, și-au stins țigările într-o farfurie.

- Știu, am întrerupt-o. Mi-a telefonat Maestrul azi-dimineață... Dar cum se face că te-ai întors atât de devreme ? Te așteptat pe la trei, trei și jumătate.

De câte ori aduceam vorba despre dispariția lui Ioanid, Ecaterina își pierdea insuportabilul ei complex de stăpână a casei și se împlânzea, devenea aproape umilă.

- M-am înșelat, șopti îmbujorându-se. Nu era el...

Apoi, ca să nu văd că lăcrimează, s-a concentrat asupra trandafirilor.

- În orice caz, am adăugat, cât timp lipsește Maestrul ar fi bine să rămâi mai mult acasă.

Ajuns în dreptul ușii, m-am întors din nou spre ea.

- Cum a plecat ? Cu taxiul sau a venit o mașină să-l ia ? Sau limuzina Societății ?
Fără să-și ridice ochii, căci se înțepase deja de câteva ori tăind cozile trandafirilor, Ecaterina mi-a răspuns plictisită, oarecum în silă.

- Nici mașină, nici taxi, și nici limuzina Societății. Era un fel de camionetă, veche și hodorogită... Mi-era rușine că ne văd vecinii, și am intrat redepe în casă...

4

M-am așezat deprimat la birou. Dacă i se pare că s-a îndrăgostit de Niculina și speră într-o nouă aventură, înseamnă că A.D.P. n-a înțeles nimic; sau că nu vrea să înțeleagă. Regretam acum că nu-i spusese, hotărât, adevărul: după toate probabilitățile, Laurian era băiatul lui. Deși enigmatică, inscripția de pe pagina de gardă a romanului *Roata morii* – „Sibiu, Crăciun 1938, Orfeu, *Steaua sus răsare...*” – își revela sensul prin cuvintele adăugate cu creionul, șapte ani mai târziu: „Pentru Laurian, când va fi mare, ca să înțeleagă și să ne ierte”. Niculina ghicise just: mama lui Serdaru era artistă care trebuia să joace rolul Euridicei în piesa lui Pandele. Cu puțin timp înainte de moarte, la spital, încredințase volumul unui prieten, cu rugămintea să-l predea băiatului după ce își va lua bacalaureatul. Atunci, La Sibiu, în decembrie 1938, când repeta rolul Euridicei, era căsătorită cu doctorul Serdaru, dar după câțiva ani s-au despărțit. Ea nu s-a recăsătorit, iar doctorul a murit în ultimul an de război. Laurian fusese crescut de o mătușă. Pe doctor îl văzuse doar de câteva ori, căci se stabilise la Cluj, iar singurele obiecte rămase de la mamă erau o cruciuliță de argint și un exemplar din *Roata morii*, cu acea misterioasă inscripție... Toate acestea le reconstituise din mărturisirile lui Serdaru, întrerupte de dansuri și pantomime.

M-am ridicat nervos de la birou și m-am îndreptat spre fotoliu pe care se așezase la început Niculina. Evident, ar fi trebuit să-i întreb cum au numărate acele 243 zile; le-au numărat zi după zi, rupând foile din calendar ? Dar eram încă intimidat și puțin după aceea, Niculina ne-a povestit cum îndată ce-a văzut că se anunță *Steaua sus răsare*, și-a adus aminte de inscripție. Din câțiva pași neașteptat de mari a fost lângă valiză, a scos cartea și, în clipa următoare, s-a oprit în fața biroului și i-a arătat rândurile scrise, cu cerneală și cu creionul. Dar Pandele nu părea impresionat.

- Este un exemplar din prima ediție, a spus.

Niculina l-a privit adânc emoționată, cu o mare tristețe în priviri; apoi s-a reîntors lângă valiza rămasă deschisă și a ascuns cartea între ceea ce mi s-a părut a fi două rânduri de voaluri.

- Va trebui, totuși, să încercăm, i-a șoptit Serdarul. Tânărul s-a ridicat solemn din scaun și, foarte palid, s-a adresat lui Pandeale, rostind rar cuvintele.

- Primul spectacol ! Pantomimă după o legendă indiană. Matsiendranath, prizonier amnezic al femeilor din Țara Kadali...

Eram atât de surprins, și într-un anumit fel fascinat, ascultând acele nume exotice încât n-am observat când Niculina și-a scos rochia și a rămas într-un tricou argintiu. Am văzut-o încovoindu-se leneșă, lăsându-și palmele să atingă covorul, începând să-l mângâie, somnoroasă, și mi s-a părut că o aud murmurând cuvinte neînțelese. Dar mi-am dat repede seama că nu le murmura ea, ci Laurian, rămas în picioare, aproape de perete, și puțin timp în urmă l-am auzit cântând o melodie stranie, tristă, și de-abia atunci am remarcat că își ridicase gulerul de la haină, ascunzându-și cravata și cămașa; părea acum un alt bărbat, mult mai bătrân, cu o şuviță de păr cărunt căzându-i pe frunte, și ochii pe jumătate închiși. Dar când își scosese fluierul, scurt și îndesat, din care izbucniseră acele sunete neverosimile, căci semănau cu un grohăit de fiară sălbatică, topindu-se pe nesimțite într-un lung suspin, o tânguire nefirească, în care mi se părea că recunosc apropierea vijeliei, și auzeam rupându-se cu zgomot ramuri mari, încărcate ? Desigur, ca și A.D.P., urmărisem pantomima Niculinei și nu observasem gesturile lui Serdarul.

Mă trezise deodată, aproape înspăimântându-mă, țipătul de mistreț înjunghiat – și de-abia atunci i-am văzut fluierul.

Îmi aminteam aceste amănunte răsturnat în fotoliul Niculinei, cu privirile în tavan, când a sunat telefonul. Era Ghiță Horia, directorul Editurii.

- Ei! Care sunt instrucțiunile ? m-a întrebat sarcastic.

- Maestrul e plecat la țară, și deocamdată...

- Știu, știu, cunosc povestea, m-a întrerupt. Mi-a telefonat azi-dimineața, m-a anunțat că dispare pentru câțva timp, „în interese de serviciu”, chiar așa a spus: „interese de serviciu”, dar a adăugat că-ți lasă dumitale instrucțiuni precise.

Nu voiam să-mi ghicească încurcătura.

- Dacă e vorba de primul volum din *Memorii*, am început.

- Dar nu e vorba de *Memorii*, m-a întrerupt din nou, enervat. Mi-a vorbit de un proiect senzațional: un volum de *Teatru*, și mi-a spus că îți lasă duminică instrucțiuni precise.

- Nu știu nimic.

- Atunci și-a bătut joc de mine ! exclamă trântind receptorul.

Am început să mă plimb, nervos, consternat. Nu știam ce să cred. Nu trecuseră 24 de ore de când A.D.P. mărturisise că în toată viața lui nu scrisese decât o singură piesă de teatru, *Orfeu și Euridice*, și aceea, spunea el, proastă, pretențioasă și artificială. În arhiva lui de manuscrise, cel puțin în dosarele care îmi erau accesibile, nu dădusem niciodată peste vreo însemnare relativ la teatru. Nu găsisem nici măcar manuscrisul, sau copia dactilografiată a celor cinci tablouri din *Orfeu și Euridice*.

În cele din urmă m-am așezat pe fotoliul lui, la birou, am scos scrisoare din buzunar și am recitit-o cu atenție.

„Evenimente decisive și importante” : da de ce „importante pentru noi amândoi ?” Poate vorbindu-i la telefon, azi-dimineață, unul din ei – Serdaru sau Niculina – i-a destăinuit și alte amănunte în legătură cu repetițiile de la Sibiu, din iarna 1938. Probabil că mai există și alți martori. Altminteri, de unde știa Serdaru că Pandele sugerase actorilor să colinde cu *Steaua* de la prieteni ? De unde știa ce le spusese Pandele, *că de-abia atunci a înțeles cât de profundă și semnificativă este asemănarea între Orfeu și Isus ?*

Dar m-am trezit deodată întrebându-mă cum de izbutea Niculina să-și scoată atât de repede rochia, și în atâtea chipuri, încât acum nu mai eram sigur dacă la al doilea sau al treilea „spectacol” și-o trăsese trăgând-o pe deasupra capului, sau o lăsase să cadă la picioare, ieșind din ea ca dintr-un coș cu rufe ? Și mai erau atâtea alte lucruri care mă intrigau. Nu înțelegeam cum își schimba Niculina tricoul, la început argintiu, apoi negru, apoi de culoarea prunelor coapte, apoi din nou negru; cum apăreau și dispăreau voalurile și eșarfele pe care, după ultimul spectacol, le-a adunat cu grijă și le-a așezat în valiză ? Cum reușea Serdaru să-și schimbe înfățișarea și vârsta, părând a avea, uneori, părul aproape cărunț, alteori roșu, scânteind ca arama în soare ? Scotocise de câteva ori în valiză, scoțând o dată o mască – pe care, de altfel nu o folosise – și altă dată câteva batiste pe care le distribuise meticolos în diferite buzunare. Nu-mi amintesc să-l fi surprins dând

la iveală și alte obiecte, deși a folosit mai multe instrumente, le-aș spune muzicale, instrumente, e drept, mărunte, minuscule, dar care, totuși, ocupau laolaltă destul loc; dovadă că, înainte de plecare, le-a adunat în valiză.

Nu găseam decât o singură explicație: învățaseră amândoi nu numai arta dramatică, dansul și muzica, dar și anumite trucuri de prestidigitatori. Poate de aceea ne-au impresionat atât de profund încât uneori, când se încheia un spectacol, nici eu, nici Pandelescu nu izbuteam să rostim un singur cuvânt, și ne priveam unul pe altul, clipind des, ca și când ne-am fi deșteptat din somn.

Am tresărit auzind pașii Ecaterinei.

- Poate n-ați mâncat nimic de azi-dimineața, și e aproape două și jumătate... Să vă pregătesc ceva? Ouă la capac sau o omletă? Avem și cașcaval, și fructe, adăugă privind-mă, mi s-a părut cu oarecare mirare.

Firește, am ales omleta. Ecaterina era neîntrecută; aflase rețeta de la faimosul Felix.

- Dar până pregătești dumneata omleta, eu am să beau ceva, o țuică, sau mai bine un whisky. Mă simt cam obosit...

În sufragerie, m-am așezat la masă cu paharul în mână. Mi-am amintit că tot așa își ținea A.D.P. paharul, când îi vorbeam de Serdaru și Niculina, de concepția lor despre spectacol. Îl ținea în mână, învârtindu-l ușor, parcă nu se îndura să-l ducă la buze. Era probabil, turburat; poate își dăduse seama că nu-și mai aducea bine aminte succesiunea dansurilor și pantomimelor... Pe drum, întorcându-mă acasă, m-am întrebat dacă nu e vorba de ceva mai grav, de un început de amnezie, provocat de proasta lui circulație; m-am gândit chiar să telefonez Profesorului, dar până la urmă am hotărât să mai aștept o zi, două.

Văzând-o intrând cu omleta, am sorbit dintr-o înghițitură jumătate din paharul cu whisky. Mi-am amintit chiar în acea clipă, câte de elegant își apropiase Pandelescu paharul de buze, și am simțit că încep să roșesc.

- Pesemne că n-au fost toți proaspeți, spuse Ecaterina, sau poate n-ați știut cum să țineți buchetul. Am zvârlit șase trandafiri.

Mi s-a părut că rostise ultimele cuvinte cu oarecare tristețe, și am încercat s-o consolez.

- Au mai rămas, deci, treisprezece trandafiri... Treisprezece, număr cu noroc, am exclamat zâmbind.

- Nu mai supărați pe Dumnezeu, a șoptit Ecaterina, făcându-și cruce.

5

A doua zi, arșița se presimțea de dimineață și am plecat de acasă mai devreme, imediat după dejun.

- Au fost trei telefoane, mă întâmpină Ecaterina. Dar parcă era un făcut: nici nu apucam să pun mâna pe receptor, că înceta telefonul.

- E cald, i-am spus, și bucureștenii își pierd repede răbdarea...

- În salon m-am oprit în dreptul vasului albastru: mai rămăseseră 11 trandafiri, dar de data aceasta mi s-a părut că le simt parfumul. Pe birou mă așteptau un maldăr de scrisori de câteva pachete: cărți de poezie cu lungi dedicații și, de la Editură, corecturile ultimei ediții din *Roata morii*. Ca de obicei, majoritatea scrisorilor erau de la admiratori și de la tineri profesori sau gazetari din provincie, anunțând diverse proiecte – articole, studii, „interpretări originale” – și cerându-i informații biografice sau bibliografice. La asemenea scrisori răspundeam direct la mașină, după modelele fixate cu vreo trei, patru ani înainte. A.D.P. se mulțumea să le semneze, iar uneori, când eram grăbit sau fără chef, mă ruga să le semnez eu.

Citiseam și recitiseam de atâtea ori *Roata morii*, căci se retipărise mereu în ultimii ani, încât nu mă puteam hotărî să-l mai parcurg încă o dată. Din fericire, se putea conta pe corectorii Editurii. Dar pe când o altă capodoperă ? mă întrebau prietenii și cunoscuții. Inventam pe loc tot felul de pretexte; în ultima vreme le vorbeam de *Memorii*. Ar putea deveni cea mai importantă carte a lui A.D.P., le spuneam, pentru că e cea mai sinceră și mai personală. Dar știam că exageram; de fapt, nu era o *carte*, o operă scrisă, pentru că mi-o dicta mie; și, cum repeta mereu, el nu știa să dicteze, iar eu nu îndrăzneam să intervin prea mult în textura prozei. Adevărul era că de câțiva ani A.D.P. nu mai scria nimic în afară de câteva lungi, admirabile scrisori, pe care le adresa nu întotdeauna prietenilor sau colegilor de breaslă, ci cui se nimerea, primului nume care îi cădea sub ochi în dimineața când în apuca pofta de scris; un cititor necunoscut, un elev de liceu care nu învățase încă ortografia, un bătrân pensionar pe care-l întâlneam întâmplător pe o bancă din Cișmigiu, o rudă îndepărtată care-l felicitase de Anul

Nou. Zadarnic încercasem să-l conving să răspundă măcar la unele din scrisorile interesante pe care le primise. Pofta nu-l apuca decât rareori și, spunea, numai diminețile, și deși păstram acele câteva scrisori interesante într-un plic mare, galben, deasupra dicționarilor, în bibliotecă – pretindea că nu reușește să-l găsească.

Lucram fără chef, dar spornic, copiind răspunsurile model. De-abia răspunzând la a cincea scrisoare, mi-am adus aminte de acest amănunt; când începuse să danseze tot mai frenetic, învârtindu-se pe loc și zvârlindu-și amândouă brațe când la dreapta, când la stânga, mi s-a părut câteva clipe, că Niculina își dezgolise sânii, și semăna atunci cu o menadă asiatică; iar părul i se zbătea pe umeri, pe spate, pe piept ca niște șerpi încolăciți – și cred că îmi încleștasem dinții, îmi era teamă că dintr-un moment în altul fata va începe să țipe. Dar frenezia aceea sălbatecă a durat mai puțin de un minut, și pe neașteptate dansul și-a schimbat ritmul, a devenit molatec, aproape leneș, apoi, pe nesimțite, am văzut cum își strânge părul, îl adună în creștetul capului, într-un fel de turban, de culoarea vișinei, și într-adevăr – dar nu-mi dau seama cum a făcut asta – am văzut că avea un turban de mătase, pentru că, puțin timp în urmă, l-a fâlfâit de câteva ori, apoi a împietrit, hieratic, semănând cu o statuie, și de-abia atunci a strigat câteva cuvinte scurte, guturale, într-o limbă necunoscută. Apoi figura și-a recăpătat zâmbetul și seninătatea. Niculina a întors capul spre Pandele și a șoptit: „Descântec sirian pentru îmblânzirea apelor”.

M-am ridicat brusc de la birou și m-am îndreptat spre scaunul pe care șezusem. Poate numai din acest unghi s-a putut vedea cum, dansând își dezgolise sânii. M-am așezat pe scaun și am privit atent, bănuitor, în toate părțile. Este curios că A.D.P. nu mi-a atras atenția asupra acestui moment atât de dramatic. Și în aceeași clipă am înțeles, mirându-mă totuși că îmi trebuiese două zile ca să înțeleg un lucru atât de evident: voalurile, eșarfele, turbanul, și poate chiar tricourile felurite colorate erau ascunse în faldurile rochiei, mai precis *făceau parte din rochie*. Niculina le pune și le socotea, scoțându-și sau îmbrăcându-și rochia. Desigur, totul se petrecea în câteva secunde, chiar în momentul când Serdaru începea un nou cântec sau ne surprindea cu un nou instrument. Dar mă întrebam cum de n-am remarcat de la început, de când Niculina traversase biroul în pași largi, de procesiune, că acea rochie cu totul neobișnuită era, de fapt, o garderobă

ambulantă pe care trebuia s-o poarte de câte ori se pregătea de „spectacol”. Îmi părea rău că nu-i puteam împărtăși pe loc lui A.D.P. descoperirea mea. Totuși, nu era exclus ca să fi descoperit și el același lucru în drumul pe care-l făcuse ieri, în camionetă. Niculina era îmbrăcată în aceeași rochie-garderobă; se ducea, desigur, undeva, unde trebuia să aibă loc cel puțin câteva „spectacole”. M-am așezat la birou și, ca să-mi domolesc exaltarea care mă cuprinsese, m-am concentrat asupra corespondenței. Târziu, când tocmai mă pregăteam s-o rog să-mi facă o cafea, Ecaterina apăru în prag.

- A venit un tânăr motociclist, cu o scrisoare de la Maestru, dar zice că are ordin să v-o dea dumneavoastră personal...

- În bucătărie, tânărul se așezase pe scaun, cu plicul în mâna stângă și o batistă mare, colorată în mâna dreaptă, cu care își ștergea meticulos obrații. Se ridică brusc, îmi dădu plicul și rosti timid:

- Vă rog să semnați de primire, și să indicați ora. Este 3,45, preciză după ce-și privi ceasul. Dumneavoastră opriți scrisoarea, continuă întinzându-mi un briceag, și mie îmi da-ți înapoi plicul.

Erau câteva foi rupte dintr-un caiet de școală. „Dragul meu, îmi scria, trăiesc unul din cele mai revelatoare momente din viața mea. Imposibil să spun totul într-o scrisoare compusă în mare grabă, căci curierul pleacă în zece minute și n-am aflat despre existența lui decât adineaori, când am auzit – și m-au mirat, m-au enervat – primele pocnituri ale motocicletei. Iată esențialul: acești tineri, *pur și simplu extraordinari*, sunt amândoi orfani. De aceea s-au înțeles atât de bine, de aceea s-au îndrăgostit, *în același timp*, unul de altul. Niculina își caută tatăl de cinci ani de când a aflat că n-a murit în lagăr, așa cum se crezuse, ci a fost repatriat cu un grup de prizonieri acum 15, 16 ani. Amănuntele acestei *Queste sunt* pasionante și revelatoare. Și, așa cum ne-a mărturisit Serdaru, tot ea a descifrat enigma inscripției pe care o cunoști, și care începe să mă obsedeze, nu pentru că mi s-ar părea inautentică, ci pentru că mi-e imposibil să-mi amintesc cum am petrecut acele zile de Crăciun, la Sibiu, în 1938. Altminteri, Laurian mi-a devenit tot atât de drag ca și Niculina, și confirmarea eventualei paternități nu cred că ar putea adânci mai mult această sinceră afecțiune.

Dar sunt atâtea altele de adăugat ! Ți le voi spune, în parte, când ne vom revedea; dar, mai ales, le voi descoperi singur îndată ce vei pătrunde în acest

univers de legende, artă și vis în care mă aflu de aproape 50 de ore... Sper că ai ghicit mai mult decât au spus aceste rânduri. Fii, deci, pregătit sufletește (oh! n-am mai întrebuințat expresia aceasta din tinerețe, și totuși n-am roșit scriind-o). Pe curând ! *As always*, A.D.P. ”

Am recitit de trei ori aceste pagini de caiet, neîncercând să-mi stăpânesc bucuria. Niciodată nu-mi scrisese atât de mult, și privitor la lucruri atât de intime. Niciodată nu-mi spusese „Dragul meu”. Niciodată nu semnase: „*As always*, A.D.P.”.

Și mai era ceva. Era sigur, acum, că nu e vorba de o nouă aventură, că nu i se pare că e îndrăgostit de Niculina.

6

În ziua următoare am ajuns târziu în strada Fântânelor. Am auzit pendula din sufragerie bătând ora trei, și abia intrat în birou a sunat telefonul.

- Dacă nu știi ultimele vești, încep Ghiță Horia, am să ți le dau eu. Am primit adineaori o scrisoare expediată printr-un motociclist. O scrisoare pur și simplu senzațională; repet, senzațională. A.D.P. îmi mărturisește că de-abia de acum înainte își va scrie capodopera – și această capodoperă nu va fi un roman, nici autobiografia, ci – fii atent ! – citez chiar cuvintele lui, va fi un „grupaj original de piese de teatru”. Subiectele actuale, chiar foarte actuale – și a subliniat cuvântul „actuale” – dar cu „prelungiri de mitologie”, și iar a subliniat ultimele trei cuvinte. Și ca să înțelegi ce vrea să spună îți citesc acest pasaj: „Greșeala pe care au făcut-o toți dramaturgii contemporani, greșeala pe care am făcut-o și eu (pentru că, trebuie să-ți mărturisesc, am scris și eu o piesă în tinerețe) este că am încercat să reinterpretăm drama, adică mitologia antică în perspectiva istoriei moderne. Or, trebuie, dimpotrivă, să prelungim și să completăm mitologia antică, prin tot ce omul occidental a învățat în ultima sută de ani. De aceea piesele mele trebuiesc întâi tipărite, adică făcute accesibile meditației fiecărui cititor în parte, și numai după aceea reprezentate (și nu neapărat pe scenele marilor teatre). Mai ales că aceste piese se presupun și se implică una pe alta, așa cum întreaga mitologie greacă este implicată în fiecare din marile tragedii clasice. De aceea am să te rog să faci loc primului volum de *Teatru* în programul de iarnă, amânând *Memoriile*

pentru la primăvară.” Acum, ce mai zici ? Te-ai lămurit ? mă întrebă sarcastic Ghiță Horia.”

Dar nu-mi dădu răgaz să răspund. Ca și cum ar fi întrevăzut deodată nenumăratele complicații care vor rezulta din modificarea programului de iarnă, nu-și putu stăpâni un suspin de deznădejde și trânti receptorul.

Eram tot atât de surprins ca și el. Dacă A.D.P. vorbea serios, în mai puțin de trei zile se petrecuse o adevărată conversiune. Probabil că spectacolele la care asistase îl entuziasmaseră într-atât, încât se hotărâse să-și încerce o dată norocul în teatru. Dar nu înțelegeam ce-l făcea să creadă că piesele pe care le va scrie vor constitui adevărata lui capodoperă. Și când va avea timp să le scrie atât de repede, în câteva luni, poate chiar mai repede, dacă-i ceruse lui Horia să-i anunțe primul volum de *Teatru* în programul de iarnă ?

Ecaterina intră tăcută, aducând pe o tavă minusculă dulceața, cafeaua și paharul cu apă. De cum și-a ridicat ochii am ghicit că ascultase conversația la telefonul din dormitor.

- Voiam s-o chem pe Aneta, spuse roșind, și când am ridicat receptorul l-am auzit pe domnul Director. Vasăzică, adăugă zâmbind misterios, scrie piese de teatru. Dar de ce nu ne-a spus asta și nouă ?

- Poate voia să ne facă o surpriză, am încercat să glumesc. Tăcu câțva timp, privindu-mă lung, iscoditor.

- Eu îl cunosc mai bine ca dumneavoastră, și vă spun că altceva e la mijloc. O să vă convingeți mai târziu...

Ce satisfacție ar fi avut Ecaterina dacă l-ar fi putut asculta, chiar în seara aceea, dându-mi instrucțiuni pe atât de misterioase pe cât erau de precise ! Dar Pandele m-a chemat la telefon acasă, câteva ceasuri mai târziu. N-am apucat să-l întreb cum se simte și ce mai face, căci m-a întrebat el de la început dacă am asista vreodată la jocul Călușarilor.

- N-am asistat, dar cunosc jocul. Adică, am văzut fotografii, am citit despre Călușari, am văzut chiar câteva dansuri la cinematograful.

- Știi, deci, m-a întrerupt nerăbdător, că în fiecare ceată se află un personaj care n-are voie să vorbească...

- Știu. I se spune Mutul.

- Exact, Mutul. Și acum, ascultă-mă bine. Îți pregătești o mică valiză cu ce crezi că ai nevoie pentru câteva zile. Nimic elegant, căci nu te invit la o recepție mondenă. Mâine după-amiază, probabil pe la 3,30, 4,00, va veni să te ia de-acasă – evident nu spui nimic Ecaterinei, îi spui doar că te duci pentru câteva zile la un prieten – va veni să te ia cu mașina un tânăr foarte brun. Va suna la ușă și va întreba de d-ta. Dar astea vor fi singurele cuvinte pe care le vei auzi de la el (evident, în afară de cazul – bate-n lemn! – că ar fi un accident pe șosea și va trebui să dea informații). Tânărul nu va vorbi deloc în tot timpul călătoriei, pentru că, pentru diferite motive (prea complicate ca să ți le explic la telefon), în sfârșit, pentru anumite motive, *practică un ritual al tăcerii...* Nu e nimic misterios la mijloc, adăugă cu oarecare timiditate. Este doar vorba, cum spuneai dumneata, de funcția rituală a spectacolului...

- M-a mișcat mult scrisoarea dumneavoastră de ieri, i-am spus profitând de o scurtă pauză.

- Bravo ! Eram de altfel sigur că așa va fi... Pe mâine, deci. Și, vezi, nu te trăda față de Ecaterina. Fii cât se poate de natural... Călătoria durează cam trei ceasuri, adăugă.

7

În realitate, a durat mai puțin, dar n-am știut niciodată cât. Eram desigur extrem de obosit, pentru că – lucru care mi se întâmpla foarte rar – aproape nu închisesem ochii toată noaptea. Insomnie provocată, probabil, de convorbirea cu A.D.P. Trecuse de patru dimineața când am pus ceasul deșteptător să sune la 10,00. Dar nu cred că am adormit înainte de 6,00; soarele răsărise de mult și strada începea să se însuflețească. Am ajuns în strada Fântânelor puțin înainte de amiază. AM desfăcut distrat corespondența și, la plecare, i-am spus Ecaterinei că voi petrece câteva zile la Sinaia, invitat de un prieten. Am încercat să par, cum îmi recomandase A.D.P., cât mai natural, dar din privirile bănuitoare ale Ecaterinei am înțeles că nu reușisem s-o conving.

- La ce adresă în Sinaia ? a început să mă descoase. Pentru că au fost deja trei telefoane, și le-am spus la toți să telefoneze după ora 2,00, să vorbească cu dumneavoastră. Și acum, ce am să le spun ?

Am ridicat încurcat din umeri.

- Spune-le că am plecat la un prieten, să mă odihnesc, și că îi rog să-mi telefoneze după trei zile.

- Și dacă vă caută Maestrul ?

- N-are să mă caute ! am asigurat-o zâmbind, fără să-mi dau seama că mă trădasem.

Ecaterina mă privi din nou sever în ochi, aproape cu duritate.

- Vasăzică, v-a telefonat.

Am încercat să ies din încurcătură prefăcându-mă că izbucnesc în rîs.

- Pentru că orice ți-aș răspunde n-ai să mă crezi, prefer să nu răspund deloc...

Apoi i-am strâns mîna cu căldură (știam cât este de sensibilă la acest gest amical) și am plecat. Dar cu cât mă apropiam de casă, cu atît mă umilea și mă exaspera gafa pe care o făcusem. După ce mi-am pregătit valiza, am pus ceasul să mă deștepte la 3,00 și m-am trîntit pe pat. M-aș fi putut odihni cel puțin o oră dacă aș fi izbutit să adorm imediat. Și atunci, probabil, n-aș fi auzit bătăile timide în ușă. Dar am recunoscut semnalul și am sărit emoționat din pat. În prag zâmbea Valeria și, așa cum era arsă de soare, dinții păreau mai sclipitori.

- Am venit azi-dimineața, pentru două zile, spuse. Și am voit să-ți fac o surpriză. Te-am căutat întîi în strada Fântânelor, dar mi-a spus Ecaterina că ai să pleci, sau ai plecat deja, la Sinaia...

- Plec într-o jumătate de oră. Vine o mașină să mă ia.

- Nu vrei să mă iei și pe mine ?

- Imposibil ! am exclamat. Am să-ți explic mai târziu de ce.

Părea atît de dezamăgită încît a trebuit să-i mărturisesc, măcar în parte, adevărul. I-am spus că A.D.P. a plecat, pe neașteptate, acum patru zile; că se află într-o localitate, pe care se încapăținează să o păstreze secretă, dar că face asta, probabil, pentru că e vorba de o experiență nouă, căci, lucru pe care nu mi l-aș fi putut imagina pînă acum câteva zile, A.D.P. *s-a apucat să scrie teatru* ! Am subliniat cu emfază ultimele cuvinte, dar Valeria nu părea prea intrigată de această subită conversiune.

- În fond, mi-am întrerupt vacanța pentru ca să te văd o jumătate de oră.

- Dar, ca să utilizez aceeași expresie, *în fond*, de ce-ai venit așa, pe neașteptate ?

- Îmi era dor de tine și voiam să-ți fac o surpriză...

Simțeam că stă să izbucnească în plâns și am cuprins-o în brațe. Din fericire, puțin timp în urmă am auzit bătăi în ușă.

- A venit să mă ia, i-am șoptit. Să nu te mire dacă nu ți-l prezint. Nu știi cine e, nici cum îl cheamă. Și mi-a spus A.D.P. că n-are voie să vorbească.

Apoi am deschis ușa și am tresărit dând cu ochii de el. Era într-adevăr foarte brun, aproape negru. Dacă l-aș fi întâlnit pe stradă, n-aș fi crezut că e român. S-a înclinat ușor, și m-a întrebat:

- Domnul Eusebie Damian ?

- Eu sunt. Și domnișoara este logodnica mea, Valeria Nistor.

S-a înclinat din nou, mai profund. Valeria îl privea fascinată, ca pe un prinț oriental.

- Și acum, scumpa mea, i-am spus, după ce-am îmbrățișat-o, noi trebuie să plecăm. Te rog nu uita să pui cheia unde trebuie, am adăugat în șoaptă.

Mașina ne aștepta la colțul străzii. O mașină elegantă, aproape nouă; probabil o marcă străină.

- Cunosc dispozițiile, i-am spus când tânărul a deschis portiera, indicându-mi cu ochii locul, în față, alături de el. Mașina era încărcată cu diferite pachete, păături și fețe mari de pernă umplute și legate cu sfoară, ca niște saci. După ce am ieșit din oraș am încercat, fără succes, să ghicesc direcția pe care o luasem. Mi se închideau pleoapele de somn, și probabil că puțin timp în urmă am adormit, pentru că am simțit palma tovarășului meu bătându-mă ușor pe genunchi.

- Îmi cer iertare, șoptii. Sunt foarte obosit, am avut insomnie teribilă, până dimineața...

Tânărul clătină înțelegător din cap, apoi îmi arată cutia care se afla între noi, făcându-mi semn s-o deschid. Erau două termosuri, două pahare, două cești și câteva sandwichuri învelite în celofan. Am deschis unul din termosuri; era plin până în vârf cu cafea fierbinte.

- Nu se putea ceva mai nimerit ! am exclamat umplându-mi ceașca. Și dumneata ?

A clătinat zâmbind din cap, apoi, încruntându-se, și-a ținut privirile în fața lui, pe șosea. Mașina se apropia de un convoi de camioane; trebuia să-și micșoreze viteza, și asta părea că-l contrariază. Totuși, după ce-a văzut că-mi băusem

cafeaua, s-a întors din nou, zâmbind, către mine, și mi-a arătat celălalt termos. Am umplut un pahar cu apă.

- Dumitale nu ți-e sete ? I-am întrebat întinzându-i paharul.

Nu-i era, și l-am golit eu, pe îndelete. Îmi aduc aminte că, după ce-am pus la loc termosul cu apă, ceașca și paharul și am închis cutia, mi-am lăsat ușor capul pe speteaza scaunului. Foarte probabil că am adormit din nou, și m-a lăsat să dorm din nou cât mașina înainta încet în urma camioanelor. Dar când i-am simțit din nou palma lovindu-mi ferm genunchii, și m-am trezit brusc, camioanele dispăruse și șoseaua se deschidea netedă în fața noastră. Mi-am cerut din nou iertare și am privit mirat peisajul; nu-l recunoșteam. Nu înaintam în orice caz spre Sinaia, așa cum îmi închipuisem. Șoseaua șerpuia printre dealurile mărunte acoperite cu vii și livezi de pruni. Ca să nu adorm din nou, am început să-mi înțep cu unghiile amândouă pulpele deodată. Și totuși, după câțva timp m-am trezit că-mi mișcam degetele, unul după altul, încercând să număr, în gând, până la o sută. Număram încă în clipa când tânărul a deschis portiera și mi-a făcut semn să cobor. Alături de el l-am recunoscut imediat pe Serdaru; era îmbrăcat într-o salopetă veche, decolorată.

- Nu vă simțiți bine ? mă întrebă Serdaru văzându-mă ieșind anevoie din mașină și împleticindu-mă de la primii pași.

- Mor de somn ! Cad din picioare de somn ! am repetat fără să mai încerc să zâmbesc. Și mă întreb de ce... E adevărat, am avut o teribilă insomnie azi-noapte, dar, oricum, tot am apucat să dorm câteva ceasuri... Și am băut nu mai știu câte cafele.

- Așa se întâmplă când schimbați, cum spuneți dumneavoastră, bucureștenii, preciză clipind misterios din ochiul stâng, fără să înțeleg de ce, când schimbați aerul... Aici, o să vedeți (și iar îmi făcu semn cu ochiul), aici, e altfel de aer...

Am privit în jurul meu și nu mi s-a părut că mă aflu într-o regiune de munte. Pe cât am putut recunoaște în toropeala care mă stăpânea, colinele semănau mai degrabă cu movile de argilă și nisip. Zăream, la oarecare distanță, mai multe magazine, iar în depărtare, un coș de fabrică.

- De aici înainte sunteți în grija mea, spuse Serdaru întinzând brațul și arătându-mi camioneta la vreo 20 de metri, ascunsă între arbori. Drumul e prost, căci nu s-a terminat încă șoseaua. Trebuie să fie gata astă-primăvară, dar nu știu

prea bine ce s-a întâmplat și s-au întrerupt lucrările. Și, vă închipuiți, adăugă, după atâtea ploii...

De-abia apropiindu-ne de camionetă mi-am dat seama că mașina cu care venisem dispăruse.

- Și nici n-am apucat să-i mulțumesc! spusei.

- Nu face nimic, mă liniști Serdaru. O să-i mulțumiți la miezul nopții, după ultimul spectacol...

8

După cât îmi pot da socoteala, văzându-mă în ce hal de oboseală eram, A.D.P. mă lăsase să dorm până la 10,30. M-a trezit el, zguduindu-mă cu putere.

- Acum, somnoros sau nu, obosit ori odihnit, trebuie să te scoli ! S-a terminat partea întâi, pentru marele public, ca să zic așa; adică pentru întreaga Tabără. Fragmente din câteva drame istorice și comedii scurte, într-un act. Toate admirabil jucate... Dar acum se pregătește partea a doua. Nu-ți spun nimic, dar ai să vezi !...

Dormisem îmbrăcat pe un pat de companie, într-o sală destul de spațioasă, dar care nu era desigur un dormitor, pentru că, în afară de alte două paturi nu zăream decât lăzi, mici și mari, butoaie și saci. Era, probabil o magazie, căci distingeam felurite mirosuri – de untdelemn, de cutii de conserve, de pături și rufărie curată. Deasupra ușii, atârna un singur bec, destul de slab. Când am ieșit, A.D.P. a căutat comutatorul, a stins lumina; apoi a aprins o lampă de buzunar și mi-a luat brațul.

- Acum trebuie să umblăm cu mare băgare de seamă, mi-a șoptit. În partea aceasta a Taberei, felinarele se sting la 10,45; doar timpul necesar ca fiecare spectator să ajungă la dormitorul lui.

Mă lăsam condus, neîndrăznind să-mi ridic privirile din conul de lumină al lanternei.

- Aici, pe dreapta, continuă Pandele, ai s-o vezi mâine, este sală de gimnastică. Aici au loc, de două ori pe săptămână, reprezentațiile pentru marele public. Dar adevăratele spectacole sunt improvizate *extra muros*, în afara Taberei, într-o clădire ruinată și părăsită de mulți ani. A fost, mi-au spus, un fel de hangar pentru autocamioane și cisterne; băieții au recunoscut alături urmele atelierului de

reparații și al unei pompe de benzină... Dar de acum înainte, adăugă Pandele, n-o să mai avem nevoie de lanternă. Ține ochii închiși câteva clipe, și apoi te obișnuiești cu întunericul.

Am privit înfiorat în jurul meu. Nu mai văzusem de mult, departe de oraș, o noapte clară de august, fără lună, luminată doar de stele. Foarte curând am început să disting deoparte, profilându-se pe cer, linia ondulată a dealurilor și, mai aproape de noi, stâlpii de telegraf, câțiva plopi crescuți la întâmplare, pe câmp, iar în față, la vreo câteva sute de metri, conturul unei clădiri bizare, căci părea alcătuită din mai multe blocuri, unul destul de înalt, celelalte retezate la diferite înălțimi.

- Când a izbucnit incendiul, îmi explica Pandele, au sperat că-l vor putea stăpâni, și s-au concentrat asupra porțiunii unde știau că sunt camioanele. De aceea au putut salva zidurile și o parte din acoperiș. Restul a ars mai mult sau mai puțin radical, după cum bătea vântul. Dar, din fericire pentru Ieronim, a adăugat, a rămas în picioare scheletul de fier...

Am grăbit amândoi pasul, și, cu cât înaintam, cu atât auzeam mai strident și mai numeroși greieri. Curând, ne aflam în dreptul ruinei.

- Ne așteptau pe noi, șopti Pandele. Probabil că toți ceilalți sunt la locurile lor... Eusebiu, adăugă, să nu mă întrebi nimic; am să-ți povestesc eu mai târziu. Este pur și simplu extraordinar! Dar să fii foarte atent în timpul spectacolului, pentru că mă îndoiesc că vei înțelege de la început.

- Păcat că mă simt atât de obosit ! Mă lupt cu somnul...

- Să te lupți și să-ți învingi somnul, mă întrerupse Pandele. Este prea important – și pentru dumneata și pentru mine !

Nu mi-am dat seama de vastitatea ruinei decât după ce-am intrat. S-ar fi spus că pătrundeam într-o peșteră, ai cărei pereți îi ghiceam când aproape de noi, în dreapta și în stânga noastră, când destul de departe, și a cărei boltă se înălța cu cât înaintam. Mi-am dat seama că înaintam între două șiruri de bănci, cele mai multe goale, dar ghiceam că, în urma noastră, băncile se umpleau, aproape fără zgomot, de spectatori rămași până atunci în întuneric, lipiți de ziduri. Și deodată cineva se apropie de noi și șopti.

- Aici, Maestre. V-am rezervat două fotolii...

Am zâmbit așezându-mă; erau scaune de grădină, prevăzute cu perne. Deși fotoliile noastre se aflau în al doilea rând, eram totuși departe de scenă. Ne despărțeau poate zece, doisprezece metri de un podium slab luminat, care mi se părea că alcătuiește scena. Sau, cel puțin, o parte de scenă, pentru că ghiceam în fund, între două cortine improvizate, primele trepte ale unui amfiteatru. Uneori mi se părea că, deasupra noastră, zăresc sclipind stelele. Iar alteori simțeam o adiere de vânt și parcă pereții începeau să tremure de sus în jos, ca faldurile unei perdele. Când ochii mi se obișnuiseră cu spațiile de întuneric, am descoperit în dreapta scenei un grup compact de umbre. Dacă n-aș fi fost atât de istovit, aș fi încercat să descifrez și celelalte misterioase forme care, mi se părea, se însuflețeau pe rând în mai multe locuri.

Atunci, pe neașteptate, am recunoscut vocea Niculinei, și am tresărit, emoționat.

- Ca și altă dată, vom începe cu un exercițiu de anamneză. Ne vom reaminti, așa cum am învățat să ne reamintim, rolul câtorva animale în istoria universală: lupoaica și întemeierea Romei, asinul pe care a intrat Isus în Ierusalim, cămila Sfântul Ni, calul lui Napoleon...

- Atenție! Atenție! am auzit mai multe voci, pronunțând laolaltă, dar atât de perfect, cuvintele încât părea o singură puternică, polifonică voce. Atenție ! Ați ghicit aluzia: este faimoasa expresie a lui Hegel: prin Napoleon, Spiritul Universal a intrat călare în Istorie.

- De data aceasta, continuă Niculina, povestea noastră începe cu un catâr, dar nu se va încheia cu Hegel.

- Cu Georg Wilhelm Friedrich Hegel, rosti solemn Corul. Nu se va încheia cu el, cu marele Hegel.

- Povestea începe cu un catâr, reluă Niculina. Mai precis, istoria noastră, a românilor, începe cu un catâr. Căci despre acest catâr au scris doi mari istorici bizantini din secolul VI.

- Theophanes și Theophylactus Simocatta... silabisi Corul.

- Iată ce spun, începu Niculina schimbându-și pe nesimțite timbrul vocii. Era pe la anul 580. Hoardele avarilor prădau și pustiau Imperiul Oriental...

Atunci a început să pâlpâie, parcă foarte departe, dincolo de amfiteatru ascuns de cortine, o vâlvătaie roșie, și s-au auzit murmure neînțelese, în care s-ar fi spus

că se amestecau vocile și strigătele multor mii de oameni, lamentații și țipete repede sugrumate.

- Dar Roma cea Nouă veghea ! izbucni Corul. Imperiul Roman de Răsărit veghea ! Bizanțul biruise și de data aceasta somnul.

- Doi generali romani...

- Comentiol și Martin...

- Doi generali și-au ascuns legiunile în codrii munților Balcani...

De câteva clipe mi se părea că zăresc, în dreapta și în stânga noastră, furișându-se pe lângă pereți, un șir nesfârșit de umbre. Pandelesc își apropie capul spre mine și șopti:

- Sunt cei mai buni elevi ai lui Vladimir. Sunt toți excelenți înotători. Ai să vezi acum!...

- Și într-o zi, continuă Niculina, sau poate era spre seară, înainte de căderea nopții, legiunile s-au năpustit asupra avarilor. Și, spun cei doi istorici bizantini, victoria ar fi fost sigură dacă...

- Amintiți-vă! a strigat Corul cu un timbru metalic, ca de trâmbiță. Amintiți-vă de calul lui Napoleon !

- Victoria ar fi fost sigură dacă nu intervenea catârul.

- Ca toți catârii, adăugă în șoaptă Corul, era împovărat. Purta de ceasuri, purta de zile și nopți, sarcina stăpânului.

- Povara se desprinsese, reluă Niculina și alunecă, fără ca stăpânul să observe. Și atunci unul din soldați îi strigă din urmă, și cu toată puterea, îi strigă să se întoarcă și s-o ridice. I-a strigat: *Torna, torna, fratre !*

- I-a strigat cu toată puterea, scanda Corul, i-a strigat: *Torna, torna, fratre !*

- Și alți soldați, continuă Niculina, au repetat chemarea – *Torna, torna, fratre !* – și atunci cei din fruntea coloanei au auzit strigătul...

- *Torna, torna, retorna fratre !* repetă Corul din ce în ce mai repede și sacadat.

- Și au crezut că s-a dat ordinul de retragere, continuă Niculina cu o voce turbure, parcă sugrumată de emoție, și s-au întors din drum, strigând și ei: *Torna, torna, fratre !* și s-a produs învâlmășeală...

De câțiva timp mi se părea că visez, căci acea masă de umbre care se adunase începuse să se agite, murmurând *torna, torna, retorna fratre*, și, îndreptându-se spre noi ca o singură, monstruoasă făptură. În câteva clipe cuprinse și înghiți Corul

și pe Niculina și înainta cu zgomot surd de călcâie lovind tot mai amenințător pământul. Mi s-a părut că dintr-un moment în altul voi fi surprins de acea caracatiță uriașă cu brațele ciuntite care se apropia tot mai repede de mine. Atunci am sărit în picioare, am început să strig *torna, torna, fratre !* și, întorcând spatele scenei, am încercat să fug spre ieșire. Mi s-a părut că întreaga sală se golise și spectatorii alergau, unii împingându-se din spate, alții alături de mine. Dar nu-mi dau seama cât am alergat. Cred că nu reușisem încă să ies din acel uriaș hambar, când m-am împiedicat și am căzut.

9

- Probabil că mi-am pierdut cunoștința, am șoptit dând cu ochii de Serdaru.
- Dormeați atât de profund, încât Maestrul n-a mai încercat să vă trezească.

Dar ce s-a întâmplat ? mă întrebă.

Mă orbea lumina dimineții și-mi frecam în neștire ochii.

- Când am văzut mulțimea aceea năpunstindu-se asupra noastră, și am văzut cum fug toți în jurul meu, am încercat să mă salvez, și am fugit și eu...

Serdaru mă privea zâmbind.

- Făcea și asta parte din spectacol. Dar nu fugeau către ieșire. Se răspândeau pe lângă pereți ca să se poată furișa apoi spre scenă. Se pregătea tabloul II. Și de-abia cu tabloul II începea adevăratul spectacol. Păcat, mare păcat!... Acum vă las, adăugă. Dușul e pe coridor. Mă întorc într-un sfert de ceas.

Mă aflam într-un dormitor cu șase paturi, dar toți ceilalți se treziseră și plecaseră demult, căci paturile erau făcute. Umilit de naivitatea și oboseala mea, m-am spălat și m-am înbrăcat cât am putut de repede. Apoi am traversat coridorul și am ieșit în curte.

- Bravo ! m-a întâmpinat Serdaru cu, mi s-a părut, o sinceră bucurie. Trei minute mai devreme, e semn bun ! Mi-au spus că puteți lua ceaiul în sufragerie.

- Ce face Maestrul ? l-am întrebat cu oarecare sfială. Probabil că l-a surprins zăpăceala și prostia mea.

- Îi pare și dânsului rău. De altfel, o să-l vedeți mai târziu, o jumătate de ceas înaintea prânzului. Acum lucrează, adăugă Serdaru, coborând ușor glasul. E de necrezut cât a putut scrie aici, în ultimele trei zile.

În sufragerie, ne-am așezat la o masă de lângă fereastră. Eram amețit de intensitatea luminii. Curând, Niculina s-a apropiat de noi cu o tavă încărcată.

- Îmi cer iertare, i-am spus înclinându-mă. Nu știu ce-am avut aseară. Probabil oboseala...

Niculina așeză tava în fața mea și-mi strânse mâna.

- Ne pare rău și nouă. A fost unul din cele mai reușite spectacole din vara aceasta. Și marea surpriză a fost, pentru noi toți, dialogul dintre Hegel și reprezentanții istoriografiei contemporane. Spun surpriză, pentru că scena a fost introdusă în ultimul moment. Fusesse repetată în mare taină, în camera lui Ieronim...

Ceaiul nu era prea fierbinte, dar pâinea de casă, untul și mierea mi s-au părut tot atât de bune ca în vremea copilăriei.

- Evident, interveni Serdaru, pentru că n-ați asistat decât la primul tabloul, nu puteți înțelege că, în întregimea lui, spectacolul ilustrează, modul de a fi al evenimentelor istorice și totodată structura istoriografiei.

- Poate o să zâmbiți, am îndrăznit prinzând deodată curaj, dar eu încă nu-mi dau seama de sensul spectacolului. De ce ați început cu *torna, torna, fratre* ?

Așa cum mă așteptam, s-au privit zâmbind unul pe altul.

- Explică-i tu, spuse Serdaru, că ești mai meșteră.

- Dar de unde să încep ? să încep cu începutul... Vă aduceți aminte din liceu ce importanță are, pentru noi românii, mărturia cronicarilor bizantini: este primul document de limbă arhaică românească: de străromână. Și faptul că strigătul *torna, retorna, fratre* ! a fost înțeles de întreaga armată, confirmă de asemenea prezența masivă a populației, să-i spunem străromână, în secolul VI, în peninsula Balcanică.

Atunci mi-am dat seama că bluza era atât de transparentă încât i se întrevădeau în întregime sânii: probabil că Niculina nu purta *soutien-gorge*. Am roșit brusc și mi-am plecat privirile în farfurie, din fericire mai rămăsese o felie de pâine și puțin unt. Dar este probabil că atunci mi-a scăpat înțelesul câtorva fraze în legătură cu interpretările date de istorici și filologi acestor trei cuvinte: *torna* (ori *retorna*), *fratre*.

- Acum, ceea ce este și mai important, este pluralitatea semnificațiilor acestui eveniment. Pe de o parte, o tragedie, -- înfrângerea unei armate romane -- devine

unul din cele mai prețioase și mai exaltate documente ale istoriografiei: dacă acel catâr nu-și pierdea povara, nu se putea dovedi existența atât de timpurie, în secolul VI, a străromânilor și a limbii străromâne. Dar mai ales este revelatoare lumina pe care o aruncă asupra structurii evenimentului istoric în general: orice accident, oricât ar fi el de neînsemnat sau de ridicol, poate avea consecințe considerabile pentru istoria unui popor sau, în anumite cazuri – bunăoară, nasul Cleopatrei – pentru un continent sau civilizație.

- Dar, îndrăznii s-o întrerup, deși n-am văzut urmarea, nu înțeleg cum aceste interpretări ale evenimentului istoric și ale istoriografiei ar putea constitui subiectul unui spectacol dramatic.

Niculina privi cu înțeles spre Laurian.

- Cel mai bun lucru ar fi să-ți povestească el tot ce-a urmat. Eu trebuie să mă duc; mă așteaptă băieții.

N-am înțeles prea bine ce mi-a povestit Serdaru, desigur nu numai din vina lui. Mă surprindeam câteodată cu gândul la Pandele, la neașteptata lui inspirație literară, alteori revedeam bluza transparentă și sânii Niculinei. Mai târziu, la București, l-am întrebat pe A.D.P., dar el văzuse altfel spectacolul și nu înțelesese întotdeauna legătura dintre tablouri. Pe scurt, următorul tablou pune în scenă alte episoade celebre ilustrând rolul animalelor în istoria universală; căprioara care indicase hunilor ieșirea din bălțile Meotide; zimbrul pe care-l fugărise Dragoș, fundând astfel Principatul Moldovei. Apoi, în al treilea tablou, o serie de dansuri, pantomime și cântece arătau ce admirabile capodopere folclorice au produs asemenea mituri și legende. Iar al patrulea tablou ilustra, *cât se putea de dramatic*, a subliniat Serdaru, confruntarea între valorizarea artistică și filozofică, pe de o parte, și interpretarea istoriografică, pe de altă parte, a acelor evenimente exemplare.

- Bine, bine, l-am întrerupt târziu. Toate acestea sunt cât se poate de interesante. Și, pentru că spui dumneata, pot inspira chiar spectacole dramatice... Dar de ce-ai ales tocmai această temă a istoriografiei și a evenimentelor exemplare? Mi se pare o temă didactică, o problemă, în fond, minoră, periferică...

- Dimpotrivă, răspunse Serdaru cu un glas ferm și, mi s-a părut, aproape patetic. Este o problema cardinală a timpului nostru. Pentru că, *dacă Hegel are dreptate, suntem pierduți!*...

Nu prea înțelegeam, dar l-am lăsat să continue. Următorul tablou ilustra tocmai această confruntare cu Hegel. Dar mi-a fost peste putință să mi-o imaginez reprezentată, *pusă în scenă*.

- Trebuie să vă mărturisesc, recunosc Serdaru, că eu nu l-am citit pe Hegel. Nu cunosc decât fragmentele pe care ni le-a tradus și comentat Ieronim. Dar cred că înțeleg *sistemul lui de gândire*, pentru că l-am trăit de atâtea ori, în viața de toate zilele, și mai ales l-am re trăit repetând anumite spectacole sub direcția lui Ieronim... Cel mai bun lucru ar fi să-l ascultați pe el, pe Ieronim Thanase, explicându-vă interpretarea hegeliană a Istoriei.

Mi s-a părut curios că același lucru mi l-a spus și Pandele în cursul aceleiași zile. Dar înainte de a mă conduce în camera unde lucra A.D.P., Serdaru mi-a arătat sala de gimnastică și piscina Taberei. Am înțeles că el făcea parte din echipa antrenorilor sportivi ai Uzinelor Uricani, iar Niculina și „băieții” lucrau în timpul verii, cu ansamblul dramatic al Taberei. Surpriza am avut-o la piscină. M-au impresionat eleganța și viteza cu care înotau câțiva dintre elevii lui și faptul că nu păreau oboseți nici măcar după ce-au repetat de mai multe ori cursa de 100 metri. Dar încă nu știu ce să cred despre secretul acestor performanțe, secret pe care mi l-a destăinuit Serdaru, cu rugămintea de a-l păstra pentru mine. (Pe drept cuvânt, de altfel; nu numai că nimeni nu l-ar fi crezut, dar risca să-și piardă slujba.) Când descoperea vreun elev cu reale însușiri, Serdaru îl ducea în fața bazinului cu pești de la intrarea Taberei și-l îndemna să-i privească mult timp înotând, apoi să-și închipuie – mai precis, să se lase purtat de imaginație, să viseze că, în piscină, *elevul își va purta și el trupul cu aceeași ușurință și spontanietate ca un pește*.

- Este un exercițiu de autosugestie, i-am spus. Așadar un fel de rit magic.

- Este și asta, dar secretul e ai adânc: este un exercițiu de anamneză...

- Ca noi toți, a remarcat A.D.P. în acea dimineață, băieții abuzează de clișee. Dar de multe ori au dreptate: marele secret al tuturor tehnicilor, fiziologice și spirituale, este anamneza.

Acum, la lumina amiezii de vară, mi s-a părut mai tânăr și mai odihnit ca niciodată. Avea un teanc de foi scrise în fața lui, pe birou, iar alături o mapă destul de voluminoasă. Îmi pregătisem mai multe întrebări: Ce i-au spus la telefon și de ce au venit să-l ia cu camioneta ? Care e povestea Niculinei ? De ce-a pomenit de *Queste* ? Ce-l face să creadă că viitoarele lui capodopere vor fi piesele de teatru ? – și altele de acest fel. Dar A.D.P. nu mi-a dat răgaz să-l întreb. A vorbit el aproape tot timpul; eu m-am mulțumit să răspund la întrebările lui. Am apucat, totuși, să mă scuz pentru scena din noaptea trecută.

- M-a surprins și pe mine, dar Ieronim o interpretează altfel; ai fost atât de impresionat de spectacol încât ai rețrăit aievea retragerea dezastruoasă a cohortelor romane. Dar n-a fost o anamneză, ci o experiență comparabilă unei posesiuni; de aceea nu te-ai deșteptat decât târziu, azi-dimineața, și ai ratat restul spectacolului. Așa că, așa spune, inițierea dumatăle în acest fel de teatru a fost un eșec...

- Nici nu bănuieți cât de rău îmi pare, am îngăimat.

- Nu face nimic, vor mai fi ocazii. Dar îmi pare rău pentru că, ratând spectacolul de aseară, tot ce-ți voi spune sau vei citi aici (și-mi arată mapa și foile scrise) despre posibilitățile teatrului și se vor părea simple considerații teoretice. Dar, în sfârșit, avem alte lucruri urgente de discutat...

Și-a aprins țigara (îl vedeam pentru prima oară fumând) și m-a privit zâmbind.

- Cum merg lucrurile acasă ? Ce face Ecaterina ?

Am roșit, dar i-am mărturisit adevărul. S-a mulțumit să înalțe, râzând, din umeri; nu părea supărat. Am profitat de acea scurtă pauză și i-am rezumat conversațiile telefonice cu Ghiță Horia.

- Da, am vrut să-l fac curios, ca să se dea peste cap și să publice primul volum de *Teatru*.

- Dar când ați avut timp ?...

- Ca să scriu primul volum ? m-a întrerupt foarte bine dispus. Nu l-am scris încă, dar dacă voi putea rămâne aici, așa cum doresc, încă două, trei săptămâni, îl termin. În orice caz, am deja destul material pentru tipar. Uite, aici, si-mi arată mapa, sunt vreo 200 de pagini, e drept scrise cu mâna și nu prea multe rânduri pe pagină. Acest text constituie o lungă *Introducere* la o artă și tehnică dramatică potrivită timpului nostru...

- Dar când ? ... încercăi din nou să-l întreb.

- Eusebiu ! m-a întrerupt cu un glas tainic, emoționat. Ți-am scris deja că e vorba de o experiență decisivă pentru mine și pentru dumneata. Tot ce-am să-ți spun acum rămâne numai între noi. Ai să vezi că e vorba de ceva extrem de important. *Introducerea* aceasta nu e scrisă de mine. Dar ea explică dramele pe care le scriu acum și, în orice caz, trebuie publicată sub numele meu, ca să poată apărea repede și, mai ales, să fie citită și luată în serios. Dacă ar apărea sub numele autorului – ceea ce mă îndoiesc că ar fi posibil în momentul de față – *Introducerea* aceasta ar trece neobservată. Evident, mai târziu, poate chiar la ediția a doua, voi revela numele autorului. Chiar faptul că-ți povestesc toate acestea și că am să te rog să păstrezi cu cea mai mare atenție manuscrisul original și să mi-l înapoiezi printr-un curier îndată ce-l vei dactilografia, chiar faptul acesta arată, îmi place să cred, că nu e vorba de un plagiat.

Tăcu brusc, și-și stinse absent țigara.

- Dar piesele pe care le scriu acum, reluă, sunt inspirate de această teorie a spectacolului dramatic, teorie pe care ai s-o cunoști citind *Introducerea*. Spun „piese”, la plural, pentru că, deși pot fi citite și reprezentate separat, își descoperă adevărata semnificație numai când sunt jucate în grup. Deocamdată, în primul volum vor fi patru sau cinci piese, dar seria va fi continuată în volumele următoare. Dacă aș fi fost tânăr, aș fi putut scrie 60-70 de piese, și toate ar fi alcătuit laolaltă o *singură operă*.

Eram gata să-l întrerup, să-l asigur că are înaintea lui încă destui ani productivi, și dacă reușește să scrie patru, cinci piese în câteva săptămâni, va putea scrie 60-70 în următorii cinci ani. Dar n-am apucat să rostesc un singur cuvânt.

- Ideea acestui fel de literatură dramatică, a continuat, am avut-o chiar în noaptea când am ajuns aici, după ce-am asistat la primul spectacol. Pe scurt, îți pot spune că atunci am înțeles, ca într-o străfulgerare, sensul multor întâmplări

din viața mea. Apoi, chiar în noaptea aceea, stând de vorbă cu Ieronim Thanase, autorul manuscrisului (și-mi arată din nou mapa), m-am convins că experiența mea nu constituie o excepție. *Oricine, orice spectator, orice cititor*, sublinie cuvintele, poate avea o revelație similară. Atunci mi-am dat seama de importanța acestui tip de spectacol pentru toți contemporanii noștri, din toate țările și din toate continentele.

Se opri o clipă, mă privi adânc în ochi, apoi rosti cu gravitate.

- Dragul meu, în zilele noastre, spectacolul este singura noastră șansă de a cunoaște *libertatea absolută*, și acest lucru se va adevăra și mai mult în viitorul apropiat. Precizez: *libertatea absolută*, pentru că n-are nimic de-a face cu libertățile de ordin social, economic sau politic.

- Este pur și simplu extraordinar! am șoptit, brusc emoționat.

- Ai să te convingi și dumneata, și poate mai curând decât te așteptai. Dar despre toate astea o să mai stăm de vorbă... Deocamdată, iată ce te rog. Dacă nu ai nimic contra, o altă mașină, nu cea cu care ai venit – te va duce mâine după-amiază la București. Îți voi încredința manuscrisul *Introducerii*, și am să te rog să-l dactilografiezi cât vei putea de repede, fără ca cineva să-și poată arunca ochii pe original. Dacă telefonează Ghiță, răspunzi că prepari pentru tipar *Introducerea* și îi indică, aproximativ, numărul de pagini. Îl asigură că foarte curând, poate într-o săptămână, vei primi și manuscrisul primei piese. Dacă îți cere detalii despre *Introducere*, îi spui că am intitulat-o *Introducere la o dramaturgie posibilă*.

- Interesant titlu, am spus. Dar nu mai puțin enigmatic...

M-a privit din nou cu căldură, zâmbind. Dar era un zâmbet melancolic, aproape trist.

- Este într-adevăr enigmatic, pentru că nu îndrăznesc, încă, să spun mai mult. Vorbeam adineaori de anamneză. Au fost multe evenimente importante în viața mea, evenimente de care îmi aduceam destul de bine aminte; deși, cum îți spuneam, de-abia acum câteva zile, după primul spectacol, le-am înțeles sensul – și încă nu la toate. Dar, mi-am dat seama de curând, există un eveniment extrem de important în viața mea de care nu-mi amintesc aproape nimic. Îmi aduceam foarte vag aminte de acel Crăciun 1938, petrecut la Sibiu. Până acum câteva zile nu puteam bănuși că atunci s-a întâmplat *ceva*; *ceva* care mi-a schimbat radical viața...

A tăcut brusc, și a scos pachetul cu țigări din buzunar.

- Vasăzică, am început cu o ne-nțeleasă emoție, v-ați convins că Laurian Serdaru...

- Nu e numai asta, a continuat. Este și faptul că de atunci, după experiența de la Sibiu, am renunțat definitiv la teatru. De atunci n-am mai scris decât romane și nuvele. De ce ? m-a întrebat privindu-mă în ochi. Ce alt scriitor a renunțat la vocația lui după un prim eșec ? Și, în fond, nici nu era vorba de un eșec, pentru că piesa a fost scoasă de pe afiș înainte de premieră. Dacă ar fi fost jucată, poate ar fi avut succes, sau poate n-ar fi avut. N-are importanță. Aș fi scris o altă piesă, aș fi continuat. *De ce interesul meu pentru teatru a încetat brusc și definitiv după întoarcerea de la Sibiu ?*

S-a întrerupt, ca să-și aprindă țigara. Mi s-a părut că e emoționat și-i tremura ușor mâna.

- Am crezut de atunci că *Orfeu și Euridice* este o piesă proastă, ratată, și n-am avut niciodată curiozitatea s-o recitesc... Dar nu știu ce mi-a venit, și după ce mi-a telefonat Niculina am căutat manuscrisul și l-am pus în valiză. Ei bine! a exclamat, am recitit-o de două ori, și piesa nu mi se pare deloc proastă. Este, evident, o piesă de tinerețe, cu defectele caracteristice începătorilor. Dacă aș fi continuat, aș fi scris din ce în ce mai bine. Aș fi fost astăzi, nu mă sfiesc să spun, un *mare* autor dramatic. Dar a intervenit ceva, ceva de care nu izbutesc să-mi aduc aminte, dar care a jucat rolul unui traumatism. De atunci...

A tăcut brusc și și-a întors capul spre fereastră. Mă întrebam ce i-aș putea spune, cum aș putea schimba subiectul fără ca să-l mâhnesc.

- Nu încapă îndoială, reluă cu un glas mat, neutru, că acel incident traumatic s-a produs în urma întâlnirii cu Euridice, vreau să spun cu artista care juca rolul lui Euridice, cu mama lui Laurian. Că această întâlnire a avut loc, și că ea s-a dovedit foarte importantă în viața tinerei artiste, o dovedesc cele două însemnări, mai ales a doua însemnare, scrisă cu creionul. Dar nu izbutesc să înțeleg de ce nu-mi aduc aminte nici măcar de figura Euridice. Foarte probabil, era o femeie frumoasă; uită-te la Laurian. Cum a fost posibil să *uit* tot ?! O asemenea amnezie își are desigur o cauză profundă. Dacă aș utiliza terminologia mitologică, aș spune că amnezia mea exprimă într-un fel cât se poate de concret moartea Euridice. Pentru mine, Euridice *a murit definitiv*, așa cum ea n-a murit niciodată pentru

Orfeu, nici după ce rămăsese pentru totdeauna în Infern. Dar dacă interpretarea asta e corectă, înseamnă că atunci, în iarna lui 1938, eu n-am văzut în acea tânără artistă întruchiparea Euridicei, am văzut pe altcineva. Dar, mă tot întreb, *pe cine* ?

- Într-adevăr, *pe cine* ? am repetat în șoaptă, emoționat.

Am tresărit amândoi auzind clopoțelul care ne chema la masă.

11

De-abia în mașina care m-a adus a doua zi la București am încercat să recapitulez toate întâlnirile și descoperirile din ultimele 24 de ceasuri. Pe măsură ce mi le aminteam, îmi dădeam seama că multe din nedumeririle pe care sperasem să le lămuiesc rămăseseră nedelegate. De câte ori mă pregătisem să-l întreb dacă ghicise și el secretul rochiei-garderobă a Niculinei, A.D.P. îmi tăia vorba: părea obsedat de problemele spectacolului și ale anamnezei. Doar odată mi-a spus, în treacăt:

- Pentru ei, costumele simbolizează, dar în același timp realizează, diferitele modalități și situații ale omului. De câte ori dezbracă un costum, actorul se eliberează de un anumit mod de a fi. Au învățat tehnica aceasta de la Ieronim...

Cum nu văzusem decât un singur tablou, nu știu ce alt costum va fi îmbrăcat Niculina. În noaptea aceea, absent și somnoros cum eram, n-am putut să-mi dau seama dacă purta rochia-garderobă. A doua zi, în Tabără, avea o bluză transparentă și o fustă lungă, iar pe seară, un fel de șalvari din mătase albastră. Mi s-a părut curios, în mașină, că nu-mi aminteam precis nici coafura nici culoarea părului. Ca și cum mi-ar fi citit gândul, tânărul de lângă mine spuse:

- Niculina își schimbă în fiecare zi coafura...

- Dar chiar și culoarea părului ? I-am iscodit.

- Când vrea, își schimbă și culoarea părului. Dar n-o schimbă în fiecare zi...

Ca și toți ceilalți elevi ai lui Serdaru, tânărul părea îndrăgostit de Niculina. Ghiceam în privirile lui o adorație totală, ca în fața unei zeițe.

- Care o fi culoarea ei adevărată ? I-am întrebat încercând să zâmbesc...

- Serdaru spune că, atunci când a cunoscut-o, era blondă. Dar acum, de obicei, culoarea e castanie, și uneori bate în roșu.

- Curios ! am șoptit.

Și, ca să pun capăt conversației, am deschis iar carnetul și am început să-l răsfoiesc, ca și cum aș fi căutat o anumită însemnare. „Dacă Hegel are dreptate, citii la întâmplare, atunci suntem pierduți”. Notase fraza îndată după masă. Când, curând după aceea, i-am repetat-o lui Ieronim Thanase, mi-a spus:

- E adevărat. De aceea trebuie să-l corectăm pe Hegel și să-i ducem gândul mai departe...

Nu mi-l închipuisem așa cum era: încă tânăr, foarte frumos – de o frumusețe severă, romantică –, înalt, voinic și totuși paralizat în fotoliu, cu cele două bastoane lângă el. Dar când am intrat împreună cu A.D.P., ne aștepta în picioare. Numai după ce mi-a strâns puternic mâna s-a reșezat, sprijinit de doi tineri. Din fericire, în ultimul moment, înainte de a ajunge în fața camerei lui, A.D.P. mă anunțase, coborând glasul, că Ieronim e pe jumătate paralizat.

- E din vina mea, mi-a spus la un moment dat Ieronim. Undeva, am făcut o greșală; undeva, nu știu unde, într-un rol pe care l-am jucat anapoda, într-o punere în scenă eronată, nu știu... Dar când voi descoperi cauza – pentru că doctorii își tot bat capul de un an, și nu-i dau de rost –, când o voi descoperi, tămăduirea vine de la sine. Arta dramatică, domnule Damian, redevine ce-a fost la început, o artă magică ! exclamă și izbucni într-un râs neașteptat de tineresc. Să fii cu băgare de seamă, căci multe ți se pot întâmpla.!...

Apoi, cu un alt glas, dar tot atât de seducător, m-a rugat să-i descriu cât mai amănunțit experiența din noaptea trecută. După câțva timp, profitând de faptul că Niculina și Serdaru intraseră aducând cafelele, i-am amintit de Hegel. S-a schimbat deodată la față, parcă ar fi fost luminat de o flacără interioară.

- Ce destin extraordinar ! a izbucnit. Să rămână neînțeleș aproape o sută de ani, și apoi să fie descoperit, ridicat în slavă, consacrat drept cel mai mare gânditor de la Aristot înapoi, și tocmai cei care cred că l-au înțeles mai bine să ne împiedice, prin exegezele lor, să-i descifrăm mesajul, să ne împiedice, deci, să-l completăm, să-l depășim. Pentru că, dacă toată lumea e de acord că Hegel era *într-adevăr* convins că în orice eveniment istoric se manifestă Spiritul Universal – toți exegeții interpretează această idee într-un mod simplist, și anume: trebuie să acceptăm evenimentele istorice, manifestările concrete ale Spiritului Universal, chiar în cea mai monstruoasă expresie a lor, bunăoară în crematoriile de la

Auschwitz: să le acceptăm și să le justificăm: dacă au avut loc, dacă s-au realizat în Istorie, înseamnă că sunt raționale și, deci, justificate sau justificabile.

Se întrerupse brusc și, întorcându-se către Laurian și Niculina, îi întrebă:

- Cine mi-a făcut astăzi cafeaua ? Ca să știu ce ierburi mi-ați pus: mătrăgună sau busuioc ?

- Eu am făcut-o, mărturisi Niculina zâmbind. Dar de ce întrebi ? se simte gustul mătrăgunei ?

- Ah ! Circe, neîntrecută vrăjitoare ! exclamă în glumă Ieronim, parodiind probabil emfaza vreunui elev din primul an de Conservator.

Niculina așteaptă câteva clipe, privindu-l cum își soarbe cafeaua, apoi începu să recite, aproape în șoaptă.

- *Quel grand miracle ! quoi sant etre ensorcelé; tu m'as bu cette drogue ! Jamais, à grand jamais, je n'avais vu mortel résister à ce charme... Il faut qu'habite en toi un esprit invincible. C'est donc toi qui serais l'Ulisse aux mille tours. Odiseea, cântul X, adăugă, traducerea lui Victor Bérard.*

- Păcat că nu știm grecește, ca să te ascultăm recitându-ne în original, vorbi Ieronim, mi s-a părut, cu oarecare melancolie. Dar să nu crezi, adăugă, întorcând capul către mine, că am uitat ce voiam să spun. Voiam să spun că ideea lui Hegel poate fi înțeleasă și altfel. Eu, în orice caz, îndrăznesc să-l înțeleg altfel, și să-l corectez. De acord, fiecare eveniment istoric constituie o nouă manifestare a Spiritului Universal; dar asta nu înseamnă că trebuie doar să-l înțelegem și să-l justificăm. Trebuie să mergem mai departe: să-i descifrăm *semnificația lui simbolică*. Pentru că orice eveniment, orice întâmplare cotidiană comportă o semnificație simbolică, ilustrează un simbolism primordial, transistoric, universal... Cred că ați auzit pentru a suta oară ! exclamă adresându-se Niculinei și lui Laurian, și izbucni în râsul lui de adolescent. Iar dumneavoastră Maestre, ați întâlnit, sau veți întâlni, ideile acestea aproape în fiecare pagină a *Introducerii*.

- Eu sunt de vină, m-am scuzat, pentru că v-am pus întrebarea...

- Nu e vina dumitale. Repetarea și neconținută reformulare a acestor gânduri constituie pentru mine, mai mult decât o voluptate intelectuală. Nu se compară cu emoția estetică a recitării unui poem. Îmi place s-o compar cu efectul pe care-l produce, în sufletul unu credincios, recitarea rituală a marilor rugăciuni, mai ales a rugăciunii dintâi, *Tatăl nostru...* Deci, ca să revin la *adevărata* interpretare a

evenimentelor istorice, și ca să conclud, îmi place să-mi repet de câte ori am prilejul, să repet într-un mod oarecum *ritual*, că descifrarea semnificațiilor simbolice secrete, ale evenimentelor istorice, poate constitui o *revelație*, în sensul religios al termenului. De altfel, acesta este țelul tuturor artelor.

Văzându-mă că privesc absent șoseaua care se întindea în fața noastră, tânărul încercă să continue conversația.

- Dar nici Serdaru nu se lasă mai prejos, spuse zâmbind. L-ați văzut cum înoată ?

- Nu, pe el nu l-am văzut. Ieri, la piscină, v-am văzut doar pe dumneavoastră, elevii lui...

- Serdaru Laurian, rosti solemn, înoată ca un pește !

- Chiar atât de repede ca peștele ? l-am întrebat în glumă.

- Nu la piscină, se înțelege. Cât ar fi ea de mare – și piscina Taberei nu e mare – apa stă în piscină ca într-un borcan; n-are curenți, n-are valuri. Dar să-l vedeți pe Serdaru înotând în Olt sau în Dunăre: taie apa ca o zvârlugă ! Nu vă mai spun de Marea Neagră, adăugă zâmbind misterios. Nu-i place să povestesc ce s-a întâmplat atunci, la Eforie. Și nu povestesc. Dar cu dumneavoastră este altceva... Eu sunt, cum spune chiar Serdaru, mâna lui dreaptă. Până anul trecut, când s-a logodit, mă lua pretutindeni unde era angajat ca instructor.

Am înțeles că, acum trei ani, se aflau împreună la Eforie. O dată, târziu după miezul nopții, Serdaru l-a deșteptat și, făcându-i semn să calce în vârful picioarelor, au ieșit din dormitorul coloniei și au coborât pe plajă.

- Am să-ți arăt ce-am învățat chiar acum, în noaptea asta. Dar îți arăt numai ție...

Apoi a intrat în mare și, pentru că talazurile se înălțau, rostogolindu-se unul după altul, Serdaru s-a zvârlit sub ele și, câteva clipe în urmă, a ieșit la suprafață, la vreo 10-12 metri, și i-a făcut semn cu mâna. Cunoscându-i măiestria, băiatul n-a fost prea impresionat și se întreba chiar de ce-l trezise din somn. Dar și-a dat repede seama că Serdaru plonjase din nou, și a așteptat să vadă cât timp rămâne sub apă. După vreun sfert de ceas i s-a făcut frică și a început să se plimbe pe plajă, întrebându-se dacă n-ar trebui să anunțe poliția maritimă. În cele din urmă, convins că i se întâmplase un accident – pentru că trecuse aproape un ceas de când îl zărise făcându-i semn cu mâna – a anunțat poliția. O motoscafă, cu farurile

aprinse, a început să-l caute vreo sută de metri distanță de plajă. Curând au stins farurile, pentru că se luminase de ziuă. La un moment dat l-au zărit, departe, în larg, înotând voinicește, și atât de repede încât nu le venea să-și creadă ochilor.

- Îmi pare rău, s-a scuzat după ce s-a suit în motoscafă. Nu mi-am dat seama că ajunseseam atât de departe.

- De altfel, reluă tânărul, coborând glasul, Serdaru spune că unii din strămoșii noștri au fost pești. Dar mie nu-mi vine să cred...

Deci, mi-am spus, din nou același lucru : anamneză prin gesturi, prin incantații, prin spectacol. Cum spunea Ieronim, acesta este scopul tuturor artelor: să reveleze dimensiunea universală, adică semnificația spirituală a oricărui obiect, sau gest, sau întâmplări, cât ar fi ele de banale sau ordinare.

- Dar prin spectacolul dramatic, adăugase, descifrarea semnificațiilor simbolice, deci religioase, ale evenimentelor, de orice fel, poate deveni un instrument de iluminare, mai precis: de mântuire a mulțimilor...

- De aceea îți spuneam azi-dimineața, interveni Pandele întorcându-se către mine, îți spuneam că acest fel de a practica arta dramatică este astăzi singurul mijloc de a dobândi libertatea absolută...

Eram entuziasmat și totodată nedumerit. Fără să-mi dau seama că aș putea fi judecat mai puțin inteligent decât socotesc că sunt, le-am mărturisit foarte sincer.

- Dar eu tot nu văd ce legătură are Hegel cu acest fel de artă dramatică !...

Am răsuflat ușurat auzindu-l pe Ieronim râzând parcă mai surescitat ca niciodată. A ridicat unul din bastoane în aer, și l-a clătinat, parcă ar fi voit să anunțe că se pregătește să spună ceva foarte important.

- Bravo ! a strigat. Ai perfectă dreptate și îți mulțumesc că mi-ai atras atenția. Pentru că tocmai acest punct, capital pentru discuția noastră a fost lăsat deoparte. Evident, îi reproșez lui Hegel că s-a poticnit la ecuația: eveniment istoric egal o nouă manifestare a Spiritului Universal, în loc să ducă analiza mai departe și să dezvăluie semnificațiile simbolice ale evenimentelor și întâmplărilor. Dar această dezvăluire sau descifrare a simbolismului, care sparge coaja întâmplărilor cotidiene aparent banale și *le deschide spre universal* – acest exercițiu spiritual nu este decât arareori accesibil omului din zilele noastre. Revelarea semnificației simbolice a gesturilor, acțiunilor, pasiunilor și chiar a credințelor noastre, se obține participând la un spectacol dramatic *așa cum îl înțelegem noi* – cuprinzând

adică dialoguri, dans, mim, muzică și acțiune, sau dacă vrei „subiect”. Numai după experiența câtorva spectacole de acest fel, spectatorii vor reuși să descopere semnificațiile simbolice, transitorice, *ale oricărui* eveniment sau incident cotidian.

- Într-un cuvânt, interveni Pandele, spectatorul dramatic ar putea deveni, foarte curând, o nouă escatologie, sau o soteriologie, o tehnică a mântuirii.

- Evident, spuse Ieronim, numai că asemenea termeni nu trebuiesc niciodată pronunțați pentru că, în zilele noastre, sunt descalificați. Escatologie și soteriologie aparțin vocabularului așa ziselor ideologii obscurantiste...

- Și am putea fi acuzați nu numai de superstiție și obscurantism, interveni surâzând Niculina, ci chiar și de magie neagră...

Ieronim o privi, prefăcându-se surprins, și izbucni din nou în râs.

- Ia uitați-vă cine vorbește ! exclamă.

12

Am regăsit ideile lui Ieronim citind, chiar în acea noapte manuscrisul *Introducerii*. Dar pe măsură ce citeam, îmi dădeam seama că argumentul era mult mai complex și mai nuanțat. Thanase amintea originile magice ale artelor, descria amănunțit mai multe tehnici gimnice și psihofiziologice și arăta rolul lor în istoria spectacolului dramatic. Mă întrebam care va fi reacția cititorilor, și mai ales a criticilor dramatici și a istoricilor literari. Dar, în fond, mă interesa un singur lucru: *ce va crea A.D.P.*, inspirându-se din aceste teorii, și ce se va întâmpla cu el, omul, obsedat cum părea a fi de taina celor trei zile de Crăciun, petrecute la Sibiu, în 1938.

Din fericire, Ecaterina s-a arătat mai înțelegătoare decât mă așteptam. M-a întrebat doar cum se simte A.D.P. și dacă are cineva grijă de el.

- Mi-a telefon azi-dimineața, a adăugat fără să-și ascundă satisfacția. Mi-a spus ce rufărie și ce haine să-i pregătesc. Și aseară, târziu, a venit motociclistul, nu băiatul acela tânăr, care a fost prima oară, un altul, și i-am dat valiza...

În birou, am parcurs corespondența și, conform instrucțiunilor lui A.D.P., am clasat scrisorile în două dosare: cele urgente, la care voi răspunde mai târziu, și toate celelalte. Apoi m-am apucat să dactilografiez *Introducerea*. Am lucrat până

seara, și când o auzeam pe Ecaterina intrând ca să-mi aducă tava cu dulceață și cafea și, mai târziu, o farfurie cu fructe, acopeream manuscrisul lui Thanase cu o pagină dactilografiată din *Memorii*. La plecare, am strâns tot materialul în servietă și l-am luat cu mine acasă.

A doua zi am ajuns în strada Fântânelor mult înainte de amiază, sigur că Ecaterina îmi va pregăti inimitabila ei omletă. Eram hotărât să termin cât mai repede dactilografierea *Introducerii*; precauțiunile pe care trebuia să le iau ca să păstrez secretul deveneau iritante. Pe seară, ajunseseam la pagina 168 a manuscrisului. Îmi rămâneau de dactilografiat încă vreo 40 de pagini. Mă bucuram de acum de bucuria lui A.D.P. când va auzi de performanța mea. Dar nu mi-a telefonat nici a treia zi, după ce bătusem la mașină ultima pagină și mă pregăteam să încep a doua revizuire a întregului text: 99 pagini. I-aș fi dat eu vestea dacă aș fi știut numărul de telefon al Taberei. M-a ispitit o clipă gândul să-l anunț pe Ghiță Horia, dar m-am răzgândit pe loc: va fi și mai surprins când mă va chema el la telefon. Am hotărât, în orice caz, să-mi iau o zi de vacanță. Am anunțat-o pe Ecaterina că nu voi veni a doua zi. Dacă telefonează Maestrul, să-i spună că am terminat ce mi-a cerut și că aștept instrucțiuni.

Am rămas în pat mai târziu ca de obicei. Apoi, după un prânz de zile mari la Casa Oamenilor de Știință, m-am întors agale pe bulevard, până acasă. Îmi făgăduisem să încep volumul II din Saint-Simon. Mă pregăteam să-mi scot haina și pantofii, și să îmbrac o pijama de casă, când am auzit soneria. După o scurtă ezitare m-am apropiat de ușă și am deschis. Un bărbat între două vârste, cu părul rar, blond-spălăcit lipit de craniu, mi-a întins mâna zâmbind.

- Emanoil Albini, spuse. Mi-am îngăduit să vin la această oră pentru că știam că vă găesc singur. D-ra Valeria nu se întoarce decât mâine seară.

Am roșit, încurcat, și i-am arătat fotoliul. Apoi m-am așezat la birou și l-am privit întrebător.

- Nu prea înțeleg despre ce e vorba. Ceva în legătură cu Valeria ?

Mi s-a părut că ar fi vrut să râdă, dar n-a reușit.

- Nu, nu! exclamă. D-ra Valeria Nistor profită de ultima zi de plajă... Și, recunosc, o invidiez...

Băgă automat mâna în buzunarul de la piept și scoase o tabacheră de argint.

- Pot aprinde o țigară ? întrebă cu o exagerată politețe. Am aflat că dumneavoastră nu fumați. Dar nu se știe niciodată ce poate aduce ziua de mâine. Ați văzut pe Maestrul Pandele...

Fără să-mi dau seama, am tresărit.

- Dar cum ați aflat ?

- Știe toată lumea !... à propos, ce mai face Maestrul ?

- Lucrează. Scrie zi și noapte. Este pur și simplu *extraordinar!*...

Mă privea fix, cercetător, dar fără severitate. Aveam impresia că mă cântărește; încă nu știa în ce categorie de „oameni fără trecut și fără viitor” să mă claseze.

- Un nou roman ? Urmare la *Roata morii*, pe care o așteptăm toți de 50 de ani ?

De data aceasta l-am privit eu cu mirare.

- Dar A.D.P. n-a spus niciodată că va scrie o urmare la *Roata Morii*. De altfel, nici nu văd cum ar putea avea o urmare, dat fiind că amândoi eroii au murit; mai precis, Manole dispăre după moartea Otiliei, dar felul în care dispăre echivalează cu o moarte...

Albini zâmbi, parcă mi s-a părut, cu un oarecare efort.

- Poate că mă înșel eu, încep. Dar în orice caz, acesta este doar un amănunt fără importanță. Important este faptul că tovarășul Horia are dreptate anunțând, pe foarte curând, un volum de *Teatru*...

- Nu e nici un secret. Dimpotrivă, A.D.P. e încântat de publicitatea organizată de Ghiță Horia. Își dă seama ce senzație va face vestea că în curând va apare un volum de *Teatru*....

- Este ca și cum s-ar fi aflat deodată în Paris, în 1922-27, că Marcel Proust scrie o piesă de teatru...

L-am privit uluit, cu o oarecare teamă; dar n-am avut timp să caut un răspuns.

- ...Și, după toate aparențele, continuă Albini, se complace la Tabăra Bolovani, în tovarășia „băieților” și a lui Ieronim Thanase.

- Este un mediu care-l stimulează. Cum n-a mai scris teatru din tinerețe...

- De la *Orfeu și Euridice*, m-a întrerupt Albini. Avea atunci 32-33 de ani...

- Exact, am repetat roșind ușor, de la *Orfeu și Euridice*. Dar de data asta e vorba de altceva. E vorba de un nou fel de a scrie teatru. Și prezența acelu grup,

ca să nu-i spun trupă, a lui Ieronim îl stimulează. Știți poate și dumneavoastră că tinerii aceștia încearcă, de câțiva ani, tot felul de experiențe teatrale. Concepția lor despre spectacol este extrem de îndrăzneță și de originală...

- Sper că aveți dreptate, m-a întrerup Albini. Dar nu este vorba despre asta. E vorba de gruparea lui Thanase. Sunt, printre ei, câteva personaje curioase; ca să nu zic suspecte, adăugă.

- În ce sens „suspecte” ? I-am întrebat intimidat.

- În sensul propriu și cel mai banal, al cuvântului. Elemente nesigure, tineri exaltați, lipsiți de maturitate, victime ușoare ale oricărei ideologii desuete și primejdioase. Dar, în sfârșit, asta n-ar fi prea grav. Ce mi se pare, dacă nu grav, cel puțin riscant, este interesul pe care-l arată Maestrul acelei perechi destul de misterioase, Serdaru și Niculina.

- Sunt amândoi orfani ! am exclamat cu fervoare, își caută tatăl. De altfel, datorita acestui fapt – căutarea tatălui – i-a cunoscut A.D. Pande. L-a impresionat profund dorința de a-și identifica tatăl. Bunăoară, Niculina...

- Pentru că ai adus dumneata vorba, încep Albini stingându-și meticolos țigara, trebuie să-ți spun ceea ce va descoperi Maestrul, într-o zi mai mult sau mai puțin apropiată. Niculina a fost, dacă nu cumva mai este și acum, o mare curvă. Ani de zile s-a culcat cu cine a trebuit și cum s-a nimerit. De aceea n-a putut obține nici un loc permanent, la nici un teatru.

- Își caută tatăl ! am repetat încurcat, căci îmi dădeam seama că roșisem. Îl caută de cinci ani!...

Albini mă privi din nou cu o exagerată mirare, apoi fața i se luminează – parcă ar fi fost gata să izbucnească în râs.

- Dumneata suferi de insomnie ? mă întrebă.

- Foarte rar. O dată la câțiva ani... Și acum câteva zile...

- Felicitările mele! Eu sufăr de insomniile din tinerețe. Acum m-am învățat; nu mai încerc să mă vindec, și nu mai iau somnifere. Am ajuns să cred că și insomnia își are finalitatea ei, pe care specialiștii n-au izbutit încă s-o descopere. În cazul meu, totuși, cred că am înțeles: insomniile îmi îngăduiesc să citesc cărți pe care altminteri nici nu le-aș fi deschis. Așa se face că, de câțiva ani, îmi petrec o parte din noapte citind texte gnostice și cărți despre gnosticism.

Probabil că a surprins nedumerirea din privirile mele, pentru că a precizat.

- Știți, sectele acelea orientale, unele precreștine, altele creștine, dar eretice...
- Îmi amintesc foarte vag, m-am scuzat. În fond, nu cunosc nimic precis...

- Acesta era și cazul meu, până acum trei, patru ani, când mi-a căzut în mână cartea lui Hans Leisegang despre gnosticism și m-a fascinat. M-a interesat mai ales sistemul unui mare gânditor gnostic, Valentin. Și, ascultându-vă adineaori vorbind despre Niculina *care-și caută tatăl*, mi-am adus aminte despre explicația pe care o dă Valentin creației Universului și a prezenței răului în lume. Tragedia a început, spune Valentin, când *Sophia*... Dar nu vă plictisesc cumva ? mă întrebă brusc.

- Dimpotrivă, dimpotrivă! am exclamat cu o exagerată feroare.

- Tragedia a început când *Sophia*, adică înțelepciunea, a fost orbită de dorința de a-și cunoaște Tatăl. Dar Tatăl, în concepția lui Valentin, este transcendent, invizibil și incognoscibil. Această dorință aberantă a *Sophiei* de a cunoaște direct, în *chip concret*, ceea ce prin definiție nu poate fi cunoscut – a fost cauza tuturor căderilor, a tuturor relelor și păcatelor care caracterizează lumea în care trăim noi, oamenii. Nu mai rezum restul sistemului, care e grandios și grotesc totodată. Dar, ascultându-vă adineaori, m-a frapat această simetrie între *Sophia* lui Valentin – Fata, care, voind să-și cunoască Tatăl, introduce dezordinea, suferința și păcatul în lume – și Niculina care pentru același motiv, se comportă ca o prostituată de rând și provoacă scandal, nesfârșite crize și tot felul de încurcături.

Îl ascultam speriat și fascinat totodată, neîndrăznind să-mi desprind privirile de pe figura lui, neîndrăznind să-l întrerup.

- Nu prea înțeleg legătura, am șoptit mai târziu.

Mi s-a părut că ghicesc o subtilă, enigmatică satisfacție în privirile lui Albini.

- Comparația asta cu mitul gnostic al lui Valentin am făcut-o oarecum în glumă, ca să văd în ce fel veți reacționa – dacă, bunăoară, veți surâde și veți ridica din umeri sau dacă veți cădea pe gânduri. Cum cred că n-a fost nici una nici alta, am să abandonez pe *Sophia* și am să mă limitez la Niculina. Trebuie să vă spun, mai întâi, că numele ei nu este Niculina Nicolae, ci Elena Niculescu. Mama ei, Irina Bogdan, deși se născuse boieroaică și trăise între moșieri și feciori de bani gata, a avut din tinerețe convingeri socialiste. De aceea, poate, s-a căsătorit cu un tânăr tipograf, Nicolae Niculescu. Toți cei care l-au cunoscut spun numai lucruri bune despre el. Era, în orice caz, un tânăr frumos, inteligent și foarte *muncitor*, pentru că a ajuns, destul de repede, directorul celei mai mari tipografii dinainte de

război, Monitorul Oficial. Nu se cunosc prea bine ideile lui politice, dar nu erau, desigur, cele ale soției, pentru că la declararea războiului a ținut să plece pe front, deși ar fi putut rămâne mobilizat pe loc, la Monitorul Oficial. A căzut prizonier și după câțva timp soția a aflat de moartea lui prin Crucea Roșie. Elena, sau cum își zice ea acum, Niculina s-a născut curând după ce tatăl ei plecase pe front. Deci, nu l-a cunoscut decât din fotografii.

Se opri și își aprinse o altă țigară.

- Și cu toate astea, Niculina este sigură că tatăl ei n-a murit în lagăr.

- E adevărat, reluă Albini. A fost repatriat în 1950; dar Niculina, care avea atunci 9 ani, n-a aflat asta decât mult mai târziu. De altfel, foarte curând, familia a început să creadă că repatrierea lui Nicolae Niculescu fusese doar un zvon, pentru că n-au primit nici un semn de viață de la el, nici din lagăr, nici după ce-a ajuns în țară...

- Și cu toate acestea, se pare că n-a fost doar un zvon.

- Și asta e adevărat. Există dovezi precise că a trecut Prutul cu un grup de prizonieri repatriați, și că a rămas câteva zile într-o gară din Moldova, așteptând să se formeze trenul pentru București. Dar asta e tot. După aceea, i s-a pierdut urma. Nu există nici o dovadă că a murit, sau că și-a schimbat numele și a rămas în vreun sat din Moldova, sau că ar fi trecut granița înapoi în Rusia. Pur și simplu, *a dispărut*. Asta înseamnă, foarte probabil, că *a murit*. Așa a crezut și Niculina până mai acum cinci ani. Mama ei murise cu un an înainte, în 1960. Se stinsese tot atât de discret pe cât trăise. Pentru că trăise exclusiv pentru fata ei, mai precis pentru educația ei. Într-adevăr, fata, foarte inteligentă, și-a însușit o cultură, am putea spune, excepțională.

- Dă lecții de franceză și latină...

Albini mă privi curios, și, mi se păru, ușor dezamăgit.

- Asta n-ar fi nimic. Prietenii și colegii ei o socotesc o a doua Iulia Hasdeu.

Cunoaște multe alte lucruri în afară de latină și franceză. A studia și muzica, și teatrul, și a urmat multe cursuri la Facultatea de Litere.

- E adevărat! am exclamat deodată. A studiat Literele. Cunoaște pe dinafară *Odiseea!*

- Din păcate, continuă Albini ca și cum nu m-ar fi auzit, acum cinci ani a întâlnit pe unul din ofițerii repatriați, care se împrietenise cu tatăl ei; nu se cunoscuseră în

lagărul din Rusia, ci în Moldova, când așteptau să se formeze trenul pentru București. Asta a fost deajuns ca să o scoată din minți. S-a convins – nimeni nu înțelege de ce, pentru că acel ofițer nu i-a putut spune mai mult decât știm noi – s-a convins că tatăl ei trăiește. Și s-a hotărât să-l caute.

- Dar cum ? I-am întrebat.

Albini ridică din umeri.

- Nu avem acum timp să intrăm în amănunte. Evident, trebuia să caute mai întâi pe toți cei care îl cunoscuseră pe tatăl ei, în special pe cei cu care stătuse de vorbă în acele zile când așteptau formarea trenului. Dar trebuia să dea de urma lor, să afle dacă mai trăiesc și unde trăiesc. Toate aceste cercetări implicau nu numai timp și cheltuială, dar mai ales nenumărate vize și permise speciale. Așadar, cunoștințe și legături cu cine trebuie. Ca să le obțină, Niculina nu s-a dat înapoi de la nimic. Cum era tânără și frumoasă, nu i-a fost greu să intre în grațiile diverșilor șefi și directori de la diferitele servicii de care avea nevoie. Curând i s-a dus vestea, și nu numai în Capitală, că ar fi cea mai excentrică cocotă de după război. Dacă n-ar fi fost protejată unui foarte important personaj, probabil că ar fi dispărut din circulație, mai ales că fusese eliminată de la Teatrul Național și nu reușea să-și găsească loc la nici o trupă din Capitală.

- Aproape că nu-mi vine să cred, am șoptit. N-a trecut o săptămână de când am văzut-o jucând și de când am ascultat-o vorbind despre Hegel...

- E drept, acum, în ultima vreme, s-a schimbat, continuă Albini. Poate, influențată de Thanase, sau logodna cu Serdaru... Dar dramele pe care le-a provocat Veronica Bogdan, cum se numea pe atunci, încă nu s-au încheiat. Repet, nu pot intra în amănunte. Destul să vă spun că, *la nivelul cel mai înalt*, multe căsnicii au fost ruinate și multe cariere au fost compromise. Dar, trebuie să recunosc, adăugă zâmbind amar, Veronica-Niculina are noroc: mai precis, își găsește întotdeauna, în orice încurcătură s-ar afla, un protector destul de puternic. Deși, nu se știe niciodată ce poate aduce viitorul...

Am urmat câteva clipe de tăcere.

- Și tatăl, am întrebat, își mai caută tatăl ?

- Probabil că îl caută, dar cu alte mijloace, mai discrete, în orice caz, cercetările ei n-au mai dat prilej la noi scandaluri publice...

Am avut impresia că, în timp ce-și stingea pe îndelete țigara, Albini se întreba dacă trebuie să mai adauge și alte amănunte.

- Îmi cer iertare pentru această prea lungă introducere. Dar am voit să vă informez cât mai precis, ca să înțelegeți de ce ar fi bine să atrageți atenția Maestrului. Ar fi păcat ca un mare scriitor ca A.D.P., academician și artist emerit al poporului, una din gloriile neamului, ar fi păcat să se lase antrenat într-o intimitate, care ar putea deveni riscantă, cu acești tineri...

- Evident, am să-i spun tot ce mi-ați spus. Deși nu înțeleg...

- Pentru că și despre Laurian Serdaru ar fi multe de spus, continuă Albini. De mulți ani ar fi putut ajunge campion internațional la înot, dar de câte ori se prezintă la un concurs – mai precis, este silit de superiorii lui să se prezinte – eșuează lamentabil. Unii spun că o face într-adins. Asta ne dă de gândit. În cel mai bun caz, e suspect. Pretinde că e actor, și a urmat într-adevăr Conservatorul, dar e mare meșter în diverse instrumente muzicale ieșite din uz. Și totuși, în loc să-și pună în valoare aceste talente, preferă să facă figurație în trupe de provincie.

- Dar acum face parte din trupa lui Ieronim Thanase, am exclamat.

Albini mă privi din nou, aproape cu severitate.

- Asta e altă poveste, adăugă ridicându-se din fotoliu.

13

În aceeași seară mi-a telefonat A.D.P. Ghicise deja, de la Ecaterina, că terminasem de dactilografiat *Introducerea*, și m-a felicitat de mai multe ori, cu căldură. Profitând de prima pauză, am șoptit.

- Azi după-amiază am avut o vizită neașteptată. Emanoil Albini.

Am avut impresia că vestea nu l-a surprins prea mult.

- Spune înainte, m-a îndemnat. Te ascult.

I-am rezumat convorbirea, fără să insist asupra episodului „Veronica Bogdan”, dar subliniind insistența lui Albini că „intimitatea cu acești tineri ar putea deveni riscantă” ...

- Prostii! M-a întrerupt iritat. Nu e nici un risc. Copii aceștia sunt amândoi excepționali...

- Dar Albini spune că...

- Se înșală, m-a întrerupt din nou. În orice caz, adăugă pe un ton liniștit, dacă s-ar ivi cumva dificultăți, oricare ar fi ele, Ieronim are posibilitatea să lămurească lucrurile...

Eram gata să-i repet ce-mi spusese Albin, că Niculina este aceea care se bucură de înalte protecții, dar A.D.P. continuă.

- Dar să lăsăm asta. Ai să primești, mâine, manuscrisul a două piese. Nu e mare grabă, dar ar fi bine să începi dactilografierea cât mai repede, ca să vedem câte pagini vor avea.

- *Introducerea* are 99 de pagini.

- Cu atât mai bine ! a exclamat. Număr enigmatic. Probabil că aceste două piese nu trec de 150 de pagini. Am în lucru încă două. Așa că, dacă telefonează Ghiță, îi spui că manuscrisul, de circa 400 pagini dactilografiate, va fi gata înainte de sfârșitul lui septembrie...

Mi-am adus aminte că a doua zi, 1 septembrie, se întoarce Valeria și că nu voi mai putea rămâne toată ziua în strada Fântânelor. Ca și cum mi-ar fi ghicit gândul, A.D.P. mă întrebă.

- Dar ce ai ? Te sperie numărul paginilor ?

- Nu ! Nu ! am încercat să protestez.

- Dar ai să-ți primești în curând recompensa. Ai să vezi atunci că merită să faci acest efort... Curaj ! Am să-ți telefonez în câteva zile, să aflu noutățile.

Știam că singurele noutăți care-l interesează erau eventualele conversații cu Ghiță Horia și numărul de pagini al celor două piese. Nu cred că-l interesau prea mult opiniile mele asupra producției lui literare.

După zece minute m-a chemat din nou la telefon.

- Am uitat ceea ce era mai important. Te rog să împachetezi bine mapa cu manuscrisul *Introducerii*, s-o sigilezi și s-o predai, mâine, motociclistului. Îl pui să semneze de primire...

A doua zi, Valeria mi-a telefonat tocmai când începusem să descifrez manuscrisul primei piese.

- Întâlnire într-o jumătate de ceas, mi-a șoptit.

- Imposibil ! am exclamat. A.D.P. mi-a trimis chiar acum un manuscris important. Am să-ți explic diseară. Mai îngăduie-mi după-amiaza asta. Trec eu să te iau pe la șapte... Alo ! Alo !

Nu remarcasem când închisese telefonul. Am făcut de mai multe ori numărul ei de-acasă, dar n-a mai răspuns. Eram enervat; eram mai ales iritat de lipsa mea de tact; aş fi putut foarte bine amâna până a doua zi lectura piesei. Dar, recunosc, mă intrigaseră peste măsură cele câteva pagini pe care apucasem să le citesc. Nu înţelegeam de ce, după ce precisase că acţiunea se petrece în zilele noastre, într-un parc, toamna şi începea să se audă din culise conversaţia unei tinere perechi, A.D.P. scrie: „Conversaţia poate fi găsite în orice roman francez de la Stendhal încoace până la Proust inclusiv. Dar nu trebuie să dureze mai mult de 3-4 minute. Ultima frază va fi vorbită de un bărbat (nu neapărat cel a cărui voce fusese auzită până atunci). Apoi apare pe scenă o tânără, îmbrăcată destul de simplu, cu o carte deschisă în mână, răsfoind-o la întâmplare, încercând să găsească o replică adecvată”.

Ajunsesem aici când sunase telefonul. Am recitit pasajul, dar nu mă puteam concentra, gândul îmi alerga neconţinut la Valeria. Puţină prezenţă de spirit, îmi spuneam şi totul s-ar fi desfăşurat după obicei. I-aş fi putut spune, în glumă: De ce exact o jumătate de ceas ? Poate 25 sau 45 de minute – sau cam aşa ceva.

M-am trezit că citisem vreo cinci pagini fără să-mi amintesc ce citisem. Am încercat din nou să telefonez, dar suna ocupat. Când, după câteva minute, am încercat din nou, Valeria n-a răspuns. Ca să mă liniştesc, am început să dactilografiez manuscrisul. Băteam la maşină în chip mecanic, fără să urmăresc sensul dialogurilor. Din când în când, mă opream ca să descifrez o replică sau o indicaţie adăugată, cu creion roşu, în marginea paginii. Cum nu prea înţelegeam despre ce era vorba, nu eram întotdeauna sigur că descifrasem corect. Erau unele pagini în care recunoşteam influenţa „spectacolului”, aşa cum îl concepea Ieronim şi ceilalţi. Bunăoară, la un moment dat A.D.P. scrie: „Aici, cititorul e sfătuit să asculte, la patefon, *Adagio* de Albinoni. La reprezentare, trebuie utilizat un disc stereofonic”.

Dar erau şi indicaţii enigmatice, de exemplu: „Ajuns la acest pasaj, cititorul e sfătuit să închidă cartea şi să se plimbe pe stradă (de preferinţă, o stradă liniştită, cu mulţi arbori), nu mai mult de o jumătate de ceas. Dar în tot acest timp, va trebui să se menţină în atmosfera ultimelor scene, să încerce să recapituleze dialogurile în ordinea inversă, plecând adică de la ultima replică pe care a citit-o şi ajungând la prima frază pe care a pronunţat-o tânăra după ce-a intrat în scenă”.

Sau, alt exemplu: „După ce al doilea Astrolog își încheie monologul, cititorul e sfătuit să deschidă, la pagina 29, prima carte pe care o are la îndemână, și să citească cu glas tare 15-20 rânduri, silindu-se în același timp să găsească, adică să inventeze, legătura între cele două texte. Dacă în volumul pe care îl deschide pagina 29 este albă, înseamnă că exercițiul n-a reușit. În acest caz, trebuie reluată de la început scena celor doi astrologi. Evident, la reprezentare, regizorul va avea grijă să verifice în prealabil toate cărțile care se găsesc în mica bibliotecă, din fața scenei, eliminând volumele în care pagina 29 este albă”.

Descifrând și dactilografiind monologul celui de-al doilea Astrolog, mă tot întrebam cum și când au apărut ei în scenă. Am recitat atunci ultimele zece pagini și am înțeles că erau aceiași doi bărbați de la început care, fără motiv aparent, încep să se declare „astrologi” și să se adreseze unul altuia cu acest titlu. Nu mă puteam concentra îndeajuns ca să înțeleg dacă din acel moment comportamentul și vocabularul lor se schimbaseră. Acțiunea, dacă se poate vorbi de acțiune, nu implica nici un element ocult sau magic. Iar titlurile – pentru că piesa avea trei titluri, două pentru lectură și unul pentru reprezentare – nu contribuiau prea mult la descifrarea „mesajului” (al doilea personaj feminin intra în scenă purtând un mic obiect; A.D.P. indica: „destul de modest ca să nu atragă imediat atenția, un ou colorat, un ghem de lână, un ceas de modă veche, cu sau fără lanț etc.” – și arătându-l publicului, strigă: „Atenție ! Spectacolul nostru, chiar dacă vă tulbură sau vă indignează, este purtătorul unui mesaj. Siliți-vă să-l ghiciți, cât mai e timp!...”) Titlurile pentru cititori erau: *Lecturi din ceilalți și Invitație la voi acasă*, iar pentru reprezentare: *La început a fost sfârșitul...*

Mă aflam la mijlocul paginii 42 – tocmai apăruse al cincilea personaj, un marinar străin, vorbind o limbă neînțeleasă cititorilor, spectatorilor și celor doi actori (astrologi?), dar pe care o înțelegeau, și o traduceau pe loc, cele două personaje feminine – când a sunat telefonul.

-- Te-am iertat, șopti Valeria. Dacă treci să mă iei la șase...

Nu mi-am putut închipui până atunci că doar câteva cuvinte pot face un om fericit. M-am uitat la ceas: cinci și cinci minute. Am îndesat manuscrisele în servietă și am pornit emoționat spre casă.

Către dimineață am înțeles că nu mai puteam adormi. Mi-am îmbrăcat halatul și, în vârful picioarelor, ca să n-o deștept pe Valeria, am trecut în birou. Încă se luminase de ziuă. Am aprins lampa și am scos din servietă manuscrisul piesei *La început a fost sfârșitul*. Dar zadarnic încercam să înțeleg paginile pe care le parcurgeam. Mă întrebam, îngrijorat, dacă A.D.P. nu-și face iluzii crezând că e înzestrat pentru teatru. Îi auzeam deja pe colegii și dușmanii lui amuzându-se de cele trei titluri ale piesei și de atâtea dialoguri provocator extravagante. Mi se părea vulnerabil mai ales prin ceea ce el, A.D.P., socotea probabil drept marea lui contribuție la arta dramatică: inovațiile, oarecum artificiale, epigonice, amintind experiențele primilor surrealiști. Începeam deja să sufăr; era nedrept ca un mare scriitor ca el, în amurgul vieții, să se compromite într-un chip atât de ridicol. Singura speranță era ca Ghiță Horia să-i refuze manuscrisul.

La început a fost sfârșitul se încheia cu o scurtă scenă în care toate cele cinci personaje recitau, sau psalmodiau, un text curios, dar, mi s-a părut, foarte bine scris, care se transforma pe nesimțite într-o admirabilă poveste, un fel de mit cosmogonic, evocând apariția luminii deasupra oceanului primordial, și apoi, în chiar ultimă fază, proclamând victoria Demiurgului și exaltând majestatea Creației. Am întors emoționat această ultimă pagină și m-a surprins, pentru că nu mi închipuiam că mai putea urma altceva m-a surprins *Epilogul*. A.D.P. se adresa direct cititorului: „Dacă ai avut cumva curiozitatea să citești în întregime această piesă, cea mai caritabilă observație pe care o vei fi făcut, iubite cititor, este că n-ai înțeles nimic. Și ai dreptate. Acesta a fost și gândul meu scriind *La început a fost sfârșitul*. La început a fost ceea ce va fi și la sfârșit, și apoi din nou la început – la început a fost haosul. Dar din acest haos va lua ființă o lume nouă, căci, spre deosebire de celelalte haosuri și neanturi pe care le cunoaștem, vai ! atât de bine – *acesta va fi un haos cosmogonic*. Din el se va crea Universul imaginar pe care îndrăznesc să-l prezint în mai multe volume, un *Univers dramatic*, adică creat anume pentru spectacol – și care numai întâmplător e semnat cu numele meu. Autorii lui sunt nenumărați. Ați citit deci – și sper că într-o zi o veți putea contempla într-o sală de spectacol – descrierea dramatică a unui tip de descompunere și haos, care în curând va da naștere unei lumi noi, cu toate

virtualitățile intacte. Ultima scenă încheie această cosmogonie. Căci nu trebuie să ne închipuim că orice haos și orice cosmogonie seamănă cu modelele tradiționale pe care le cunoaștem dacă nu din *Rig Veda* și *Enuma elish*, cel puțin, din *Biblie* și din Hesiod...”

Valeria m-a găsit la birou, dormind cu capul pe manuscris.

- A.D.P. este un mare autor dramatic, i-am spus. Dar mi-e teamă că nu va fi înțeleș.

Din fericire, deși eram încă obosit și somnoros n-am repetat aceeași formulă când, câteva ceasuri mai târziu, mi-a telefonat Ghiță Horia.

- Este o dramaturgie foarte originală, în prelungirea teatrului zis al absurdului. Continuă pe Eugen Ionescu și pe Becket, dar profită și de experiențele lui Ieronim Thanase.

- Adică, ce vrei să spui ? m-a întrebat Horia.

Am încercat să-i explic, fără să intru în amănunte, că A.D.P. anticipează un „teatru al viitorului” și de aceea piesele lui trebuiesc întâi citite și meditate, în așteptarea marilor regizori ai viitorului.

- În orice caz, l-am asigurat, manuscrisul va avea circa 400 de pagini și va fi gata la sfârșitul lunii.

Sperasem, zadarnic, că numeroasele cafele pe care mi le adusese Ecaterina vor sfârși prin a-și face efectul. M-am încăpățânat, totuși, să rămân toată după-amiaza la mașina de scris, descifrând și dactilografiind ca un somnambul. Dar de câte ori terminam o nouă pagină, simțeam o ciudată, neînțeleasă satisfacție. Parcă m-aș fi aflat angajat într-un concurs din care trebuia, cu orice preț, să ies învingător. Către seară, îmi mai rămâneau de dactilografiat ultima scenă și *Epilogul*. M-am întors acasă istovit, și totuși mândru, aproape triumfător.

De-abia a doua zi, după ce încheiasem *Epilogul*, am îndrăznit să deschid celălalt manuscris. Era scris, parcă, și mai neglijent, când cu cerneală, când cu creionul roșu. Avea numai două titluri: *Marșuri eroice*, pentru cititori și *Războiul Troiei*, pentru spectacol. Dar, cum mă așteptam, până la pagina 14, unde ajunsesem când a sunat telefonul, nu întâlnisem nici o aluzie la Troia.

- Ei ! Ce noutăți ? m-a întâmpinat A.D.P.

Nu-i venea să creadă când i-am spus că piesa era deja bătută la mașină și că avea 103 pagini.

- Este pasionantă, dar la prima lectură textul mi s-a părut dificil. De ce nu publicați *Epilogul* ca un *Prolog* ?

A început să râdă, foarte bine dispus.

- Ideea asta m-a tentat și pe mine, dar trebuie să jucăm jocul cât se poate de onest; dacă anunț cititorul de la început că nu va înțelege nimic, și că asta a fost și intenția autorului, lectura nu va provoca șocul necesar. Pentru că, ai văzut foarte bine, cititorul *trebuie* șocat, speriat, indignat. Numai după aceea poate avea loc *metanoia*, cum spune Niculina „răsturnarea”, trezirea, reintegrarea. Cred că ai înțeles că în acest haos bogat în virtualități, anumiți indivizi se pot realiza *chiar acum, pe loc*, în mijlocul descompunerii generale; ei nu sunt obligați, ca toți ceilalți, să aștepte o nouă Creație pentru ca să-și poată regăsi plenitudinea...

Îl urmăream cu greutate, și e probabil că A.D.P. a ghicit încurcătura mea, pentru că s-a întrerupt brusc.

- Dar, nu pentru asta te-am chemat, reluă după o pauză. Am avut adineaori o lungă convorbire cu Ghiță. Mi-a repetat ce i-ai spus tu ieri, că piesele pe care le scriu sunt în prelungirea teatrului absurdului, și mi-a mărturisit că asta ar putea ridica anumite obiecții...

- Îmi pare rău... am început.

- Nu e vina dumitale, m-a întrerupt. În orice caz, când va citi textul va fi și el șocat. Iar ceilalți toți care, în ordinea ierarhică, îl vor citi după el vor fi chiar speriați și înțeleși... Deci, am căzut amândoi de acord să avem gata pregătit, pentru orice eventualitate, volumul I din *Memorii*. Cred că cel mai bun lucru este să încheiem volumul acolo unde ne-am întrerupt ultima oară. Te rog verifică încă o dată textul, pentru că dacă Ghiță ezită să publice *Teatrul*... Deși, îți mărturisesc, mi-ar părea foarte rău, adăugă.

- Ce fac cu *Războiul Troiei* ? I-am întrebat. Întrerup lucrul ca să pun la punct *Memoriile* ?

- Nu, nu ! Asta în nici un caz. Piesele au prioritate ! Te ocupi de *Memorii* printre picături. Săptămâna viitoare vei primi celelalte două piese – cele mai bune, după părerea mea. Curaj, Eusebiu !

Nu voi uita cât voi trăi acea lună septembrie 1966. Insomniile s-au ținut lanț, și după o săptămână a trebuit să iau somnifere ca să pot dormi măcar 3-4 ceasuri,

către dimineață. Dar în timpul zilei eram amețit și, cu mari eforturi, abia reușeam să descifrez manuscrisele lui A.D.P.

În după-amiaza de 9 septembrie, când tocmai terminasem de dactilografiat *Războiul Troiei*, ușa de la salon s-a deschis pe neașteptate. Am rămas încremenit privindu-l, în pantaloni de flanelă și cămașă colorată, bronzat, cu părul adus pe frunte, ca un breton, A.D.P. părea cu zece ani mai tânăr. M-a strâns în brațe (cum nu făcuse niciodată, până atunci) și a exclamat, râzând:

- Eusebiu am copii mari. Trebuie să par și eu mai tânăr...

Dar după ce s-a așezat în fotoliul lui de la birou și m-a privit cu atenție, a devenit serios.

Ce se întâmplă cu dumneata ? Ești foarte palid și arăți obosit.

- De la o vreme sufăr de insomnii. Calc pe urmele lui Albini. Va trebuie, poate, să citesc și eu pe gnostici...

Și i-am povestit tot ce-mi spusese despre Valentin și despre *Sophia* care-și căuta Tatăl, și toate câte au urmat. Am îndrăznit să-i vorbesc, în treacăt, și despre simetria pe care a remarcat-o Albini între *Sophia* și Niculina, despre crizele care le-au provocat eforturile lor de a-și cunoaște Tatăl. M-a ascultat cu cea mai mare atenție.

- Foarte interesant ! a exclamat. Acest Albini este un om care merită cunoscut. Are lecturi curioase, așa zice chiar singurale.

A tăcut câțva timp, zâmbind absent.

- Dar nu trebuie să te lași impresionat de ce ți-a spus, a reluat coborând glasul. Ți aduci aminte de tânărul foarte brun care te-a adus cu mașina ? Află că e fiul Numărului Doi, și că deși are în fața lui viitorul politic pe care-l ghicești, lucrează cu Ieronim; le practică cu știrea și consimțământul părinților. Asta rămâne între noi. Și tot între noi rămâne și acest detaliu: băiatul era gângav, s-ar putea spune, din naștere, și până mai acum câțiva ani nu putea pronunța anumite consonante sau nu știa ce diftonguri. A terminat liceul și a fost admis în Universitate datorită exclusiv tatălui. Mulți dintre profesorii și colegii lui îl considerau aproape un debil mental. Dar tânărul s-a dovedit a fi, dimpotrivă, destul de înzestrat. Înțelegeți acum de ce îi sunt, toți, recunoscători lui Ieronim.

Apoi a schimbat vorba. Mi-a spus că a venit pentru 24 de ore; l-a adus băitul Numărului Doi, în mașina lui, și vor cina împreună, în oraș. Publicarea *Teatrului* este

un lucru prea important – pentru el și pentru noi toți – ca să nu încerce tot ce-i stă în putință ca s-o asigure, și asta cât mai curând. Chiar dacă va fi o ediție cu tiraj limitat.

A desfăcut pachetul pe care, intrând, îl așezase pe birou și scoase un dosar, mi s-a părut, destul de voluminos.

- Ai aici manuscrisele a încă două piese, amîndouă ceva mai lungi decât primele. Din păcate, le-am scris cu creionul, și numai dumneata ești în stare să descifrezi – și uneori să ghicești – infernala mea grafie. Cum stai cu *Războiul Troiei* ?

- Am terminat-o în clipa când intrați pe ușă.

- Bravo! Ești unic!... Și când crezi că ai putea preda lui Horia manuscrisul *Memoriilor* ?

Am ridicat încurcat din umeri.

-Dacă aș putea dormi bine o noapte, două, le-aș putea pune la punct la începutul săptămânii viitoare.

- Ești, extraordinar! Îți rămâne, deci, acum, să te concentrezi asupra pieselor III și IV. Dar ca să te poți concentra, trebuie să te odihnești – și să încerci să dormi. Dacă poți, fără somnifere... Ia, te rog, manuscrisele la dumneata acasă și stai în pat toată ziua de mâine. Eu, probabil voi rămâne până mâine seară sau poimâine dimineața. În orice caz îți voi telefona acasă, poimâine dimineața, să văd cum te mai simți.

Aș fi vrut să-l întreb câteva lucruri în legătură, mai ales, cu Albini, Niculina și Serdaru, dar aveam impresia că vrea să scape cât mai repede de mine, și am plecat. Când, acasă, am deschis dosarul și am început să descifrez manuscrisele, m-am îngrozit. Erau aproape ilizibile; cu atâtea cuvinte prescurtatem reduce uneori la două literem s-ar fi spus că A.D.P. le scrisese în transă. Trebuia să descifrez rînd cu rînd. Dacă am fi fost împreună și mi le-ar fi dictat el, dactilografierea ar fi mers mult mai repede. Dar, descifrînd la întîmplare câteva pagini, mi s-a părut că sunt mai puțin excentrice. Am întălnit chiar pasagii emoționante, semănînd cu poemele orientale mistico-erotice. Dar nu-mi dau seama de rostul lor într-o dramă intitulată: *Principatele unite*.

Cînd mi-a telefonat în dimineața plecării, eram mai amețit ca niciodată. Încercasem să dorm fără somnifere, dar nu adormisem decât spre ziuă.

- Situația pare mult mai favorabilă decât și-o închipuise Ghiță, m-a asigurat. Foarte probabil, ambele volume vor putea apărea în același timp, la începutul lui ianuarie... Sper că de aici înainte ai să poți dormi din ce în ce mai bine.

În strada Fântânelor, Ecaterina mă așteaptă în salon.

- Am avut tot felul de oaspeți, mi-a spus zâmbind misterios. Au venit în mai multe mașini, una mai elegantă decât alta. S-a băut șampanie... Iar unul din invitați...

E curios cum am uitat ce mi-a spus în continuare, deși o ascultasem silindu-mă și eu să zâmbesc, prefăcându-mă interesat de toate aceste amănunte. Ziua a trecut fără să-mi dau seama, descifrând și bătând la mașină, cuvânt cu cuvânt, ca un începător. Până seara, de-abia ajunsesem la pagina 12. Dar nu reținusem nimic din acest text, în afară de faptul că cei doi protagoniști își povesteau unul altuia visele, și A.D.P. invita cititorul să repete exercițiul cu un prieten sau o prietenă (dar, preciză, în nici un caz cu un membru al familiei).

Valeria nu credea că voi reuși să termin lucrul până la 25-26 septembrie, așa cum făgăduisem. Și cu toate acestea, fără să-mi dau seama prin ce miracol reușisem această performanță, în dimineața de 25 septembrie i-am telefonat lui Ghiță Horia, anunțându-l că întreg volumul de *Teatru – Introducere* și cele patru piese (398 de pagini) – îi stă la dispoziție. M-a întrebat ce spune A.D.P. Foarte sincer, i-am răspuns că nu știu. Ultima oară, în ziua de 20 septembrie, îmi telefonase de la Sibiu. Atunci, obosit, cum eram, n-am înțeles la ce a făcut aluzie spunându-mi că pe măsură ce anamneza progresează, călătoria care va avea o mare importanță în viața mea devine tot mai certă.

- Poate avea loc oricând după 15 octombrie, în orice caz, fii pregătit pentru orice eventualitate...

Spre surpriza noastră, a mea și a Valeriei, în noaptea aceea am adormit îndată ce-am pus capul pe pernă, și nu m-am deșteptat decât a doua zi la prânz.

- Dar cine e Euridice ? m-a întrebat Valeria, încruntându-se. I-ai vorbit tot timpul în somn...

A.D.P a avut dreptate. Acea călătorie – recompensa pe care mi-o făgăduise – a jucat un rol hotărâtor în viața mea.

În după-amiaza de 15 octombrie mă aștepta în fața bibliotecii. Și, cu un ton oarecare, mi-a spus:

- Ești trimis în misiune culturală. Două luni, cu diurna în valută forte. Ce preferi: India sau Statele Unite ?

- India ! am șoptit, emoționat.

- Ai ales foarte bine ! Dar să știi că trebuie să pleci în câteva zile.

Am avut impresia că, în afară de satisfacția că reușise să-mi obțină această călătorie excepțională, și pentru motive pe care nu le ghiceam, A.D.P. era încântat că voi lipsi două luni din Capitală. M-a surprins în special ușurința cu care acceptase absența mea tocmai în momentul când avea mai multă nevoie de mine. Într-adevăr, șpalturile celor două volume trebuiau corectate la începutul lui noiembrie, și A.D.P. avea oroare de corecturi. Fără îndoială își asigurase, în afară de corecturii Editurii, colaborarea altcuiva.

Treceam pentru întâia oară frontierele Europe. Și tot pentru întâia oară scriam și altceva decât texte și scrisori în numele lui A.D.P. Spre surpriza, și marea mea bucurie, paginile pe care le-am trimis cu regularitate, în fiecare săptămână, *Gazetei literare*, au avut mare succes. „Ai reinventat reportajul literar și ai reabilitat literatura exotică”, mi-a scris A.D.P. la Delhi („Reportajele” erau, de fapt, adevăratele mele scrisori către Valeria). Iar după ce-a citit impresiile din Hardwar și Rishikesh, m-a felicitat, precizând: „M-am convins acum că lectura celor patru piese a avut rezultatul pe care-l scontam. Ai să înțelegi, la întoarcere, lucrurile pe care foarte puțini alții le înțeleg.”

La întoarcere, înainte chiar de a da ochii cu Valeria (era încă la birou), am găsit, introdusă pe sub ușă, scrisoarea Ecaterinei. O scrisese chiar în dimineața aceea. Mă anunța că Maestrul plecase din nou, fără să spună unde, și nici când se va întoarce. Trebuia neapărat (subliniase cuvântul) să-mi vorbească, dar nu la mine acasă, și nici în strada Fântânelor. Propunerea să ne întâlnim, *ca din întâmplare* (subliniat), pe una din străzile din jurul Statuiei; ea se va plimba în fiecare dimineață între 10 și 11, și din nou după-amiezile, între 4 și 5.

Am telefonat totuși în strada Fântânelor. Mi-a răspuns o voce necunoscută, ursuză, de bărbat. Îndată ce mi-am rostit numele, tânărul a devenit afabil. Era Nicolaie Voinea, loctiitorul meu; el se ocupase de corecturi și de corespondență. Maestrul se afla în Transilvania, într-un sat din apropierea Sibiului, asistând la repetițiile spectacolului pe care-l pregătea Ieronim.

A încheiat spunându-mi că va telefona chiar în seara aceea lui A.D.P., și foarte probabil, Maestrul mă va chema la el la telefon a doua zi dimineață.

Nu apucasem să-mi desfac valiza, când se întoarse Valeria. Primul lucru pe care mi l-a spus a fost data pe care o fixase pentru nuntă: 29 decembrie, adică în opt zile.

- E ziua mea de naștere, a adăugat, zâmbind încurcată. Am privit-o surprins, încercând să ghicesc la ce face aluzie.

- Totdeauna mi-ai spus că ziua ta de naștere e pe 29 ianuarie. Și tot așa scrie și în buletinul populației.

- Voiam să mă întineresc cu un an, îmi explică roșind ușor. Mi se părea ridicol că pentru două, trei zile... înțelegi ce vreau să spun...

Atunci a sunat telefonul, și am ridicat cu emoție receptorul. Eram aproape sigur că mă cheamă A.D.P.

- Bine că te-ai întors la timp ! exclamă. Mi-era teamă că ai să mai rămâi câteva zile la Pondichéry. Și ar fi fost mare păcat ! Ne apropiem de...

Apoi ni s-a întrerupt comunicarea și am trântit plictisit receptorul în furcă. Au trecut vrei zece minute până ce telefonul a sunat din nou. De data aceasta, vocea era depărtată, sugrumată, și înțelegeam cu greu cuvintele.

- Lucruri foarte importante... Dar nu știu ce se întâmplă. Dumneata mă auzi ? Repet: *Foarte importante !* Mă auzi ?... Atunci e inutil... Am să revin mâine, la aceeași oră.

- Ce spunea ? întrebă Valeria văzându-mă dezamăgit.

Am ridicat din umeri.

- N-am înțeles mare lucru. Se auzea foarte prost. Probabil că vorbea din satul acela de lângă Sibiu.

- Atunci e din cauza zăpezii, mă întrerupse Valeria. În tot nordul Transilvaniei ninge întruna de două zile și două nopți...

- Dar ce crezi că voia să-ți spună ?

- A repetat de mai multe ori că e vorba de ceva *foarte important*. Probabil în legătură cu spectacolul pe care-l pregătește Ieronim. Am aflat asta adineaori, de la „loctiitorul” meu, un anume Nicolaie Voinea. Se pare că A.D.P. asistă la toate repetițiile. Undeva într-un sat de lângă Sibiu.

Valeria căzu deodată pe gânduri.

- Dar sper că va veni la nuntă, vorbi târziu. Înțeleg că n-a vrut să ne cunune el, că n-a vrut măcar să fie martor, dar sper că va veni la nuntă. Toți ai mei, și mai ales mama, toți nu așteaptă decât asta: să cunoască, *personal*, pe cel mai mare scriitor în viață...

Mi-am dat atunci seama că, de când intrase pe ușă, Valeria nu-mi pusese nici o întrebare în legătură cu călătoria mea în Orient, și nici eu nu o întrebasesem nimic de tot ce făcuse în cele două luni cât a durat despărțirea; nu vorbisem decât despre data nunții și despre A.D.P. M-am apropiat râzând de ea și am cuprins-o în brațe.

- Dar Pandele n-a pretins niciodată că e cel mai mare scriitor român în viață, i-am spus.

- În orice caz, sper că va veni la nuntă, a continuat pe același ton. Ar fi pentru noi, dar în primul rând pentru mama, ar fi o mare lovitură...

16

De departe, Ecaterina părea aceeași, îndată ce m-a recunoscut, s-a luminat la față și a grăbit pasul spre mine. Dar abia îi luasem mâna și i-o strânsesem, cu afecțiune, când și-a întors brusc capul și a început să cerceteze bănuitor strada, de la un capăt la altul, înălțându-și prudentă privirile către balcoane, furișându-le prin curțile pietruite. Niciodată n-o văzusem atât de speriată.

- Nu e nimeni ! am liniștit-o zâmbind.

Continuam să-i strâng mâna, dar și-a smuls-o deodată, aproape cu brutalitate, și și-a băgat-o în buzunarul paltonului, parcă ar fi vrut s-o ascundă. Apoi a izbucnit cu un glas puternic, aproape strigând.

- Ce mai faceți, domnule Eusebiu ? Când v-ați întors ? V-ați întors abia ieri ?...
Ce surpriză plăcută...

Mi s-a părut că-mi făcea semne din ochi, să spun și eu ceva.

- Ce face Maestrul ? am întrebat-o.

- Mai tare, te rog, mai tare, că iar nu mai aud bine...

- *Ce face Maestrul ?* am repetat cât am putut mai puternic. Cum merg lucrurile pe acasă ?

Dar, ridicând brusc glasul, m-am înecat, și am început să tușesc.

- Acum putem să mergem, mi-a șoptit Ecaterina. Și dacă vă fac semn cu mânușa, uite așa – și mi-a arătat cum –, vă prefaceți că iar v-a apucat tusea... Deci, cum vă spuneam, reluă cu același glas puternic, toate merg bine...

Înaintam încet, unul lângă altul și, deși ghicisem de la început că îi este frică, nu izbuteam să înțeleg sensul acestor exagerate măsuri de precauție.

- Deci, cum vă spuneam, a mai repetat o dată, apoi, cu privirile ațintite în fața ei, învârtind în neștire una din mânuși, a început să-mi povestească.

De la plecarea mea, se petrecuseră multe în strada Fântânelor. Niculina și Serdaru se instalaseră definitiv; dormeau când în salon, când în birou. Asta n-ar fi fost grav, dacă nu s-ar fi perindat atâta lume străină prin casă, zi și noapte, și la orice oră din noapte. O dată, trecuse de două jumate, s-a oprit o mașină în fața casei, și a început să claxoneze. A sărit din pat și s-a apropiat de ferestre, să vadă ce se întâmplă. În timp ce dădea, tremurând, cu mare atenție perdeaua la o parte, a început să audă, din salon, larmă și râsete și cineva a strigat: „Venim! Venim!” Era o mașină mare și elegantă, și chiar atunci cobora acel tânăr foarte brun, care venise de mai multe ori în timpul verii (era, evident, băiatul Numărului Doi). A privit spre ferestrele salonului, apoi s-a adresat, vorbind foarte tare, cuiva din fundul mașinii:

- Dă-mi bastonul dumitale să le bat în ușă !

- Poate au confundat datele ! i-a răspuns, celălalt, cu un glas tot atât de puternic, întinzându-i bastonul. (Foarte probabil, era Ieronim Thanase.)

Dar în timp ce tânărul se îndrepta spre ușa din față, cei care dormiseră în salon, sau în birou, au apărut în capul scării.

- Erau Niculina, Serdaru și cine altul ? am întrebat.

- Nu știu cine erau. Erau trei persoane. N-am recunoscut pe nici unul. Știam că „tinerii căsătoriți” – căci așa le spune Maestrul – dormeau la noi, dar nu i-am recunoscut... Și totuși, ei erau, adăugă coborând și mai mult glasul, pentru că a doua zi de dimineața, când am intrat în salon, să le spun că îi așteaptă cafeaua, nu

era nimeni și paturile lor – vorba vine căci n-au paturi, dorm când pe canapea, când pe saltele – paturile erau făcute. Dar, cum vă spuneam, adăugă ridicând brust tonul, și-mi făcu semn cu mânușa.

Am început să tușesc, căutându-mi în același timp batista. La câțiva metri în fața noastră, înainta spre noi un bărbat aproape bătrân, cu un fular bine strâns în jurul gâtului. Îndată ce-a trecut, Ecaterina mi-a făcut semn să întorc capul, să văd dacă omul își continuă drumul.

- Pentru că nici prin gând nu vă trece câți sunt și cine sunt, spuse răsuflând istovită.

- Dar Maestrul ? am întrerupt-o. El ce spune ?

În acea noapte, A.D.P. nu era acasă. S-a întors – „din provincie”, preciză cu ironie Ecaterina – s-a întors de-abia a treia zi. Și când Ecaterina a încercat să-i povestească, a întrerupt-o zâmbind.

- A fost o greșeală, i-a spus. N-a fost vina lor. Niculina și Laurian erau siguri că repetițiile vor avea loc miercurea viitoare, la unu noaptea. Așa îi informase Tudorel – este tânărul care doarme la noi, în bucătărie sau pe coridor (am înțeles că era elevul favorit al lui Serdaru, cel care mă adusese astă-vară, cu mașina la București) – Tudorel notase greșit ziua în agenda lui.

- Deci, am îndrăznit s-o întrerup, cei trei erau Niculina, Serdaru și Tudorel.

- Desigur că erau ei, dar cine să-i recunoască ? Cine știe ce „spectacole” repetaseră în noaptea aceea, înainte de culcare – căci așa le spune: „spectacole”. Și repetă aproape în fiecare noapte, repetă *cu toate ușile închise*, sublinie căutându-mi privirile. De obicei numai ei trei și cu Maestrul dacă e acasă. Dar uneori se adună zece, cincisprezece... unii din ei sunt înalți cât ușa. Nu știu ce repetă, dar îi aud râzând, cântând – de altfel, cântă toți, foarte frumos, cântă și în cor, și fiecare separat, și au tot felul de instrumente muzicale...

- Ce spun vecinii ?

A întors brusc capul spre mine și mi-a zâmbit. Un zâmbet, mi s-a părut, misterios și totuși ironic.

- De când au aflat cu cine se întâlnește și la cine este invitat Maestrul, nu îndrăznesc să spună nimic... Deși...

Ezită câteva clipe, apoi mă privi din nou, bănuitoare, parcă ar fi încercat să ghicească ce gândesc.

- N-ar trebuie să vă spun, dar dumneavoastră, care ați fost mâna dreaptă a Maestrului...

- Și sper să fiu și de aici înainte, încercăi să glumesc, zâmbind.

- Să dea Dumnezeu ! oftă, dar s-au schimbat atâtea de când ați plecat. N-ar trebui să vă spun, dar...

Coborî și mai mult glasul.

- Din când în când, către miezul nopții, o mașină se oprește în dreptul casei Doctorului, știți unde, a treia casă de la colț, și rămâne acolo toată noaptea, cu farurile stinse... Dar mașina e goală, adăugă. O dată, într-o noapte, -- nu mă deranja muzica, mă învățasem acum cu repetițiile, dar parcă aș fi presimțit ceva... -- m-am dat jos din pat și, în vârful picioarelor, m-am apropiat de fereastră. Tocmai atunci ieșeau din casă tânărul acela foarte negru și cu Serdaru. I-am văzut îndreptându-se spre mașină; nu știu ce-au vorbit cu șoferul, sau cine o fi fost înăuntru, dar curând după aceea mașina a pornit încet, tot cu farurile stinse... Și a mai fost ceva, deși e un mare secret, n-ar trebui să vă spun...

- Știi că poți avea toată încrederea în mine, am încurajat-o. Nu ne cunoaștem de ieri, de alaltăieri. Și suntem amândoi devotați Maestrului... În fond, ce s-ar fi făcut Maestrul fără dumneata și fără mine ?

M-a privit deodată cu căldură, recunoscătoare, dar nu-și putu înăbuși suspinul.

- Știi, șopti. De aceea trebuie să vă spun. A doua zi după întâmplarea cu mașina, când mă întorceam la Cooperativă, m-a oprit un domn, nici tânăr, nici bătrân, foarte elegant îmbrăcat. Când și-a ridicat pălăria și m-a salutat, am văzut că era aproape chel. Foarte politicos, și-a spus numele, dar acum nu mi-l aduc aminte. (Evident, era Albini.) M-a întrebat dacă avem știri de la dumneavoastră căci, spunea, circulă fel de fel de zvonuri prin oraș, că n-o să vă întoarceți, că Maestrul v-a convins să rămâneți acolo, în India, dacă nu definitiv, cel puțin câțiva ani, până va veni și el...

O ascultam fascinat, neîndrăznind s-o întrerup.

- Eu i-am spus adevărul, a continuat Ecaterina, adică ce știam de la Editură; că vă întoarceți pe ziua de 20 sau 21 decembrie, dar el a schimbat repede vorba, și mi-a spus că admiră din tinerețe cărțile Maestrului și de aceea e îngrijorat de tot ce se întâmplă de câteva luni, că s-au plâns vecinii, că știe... Mă rog, știa tot, știa mai ales ce făceau tinerii căsătoriți, știa de spectacolul pe care-l pregătesc. Și apoi,

a scos o carte de vizită și mi-a spus: Se întâmplă că funcția pe care o am îmi deschide multe porți. Dacă vei avea vreodată încurcături, sau orice altfel de probleme, îmi telefonezi la numărul acesta... Am păstrat cartea de vizită, dar nu i-am telefonat, adăugă.

Am răsuflat ușurat și am început să râd.

- Vasăzică, de aceea a intrat spaima în dumneata, și aproape că nu îndrăznești să vorbești, nici măcar pe stradă. Ți-e teamă că te urmărește Securitatea.

Ecaterina s-a oprit brusc și și-a întors mirată capul spre mine.

- Ce-o să-mi facă mie Securitatea?! exclamă. Eu îmi văd de treaba mea. Nu mă ocup nici de politică, nici de altceva...

- Atunci, dacă știi că nu ești urmărită, de ce atâtea precauții?

- Dacă m-ați fi lăsat să termin, șopti, ați fi înțeles de ce mi-e frică... Și când m-ați asculta până la sfârșit, are să vă fie frică și dumneavoastră...

Totul a început la vreo două săptămâni după plecarea mea. Într-un amurg, intrând în salon ca să aprindă lumina japoneză, a dat cu ochii de o femeie, aproape bătrână, care adormise pe canapea. Ecaterina a țipat, speriată, și când femeia s-a trezit, s-a îndreptat spre ea și a întrebat-o cine este și pe unde a intrat în salon. Femeia o privea curios, parcă n-ar fi înțeles bine românește. Și, într-adevăr, când s-a ridicat de pe canapea, Ecaterina și-a dat seama că era străină. Era îmbrăcată ciudat, deși elegant, într-o rochie lungă de mătase roșie, și avea niște pantofi așa cum nu mai văzuse până atunci; păreau muiți în aur. Femeia continua să o privească zâmbind, și la toate întrebările Ecaterinei ridica din umeri. Ar fi putut avea 50-55 de ani, dar când zâmbea părea mai tânără. Doar când Ecaterina s-a îndreptat spre telefon, femeia a întins brațele către ea și i-a șoptit: Ecaterina, să nu faci asta! Nu te juca cu focul!

- Și nu i-ai recunoscut glasul? am întrerupt-o. Nu ți-ai dat seama că era Niculina, că adormise acolo, pe canapea, în costumul cu care repetase?

Ecaterina și-a întors din nou capul spre mine, încruntată.

- Nu puteam să-i recunosc glasul, pentru că nu era Niculina. Nu vorbea ca Niculina. Avea un glas stins, ca de femeie bătrână. Și era mai înaltă ca Niculina. Și avea părul cărunt...

- Atunci, cine era? am întrebat-o turburat.

- Nu știu, șopti Ecaterina. Și de aceea mi-e frică... Pentru că mai târziu, după ce mi-a spus: Nu te juca cu focul!, femeia a adăugat: - Acum, pot să-ți spun, căci ne cunoaștem bine. Sunt soția lui Laurian Serdaru, deci, dacă ai aflat și d-ta secretul, sunt nora Maestrului. Toți îmi spun Niculina, și numele acesta îmi place și mie. Dar nu e numele meu. Pe Niculina ai s-o întâlnești într-un ceas, un ceas și jumătate, pentru că astă-seară suntem invitații Maestrului... Mi-a făcut o reverență ca la teatru, și-a luat pantofii de aur în mână și s-a îndreptat spre odaia de baie.

- Deci, până la urmă, tot ea era !

Ecaterina a ridicat exasperată din umeri, și a oftat, nu era ea. Și am dovezi că nu putea fi ea, Niculina...

Într-adevăr, A.D.P. nu era în București și în acea seară n-a fost nimeni invitat. Când, după vreun ceas a întâlnit-o pe Niculina și i-a spus: Mi-ai tras o spaimă adineaori!, Niculina a întrebat:

- Ce spaimă ? Și după ce i-a povestit întâmplarea, Niculina a clătinat din cap.

- Nu eram eu. La ora aceea eram la repetiții...

- Atunci, cine a putut fi ? a exclamat speriată Ecaterina. Cine a putut intra în salon fără ca eu să prind de veste ?

- Oricine poate intra în salon, pentru că fiecare din noi avem cheia noastră, noi, cei unsprezece din trupa lui Ieronim. A trebuit să ne facem chei ca să nu te deranjăm mereu. Căci, ai văzut și dumneata, aici, zi și noapte, unii vin, alții pleacă...

- Era, deci, cineva din trupă, am șoptit turburat. Nu ți-a spus cine ?

Ecaterina mă privi din nou, de data aceasta fără să înțeleg de ce, zâmbind amuzată.

- Știți ce mi-a spus când am întrebat-o ? Mi-a spus: Așa cum o descrii, de vreo 50-55 de ani, cu părul cărunt și un pantof de aur în fiecare mână, poate fi oricare din cele cinci fete; căci atâția suntem, în trupa lui Ieronim, cinci fete și șase băieți.

- Și Maestrul ? Ce-a spus Maestrul când i-ai povestit toate astea ?

După câte am înțeles, pentru că Ecaterina grăbea mereu pasul și erau cuvinte care îmi scăpau, A.D.P. a încercat s-o liniștească, asigurând-o că, de fapt, ea era, Niculina, dar ce vrei ?, a adăugat, sunt tineri și se amuză, își fac unul altuia tot felul de farse...

- Dacă ar fi numai astea, continuă Ecaterina, numai farse și glume de artiști tineri...

Dar Ecaterina se convinsese că la mijloc era altceva, nu știa exact ce, dar era destul ca s-o înspăimânte. Nu trecuse o săptămână de la această întâmplare, când i-a telefonat Grigore de la Cooperativă că-i va trimite, spre seară, patru iepuri. Ca să nu atragă atenția vecinilor, a rugat-o să stea la fereastră între cinci și un sfert și cinci jumătate, și îndată ce se oprește mașina să deschidă ușa de la bucătărie, ca să nu aștepte șoferul. Așa a și făcut. Dar șoferul n-a putut, sau n-a voit să coboare – și i-a strigat să vină ea. Ploua, și Ecaterina i-a făcut semn să aștepte puțin, să-și îmbrace paltonul și să-și pună ceva pe cap. Dar când se pregătea să coboare, un tânăr a traversat în goană strada, s-a apropiat de mașină, a înșfăcat sacul cu iepuri și i-a strigat să rămână acolo, în ușa bucătăriei. Mașina a pornit chiar atunci, un camion se apropia din direcția opusă și, văzând că tânărul întârzie, câteva clipe i-a fost teamă că se lăsase păcălită. Dar după puțin timp, băiatul a intrat în bucătărie, săltându-și răzând sacul cu iepuri în spate. Ecaterina voia să-i dea ceva și începuse să caute în buzunar.

- Nu te mai osteni, Ecaterina, i-a spus băiatul. Sunt de-ai casei. Și pentru că Ecaterina îl privea surprinsă, încercând să-l recunoască a adăugat:

- După atâtea săptămâni, tot nu mă cunoști ? Eu sunt Laurian, bărbatul Niculinei.

- Venea desigur de la o repetiție, i-am spus.

Așa crezuse și ea. Nu se mai sătura privindu-l, minunându-se, repetând:

- Bată-te norocul să te bată. Ai întinerit cu zece ani, tocmai dumneata, care n-ai nevoie...

Câteva clipe în urmă intră în bucătărie Niculina, cu o carafa goală, și se îndreptă spre robinet.

- Ce spui de domnul Laurian ? o întrebă Ecaterina. Vrajitorie curată...

Tânărul se fâstici, și începu să-și treacă nervos palma pe obraji.

- Laurian e în salon, cu toți ceilalți, spuse Niculina. Și li s-a făcut, la toți, sete.

- Vezi, nu vrea să mă recunoască, șopti printre dinți tânărul, și deschizând brusc, aproape cu mânie, ușa, dispăru în ploaie.

Și totuși, nici până azi Ecaterina nu știe ce să creadă. După ce-a rămas singură, și-a scos paltonul, a desfăcut sacul, a căutat prin sertare câteva sfori groase și

cârlige ca să atârne iepurii în cămară, dar s-a trezit târziu că tremură, și a îmbrăcat din nou paltonul. A înțeles însă repede că nu tremură de frig, ci de frică. A început să-și facă semnul crucii, dar a dat cu ochii de iepuri, pe care nu-i scosese din sac, și i-a fost rușine. Și-a scos brutal paltonul și s-a silit să nu se mai gândească. Dar o rodea curiozitatea, și după ce-a atârnat și al patrulea iepure în cămară, s-a hotărât. Știa că numai noapțile ușile sunt încuiate, dar pe de altă parte A.D.P. îi atrase de mai multe ori atenția să nu intre, sub nici un motiv, în salon, în timpul repetițiilor. După ce-a găsit motivul (Niculina spusese că li se făcuse sete), a scos din frigider o sticlă cu apă minerală, a ales câteva pahare, și cu tava plină în mână dreaptă, a bătut scurt în ușa salonului, și a intrat. Erau vreo șase, șapte tineri, costumați ciudat; parcă ar fi avut fiecare o pelerină lungă, dar felurit colorată, atârnată de umeri. Au întors toți capul spre ea, speriați, ca și cum ar fi fost surprinși la începutul unei crime. Cea mai speriată părea Niculina. Amuțise, cu brațul ridicat, cu gura pe jumătate deschisă. Alături de ea, îmbrăcat într-o mantie sângerie, se afla Laurian Serdaru. O privea și el, tot atât de surprins. Dar Ecaterina este sigură, și poate chiar să jure, este sigură că, la un moment dat, Serdaru i-a zâmbit cu înțeles și i-a făcut semn cu ochiul.

17

Îndreptându-se spre casă, mi-am dat seama că acele întâmplări de la începutul lui noiembrie îi provocaseră Ecaterinei un traumatism care putea duce la mania persecuției. Din seara când, intrând brusc în salon, le întrerupsese „repetiția”, i se părea că e urmărită de tot felul de personaje stranii, care până la urmă se dovedeau a fi unul din obișnuiții casei, mai ales Niculina și Serdaru, dar și alții, bunăoară Tudorel sau una dintre artiste, căreia i se spunea Vera. Se oprea câteodată la o vitrină și pe neașteptate cineva apărea în spatele ei și, după felul cum o privea sau îi zâmbea, descoperea că face parte din trupa lui Ieronim. Dar greu de-abia atunci începea, pentru că nu-i era ușor să-i identifice. Uneori îi trebuiau două sau trei zile și nopți...

- Vă așteptam ca pe un Dumnezeu ! a exclamat la despărțire, strângându-mi amândouă mâinile. Ca pe un Dumnezeu, a repetat de mai multe ori.

De-abia după ce mi-am scos paltonul și m-am așezat la birou mi-am adus aminte că ar fi trebuit să trec pe la Editură. Voiam să văd cum arată cele două cărți ale lui A.D.P.; voiam, mai ales, să aflu ce crede Ghiță Horia despre proiectul meu de a aduna într-un volum articolele despre India. Ideea volumului mi-o sugerase ultima scrisoare a lui A.D.P. „Știam că ești un bun scriitor, îmi spunea, pentru că ai scris *Memoriile* așa cum *eu* nu le-aș fi putut niciodată redacta. Dar nu bănuiam că ești un bun scriitor *atât de diferit de mine*. Am lucrat împreună aproape opt ani, și n-am bănuț această notă specifică a talentului dumitale literar”.

Șovăiam, dacă ar trebui să-i telefonez lui Horia – era aproape 12,00 – sau să mă duc să-l văd, fără să mă anunț, la începutul după-amiezii. Câteva clipe în urmă a sunat telefonul.

- Dar unde mi-ai umblat toată dimineața ? mă întrebă A.D.P., mi s-a părut, ușor contrariat.

- Am întâlnit-o întâmplător pe Ecaterina, și am stat mult de vorbă. Biata de ea, tare mi-e teamă că...

- Las-o pe Ecaterina ! m-a întrerupt. Avem lucruri mult mai importante de discutat. Și nu le putem discuta la telefon. Trebuie să vii la Sibiu. Ți-am rezervat un loc în avionul de mâine dimineața. Telefonează la Agenție; sau, și mai bine, treci dumneata, înainte de 4,00, și ridică-ți biletul. Te așteptăm la aeroport. Și îndată după dejun...

Cu un efort, am îndrăznit să-l întrerup.

- Dar, Maestre, vedeți, suntem în preajma Crăciunului. Și de-abia m-am întors. Vreau să petrec sărbătorile cu Valeria. Mai ales că nunta va avea loc foarte curând, la 29 decembrie...

Am avut impresia că vestea l-a surprins, pentru că, după o scurtă tăcere, a continuat cu un alt glas.

- Bine, dar azi e 23 decembrie. Mai avem o săptămână. Ne întoarcem la 26 decembrie, cel mult 27. Cum vă cunosc eu, nunta nu se poate face fără mine.

Am roșit brusc și, de emoție, mi-am simțit deodată gura uscată.

- Dar mi-ați spus de atâtea ori, am șoptit, mi-ați spus că nu vreți să ne cununați că...

- Ce-am spus altădată, m-a întrerupt A.D.P. foarte bine dispus, n-are nici o importanță! Țin foarte mult să vă cunosc eu. Și vom sărbători evenimentul în strada Fântânelor, cu Niculina, Laurian, și alți câțiva prieteni.

- Evident, am reluat cu un glas mai ferm, evident, Valeria va fi fericită și recunoscătoare. Ca și mine, de altfel, inutil să vă spun... Dar mă gândesc că dacă o las singură de Crăciun...

- Eusebiu ! a exclamat, aproape patetic. E foarte important ! Nu-ți pot spune acum de ce, trebuie să vii mâine. Te așteptăm la aeroport. Și mulțumește-i Valeriei și din partea mea că acceptă acest sacrificiu !...

După ce a închis telefonul, am rămas multă vreme cu privirile pierdute în gol. M-am trezit, târziu, că mă gândeam la cu totul altceva: mă trudeam să-mi amintesc o scenă din a treia sau a patra piesă a lui Pandelescu, o scenă care, mi se părea, ar fi putut explica insistența lui atât de patetică de a mă avea alături de el începând din Seara de Ajun până a doua sau a treia zi de Crăciun. Cineva (imposibil să-mi aduc aminte cine), aflându-se într-o situație desperată (dar *de ce ? De ce !*), făcea un apel patetic la un prieten mai tânăr; îi cerea un lucru, în aparență, de o ridiculă banalitate (un pahar cu apă ? O batistă ?), anunțând în același timp recompensa: *Va fi o nuntă ca în povești*, chiar el, *El*, îi va cununa, și vor pofti la masă nu numai prietenii, ci și... Imposibil să-mi amintesc cine alții vor fi poftiți la banchet (în text era scris: *agapa*).

Am făcut emoționat numărul lui Horia. Nu mă așteptam să-l mai găsesc, trecuse de 1,00, dar știam că-mi va răspunde secretara.

- Tocmai mă duceam la masă, îmi răspunse Horia. Deci, fii, te rog, cât se poate de scurt...

Dar nu-mi lăsa timp să spun ceva, ci continuă pe un ton sec, aproape sever.

- Dacă e vorba de *India* dumitale, trebuie să discutăm serios...

- Dar nu e vorba de volumul meu, l-am întrerupt. Voiam să știu...

- Nu spun că textele nu sunt interesante, continuă ca și cum nu m-ar fi auzit. Dar trebuie să nuanțezi. Insiști prea mult asupra „spiritualității indiene”, asupra sihaștrilor și mănăstirilor...

- Dar dacă vă spun că nu e vorba de volumul meu...

- Trebuie să evoci și alte aspecte ale istoriei și societății indiene: sărăcia, nedreptățile sociale, castele, intușabilii... Nu spui nimic despre intușabili...

Cum un efort, am izbutit să mă stăpânesc.

- Tovarășe Horia, am început, pronunțând clar și răspicat fiecare cuvânt în parte. Repet, nu e vorba de volumul meu. Voiam doar să știu dacă a apărut *Teatrul* lui A.D.P. și dacă pot trece după-masă să iau un exemplar...

Mi s-a părut că a șovăit mult înainte de a răspunde.

- Ca să fiu foarte sincer, volumul e tipărit, dar eu încă nu l-am văzut. S-ar putea să apară în vreo două săptămâni, dacă între timp, așa cum mi-a fost frică de la început...

- Bine, l-am întrerupt politicos, nu vreau să vă mai rețin. Vă telefonez din nou după Sărbători...

În clipa când așezam receptorul în furcă, mi-am dat seama că făcusem o gafă. Bănuitor cum era, cine știe ce și-ar putea închipui Horia. Ar fi trebuit să mă adresez direct „loctiitorului” meu; păstrase, desigur, corecturile în pagină. Dar spre mirarea mea, Voinea mi-a mărturisit tot materialul – manuscrisele, șpalțurile și corecturile în pagină – fusese, la cererea lui, expediat prin curier lui A.D.P., pe la începutul lunii. Ceea ce i s-a părut curios, adăugă coborând glasul, câteva zile după aceea i s-a telefonat de la Editură că au nevoie de manuscrise și de corecturi pentru o ultimă revizie. Dar Voinea știa bine că ultima revizie fusese făcută cu cel puțin o săptămână înainte –, chiar el dăduse bunul de tipar. A avut impresia, și spunând asta a scăzut și mai mult glasul, a avut impresia că, aflând ce s-a întâmplat, anume că tot materialul se află în mâinile lui A.D.P., secretarul n-a știut ce să-i spună, și l-a rugat să aștepte un moment, să vorbească cu Directorul. După ce l-a ascultat, Ghiță Horia a spus: Bine ! și a închis telefonul.

Și de data aceasta mi s-a părut că făcusem o gafă: cine știe cum va interpreta Voinea dorința mea de a reciti un text pe care eu însumi îl dactilografiasem cu trei luni mai înainte. Și dacă, după un ceas, două, îi telefonează Horia și-l întreabă: Nu cumva i-am telefonat, în legătură cu ? ... Poate ar fi trebuit să-l avertizez, să-i spun, bunăoară, că dacă întreabă cineva de mine, să-i spună că... în acea clipă mi-am amintit brusc de Ecaterina, și m-am ridicat enervat din fotoliu.

Valeria îmi pregătise pentru dejun o felie de șuncă și struguri. Am mâncat absent, fără chef. Dar curând am zărit cei dintâi fulgi de zăpadă și m-am înseninat ca prin farmec. Am rămas multă vreme la fereastră, privind ninsoarea. Când, după

un ceas, am pornit spre Agenție, stratul de zăpadă părea, pe alocuri, de câțiva centimetri. Așa cum mă așteptam, biletul fusese achitat de Pandelescu.

- Dar dacă va ninge toată noaptea, mi-a spus funcționara, nu cred că veți putea pleca mâine dimineața. În orice caz, prezentați-vă la aeroport cu cel puțin o jumătate de ceas mai înainte.

Aș fi vrut să mă plimb puțin prin oraș, să cobor spre Cișmigiu, dar mi-am spus că, dacă ninsoarea nu se potolește, foarte probabil îmi va telefona Pandelescu ca să schimb programul.

Tot așteptând, am adormit în fotoliu. M-a deșteptat Valeria, scuturându-și viguros șoșonii în fața ușii. Când i-am spus că ne va cununa A.D.P., a împietrit în mijlocul camerei, apoi m-a înlănțuit și, trăgându-mă ușor după ea, a început să danseze, fredonând, dar din ce în ce mai stins, pentru că nu-ți putea stăpâni lacrimile. Voia să telefoneze imediat acasă, să anunțe marea veste, dar am păstrat-o lângă mine.

- Evident, toate bucuriile se plătesc. Pandelescu m-a implorat să vii mâine la Sibiu. Are neapărat nevoie de mine...

Și, pentru că mă privea surprinsă, ca și cum n-ar fi înțeles, am adăugat repede.

- E vorba de 24, cel mult de 36 de ore. Ne întoarcem amândoi, cel mai târziu, a doua zi de Crăciun.

- Dar e imposibil ! m-a întrebat Valeria înseninându-se. Nu mai pleacă nici un avion spre nordul Transilvaniei. Am ascultat și la Radio.

- Așa mi-a spus și mie la Agenție. Dar dacă A.D.P. nu-mi telefonează, eu, în orice caz, mâine dimineața...

De fapt n-am știut că avionul nostru va putea ateriza la Sibiu decât în ultimul moment, când, după ce așteptasem aproape două ceasuri, eram gata să renunț. Din fericire, apropiindu-ne de Sibiu, peisajul devenise feeric. Nu văzusem niciodată această parte a țării îngropată în zăpadă. Cerul se limpezise pe neașteptate, și ne orbea acum o lumină crudă, polară. Curând avionul își opri motoarele și, coborând, au început să se distingă tot mai clar calea ferată și casele

de țară. Apoi am zărit orașul, am trecut lin pe deasupra unui cartier de curând construit, și puține minute în urmă am aterizat.

A.D.P. mă aștepta zâmbind, alături de Serdaru și Tudorel. M-a îmbrățișat, mi s-a părut, cu o neobișnuită emoție. Apoi, mi-a strâns îndelung mâna.

- Îți mulțumesc, mi-a șoptit. Știu că ai făcut un sacrificiu...

Nu știam ce să cred. Arăta parcă și mai tânăr decât toamna trecută, și cu toate acestea își ascundea cu greu nervozitatea. Părea neliniștit, preocupat.

- Maestrul e obosit, spuse Serdaru ca și cum mi-ar fi citit gândul. A dormit doar câteva ceasuri. A rămas azi-noapte până la 2,30, ca să vadă sfârșitul, deși noi toți, și mai ales Ieronim, am tot încercat...

- Să lăsăm astea, îl întrerupse A.D.P., izbutind totuși să zâmbească. Avem atâtea altele de vorbit...

Apoi, întorcându-se către mine și luându-mi brațul, a continuat.

- Nu te întreb nimic despre India. O să discutăm asta mai târziu. Să-ți spun însă de pe acum programul: dejunăm la Majestic, a, rezervat o masă; apoi, cu o camionetă militară – de fapt, e un fel de jeep – la Călina. Sunt mai puțin de 10 kilometri, dar șoseaua e pe alocuri înzăpezită. Cu mașina, ar fi fost riscant. Locuim într-un fost pavilion de vânătoare, transformat în Casă de odihnă, destul de confortabil și, deși a fost de două ori restaurat, e încă destul de pitoresc. Iar de acolo înainte, continuă privindu-mă și zâmbind enigmatic, de acolo înainte nu mai putem conta decât pe sănii...

- Dar nici nu vă închipuiți ce fel de sănii, adăugă Serdaru. Ca din alte vremuri. Nu se mai văd decât în filme de epocă...

- Dar sunt mai frumoase decât cele din *Anna Karenina*, filmul de anul trecut, spuse Tudorel.

- Poate că o să facem și noi un film, adăugă A.D.P. Să vedem...

- Nu trebuia să-i spuneți, șopti Serdaru oarecum dezamăgit. Voiam să-i facem o surpriză...

Pandele întoarse capul spre el, apoi ridică din umeri.

- Va fi suficient să vadă săniile, caii și aparatura din sufragerie ca să înțeleagă despre ce este vorba...

Nu știu dacă aș fi ghicit atât de repede. Nu aveam cum să știu că jeepul care ne adusese la Casa de odihnă, ca și caii, fără pereche de frumoși, pe care îi scoteau

din grajd chiar în momentul sosirii noastre, aparțineau Corpului de Armată din Sibiu. De asemenea, nu aveam cum să știu că săniile pe care le-am zărit în curte fuseseră construite în toamna aceea, după modelul săniilor castelanilor unguri de pe la 1840, păstrate la Muzeul de Etnografie. Nu m-au mirat costumele atât de pitorești ale tinerilor pe care i-am întâlnit în sală și pe coridor; aș fi crezut că se pregătesc, sau se întorc, de la repetiție. Dar cred că aș fi început să bănuiesc că anumite scene vor fi filmate, dând cu ochii de proiectoarele din sufragerie și de estrada înaltă, pe rotile, de pe coridor.

*

Îndată ce-am rămas singuri în odaia ce mi-o alesese, alături de camera lui, A.D.P. s-a așezat pe marginea patului și mi-a făcut semn să-mi apropiu scaunul.

- Am atâtea lucruri să-ți spun, șopti, încât nu știu de unde să încep. Am să încep, totuși, cu ceea ce mi se pare mai puțin important.

Ascultându-l, mă întrebam ce i se părea „mai puțin important”. Mie mi se pare destul de grav. Era vorba de lupta surdă pentru putere între Numărul Trei și Numărul Doi. Tensiunea dura mai de mult, dar în ultimele săptămâni amenința să explodeze. Evident, adăugă A.D.P., asta complică situația lui Ieronim. Oamenii Numărului Trei sunt cu ochii pe el, gata să profite de prima greșală pe care o va face. Foarte probabil, mulți dintre tehnicieni și operatori sunt informatorii Numărului Trei. Unii din ei – evident, fără să-și dea seama – s-au trădat chiar în dimineața când l-au văzut pe Ieronim încredințându-și bastoanele unui figurant și urcându-se pe estradă ca să regleze proiectorul.

- Da, reluă A.D.P., așa am spus toți. Dar vezi, vindecarea aceasta atât de misterioasă a avut loc într-un moment puțin prielnic pentru noi toți, și în primul rând pentru Ieronim. Cum îți spuneam, câțiva mecanici și operatori s-au trădat pe loc: s-au grăbit să telefoneze vestea la București. Nici lui Ieronim, nici Numărului Doi nu le convenea să se vorbească despre acest „miracol” chiar acum... Dar, în sfârșit, cum îți spuneam, asta e mai puțin important.

Mai grav i se părea intriga urzită împotriva lui, și care ar fi putut duce la întârzierea volumului de *Teatru*. Intriga aceasta n-avea legătură directă cu tensiunea între Numărul Trei și Numărul Doi, dar, fără îndoială, unii din colegii lui,

geloși și invidioși, sunt gata să profite de conjunctură. (Am înțeles că se gândea mai ales la Paraschiv Simionescu, pe care intimitatea lui A.D.P. cu familia Numărul Doi nu-l lăsa să doarmă.) De aceea și-a luat măsurile de precauție necesare: a fotografiat în zece exemplare volumul de *Teatru*, și le-a pus la adăpost, în locuri diferite, și chiar în mai multe țări, a precizat subliniind cuvintele. Voiam tocmai să-l întrerup, să-i spun, că, poate, situația nu e chiar atât de critică pe cât și-o închipuia el, când s-a ridicat repede, s-a îndreptat spre ușă și a deschis-o brusc. Văzând că nu era nimeni pe coridor a oftat ușurat zâmbind.

- După cum vezi, reluă cu un alt ton, s-ar zice că încep să calc pe urmele Ecaterinei. Dar, aici, și în acest moment, trebuie să fim cu ochii în patru. În afară de noi, cei care ne cunoaștem, oricine altul poate camufla un agent...

- Îmi pare rău, am început, oarecum la întâmplare, văzând că tăcerea se prelungește. Eu, dimpotrivă, credeam că...

- Eusebie ! exclamă întrerupându-mă, tot ce ți-am spus până acum confirmă ce bănuisem mai de mult, de cel puțin două săptămâni. Adevărul este că *mi-e frică!* Nu îndrăznesc să-ți mărturisesc ce *trebuie* să-ți mărturisesc, și atunci, ca să amân această confesiune penibilă, îți tot vorbesc, când de una, când de alta. Tot ce ți-am spus despre Numărul Trei, ca și despre intrigile lui Paraschiv, e adevărat. Nu am inventat nimic. Dar, repet, toate astea n-au prea mare importanță. Singurul lucru important este descoperirea pe care am făcut-o de curând, și pe care *nu îndrăznesc* să ți-o destăinui...

Îl ascultam tulburat. Pandeles făcu câțiva pași prin odaie, apoi se așeză din nou pe marginea patului.

- Ți-ai dat, desigur, seama, începu brusc, că spectacolul organizat de Ieronim urmărește, în primul rând, completarea procesului de anamneză început astă-vară. Dar ceea ce numai eu știu, este că această anamneză am încheiat-o mai de mult. Mi-am adus aminte de tot ce s-a întâmplat în noaptea de Crăciun 1938, am izbutit să-mi amintesc de fiecare amănunt. (Nu degeaba am luat parte cu atâta elan la toate repetițiile lui Ieronim...) Inutil să ți le rezum, căci nu toate amănuntele sunt interesante. Destul să-ți spun că, la început, ca să fiu foarte sincer, și poate chiar vulgar, la început am crezut că, în noaptea aceea am băut prea mult, eu care nu eram obișnuit cu alcooluri tari, și m-am culcat cu actrița care juca rolul Euridicei. Și, îmi spuneam, foarte probabil că a doua zi mi-a fost

rușine – nu pentru că mă culcasem cu ea, ci pentru că fusesem beat, și probabil mă purtasem ca o brută – mi-a fost, deci, rușine și am evitat s-o mai întâlnesc, a doua zi și a treia zi. Îmi mai spuneam că purtarea mea fusese desigur atât de odioasă încât, fără să-mi dau seama, am voit, și am reușit, să uit tot de la început și până la plecarea la București. Bănuiam că, psihologic, procesul nu părea prea verosimil, dar, în sfârșit, eu mă prefăceam convins că așa se întâmplase...

Se ridică și începu să se plimbe, încurcat; parcă nu mai știa ce să facă cu mâinile.

- Adevărul este cu totul altul. În noaptea aceea nu fusesem beat, și mă purtasem cât se poate de curtenitor. Pe scurs, a fost o foarte sinceră, și chiar romantică, noapte de dragoste, de care ar fi trebuit să-mi amintesc întotdeauna cu încântare și melancolie. *Ar fi trebuit*, și desigur că așa s-ar fi întâmplat, dacă nu intervenea *altceva*, un episod surprinzător de insolit. Și acest altceva a provocat amnezia...

Se opri brusc în fața mea și mă privi curios, ca și când atunci m-ar fi văzut pentru întâia oară.

- Dar, a reluat după o pauză, cum să-ți vorbesc despre cauza amneziei mele fără să risc ca dumneata, sau oricare altul care m-ar asculta, să creadă că mi-am pierdut mințile ? Aparent, lucrurile par normale. La un moment dat, Euridice mi-a propus să luăm o sanie și să mergem la o prietenă, care locuia în casa unui pădurar, la vreo cinci, șase kilometri de Sibiu. Evident, am acceptat pe loc, și Euridice a început să râdă, a adăugat că fusese atât de sigură că voi accepta, încât i-a spus prietenei să ne aștepte la masă... Inutil să îți descriu drumul până în pădure, strânși unul lângă altul, simțindu-mă deja îndrăgostit. Am fost amândoi surprinși și când, intrând în casa pădurarului, am găsit toate luminile aprinse și masa pregătită, dar nici urmă de prietenă. Ne-am liniștit citind biletul pe care ni-l lăsase. Doar aceste rânduri enigmatice: „Dacă mai așteptați pe cineva, vă asigur că nu mă așteptați pe mine.” Câteva minute după ce-am citit biletul, am uitat de tot. Eram doar noi doi singuri, șampania era frapată și cina părea excelentă. Ți-am spus ce a urmat... Dar cum să-ți spun restul ?

Se opri în fața mea și-mi căută privirile.

- Ți totuși, *trebuie să-ți spun*, șopti. Târziu, către dimineață, m-a deșteptat deodată setea. Nu cred că am mai cunoscut de atunci o asemenea sete: parcă aș fi

înghițit jăratec. Am coborât din pat și m-am îndreptat către bucătărie. Am găsit cana cu apă, și am dus-o direct la gură, am început să beau ca un animal. Câteva clipe nu simțeam nimic, parcă aș fi înghițit aer, și somnoros cum eram, m-a cuprins groaza. Nu *cumva n-am să-mi pot potoli niciodată setea* ? Am continuat să beau, din ce în ce mai speriat, și atunci am zărit la fereastră, aproape lipindu-și obrazul de geam ca să mă poată vedea mai bine, am zărit o fată tânără, blondă, cu părul despletit pe umeri. Când și-a dat seama că o priveam, a zâmbit și mi-a făcut semn, ducându-și degetul la gură, să nu spun nimic. Apoi, în clipa următoare, a dispărut...

A început din nou să se plimbe, de la un capăt la altul al odăii.

- E curios că nu mi-a fost frică. Dar întorcându-mă în dormitor, am dat cu ochii de Euridice. Se deșteptase și aprinsese lanterna de buzunar, pe care o lăsasem pe măsuță, alături de pat. Am simțit că mă ia cu frig, dar, curios, în loc să intru repede în pat, mi-am îmbrăcat paltonul (nu înțeleg cum de-l lăsasem acolo, pe un scaun).

- Cum arată prietena ta ? am întrebat-o.

Euridice m-a privit zâmbind, dar, mi s-a părut, cu mare tristețe.

- Dar de ce mă întrebi ?

Pentru că am văzut adineaori, la fereastra bucătăriei, o fată tânără, și mă întreb dacă nu cumva i s-a întâmplat vreo nenorocire. Dacă nu cumva...

Euridice a început să râdă.

- Ca să-ți spun adevărul, află că nu există nici o prietenă. *Eu* am aranjat, în mare taină, această surpriză. Am fost aici azi după-amiază și am pregătit masa, am scris biletul, am aprins luminile. Dar de ce mă privești așa ?, întrebă turburându-se.

Nu știam ce-aș fi putut răspunde. Mi se părea că visez, dar nu izbuteam să înțeleg când începuse visul.

- Ți s-a părut că seamănă cu mine ? continuă în șoaptă. Avea, ca mine, părul blond, despletit ? Și și-a pus degetul la gură, și-a făcut semn să păstrezi secretul ?...

Din acea clipă nu mai mi-aduc nimic aminte. Nu știu cum am ajuns la hotel...

Atunci am auzit glasul Niculinei.

- Iertați-mă că, fără să vreau, am ascultat la ușă, dar am făcut de pază ca să nu asculte *altcineva*...

Apoi s-a apropiat repede de Pandele și i-a luat mâna.

- Iartă-mă, *mon père*, că îndrăznesc să te contrazic. Dar, la un moment dat, poate de când ai început să bei din cană și nu simțeai gustul apei, din acel moment nu mai poate fi vorba de anamneză, ci de o plăsmuire a imaginație dumitale.

- De ce spui asta ? întrebă A.D.P., stingherit.

- Pentru că în nici un caz o amnezie atât de totală nu putea fi provocată printr-un șoc de o asemenea natură. Dacă ar fi fost așa, n-ai fi putut uita această scenă, ori cât te-ai fi silit. Întâmplări de felul acesta – halucinații, sau fenomene parapsihologice, sau ce-or fi – sunt destul de curente. Poate ai citit mai mult, undeva, povestea adineaori și te-ai convins că ți s-a întâmplat dumitale...

- Și, totuși, vă repet la amândoi, *așa s-a întâmplat*. Și de aceea mi-e frică. Nu mi-e rușine s-o spun: *mi-e frică!*

- Ai toată dreptatea să-ți fie frică, continuă zâmbind Niculina. Asta face parte din însuși procesul anamnezei. Numai că frica de care vorbești nu se datorește scenei pe care ai evocat-o adineaori: figura pe care ai zărit-o la fereastra bucătăriei și pe care, câteva minute în urmă, ai recunoscut-o ca fiind chiar Euridice. Scenariul acesta este o ultimă încercare pe care o faci, evident, nu dumneata, ci altcineva, mult mai profund, captiv în inconștientul dumitale, o ultimă încercare de *a nu-ți revela adevărul*. Dar ai uitat tot, dacă, mai ales, ai renunțat de atunci la teatru, este pentru că, în momentul când erai torturat de sete și ai început să bei din cană, *fără ca totuși să simți că-ți potolește setea*, în acel moment... Vladimir ! strigă fără să-și desprindă privirile din ochii lui Pandele, rămâi la ușă, ca să fim siguri că nu ne ascultă nimeni... În acel moment, deci, reluă, ai avut o revelație cutremurătoare, de care ți-a fost atât de frică încât, fără nici un efort din partea dumitale, *ai uitat-o*.

- Ce fel de revelație ? întrebă A.D.P.

- O să aflăm curând de tot. Dar știu de pe acum că e vorba de altceva, de ceva extrem de important pentru noi toți. De aceea e atât de pasionat Ieronim. Ce ți s-a revelat, adică: ce adevăr simplu și totuși teribil de aflat, când ai simțit că *s-ar*

putea să nu-ți potolești niciodată setea, încât să reziste la toate încercările noastre de anamneză ?

- Poate, pur și simplu, vorbi A.D.P. pronunțând rar cuvintele, că dacă voi continua s-o văd pe Euridice și, deci, dacă mă voi dedica teatrului, voi muri curând...

Niculina zâmbi, și parcă fața i se luminează de o secretă bucurie.

- Fără îndoială că e vorba și de moarte. Dar ce fel de moarte ? Nu una din morțile noastre de toate zilele, pe care le acceptăm orbește, fără să ne dăm seama ce facem. Trebuie să fie ceva mult mai simplu și mai profund: ceva care, dacă l-ai fi acceptat, ți-ar fi schimbat radical viața.

- În orice caz, spuse Pandele, știu acum cât mi-a fost de frică atunci, în 1938, și, vă repet, îmi este din nou frică...

- Și mie mi-e frică, șopti Niculina căutându-i privirile. Cui nu i-a fost frică în pragul mântuirii ? Și lui Isus i-a fost frică...

19

Cred că în clipa când m-am trezit și-mi priveam mirat degetele bandajate, am recunoscut vocea lui Albini.

- Nu te speria ! îmi spuse. Nici degetele, nici tălpile nu sunt degerate.

Probabil că l-a impresionat spaima pe care mi-a citit-o în ochi, și s-a grăbit să mă liniștească și să mă lămurească în același timp.

- Opt, nouă ceasuri, pe jumătate îngropat în zăpadă, câte nu se pot întâmpla?... Noroc că nu se lăsase încă gerul. Dar, în orice caz, doctorii spun că, un ceas, două mai mult, degerăturile ar fi fost atât de grave încât ar fi trebuit să vă amputeze ambele picioare...

Mi-am adus aminte brusc de Valeria și l-am întrebat.

- În ce zi suntem astăzi ?

Albini mă privi, mi s-a părut, blând, aproape cu milă.

- 27 decembrie, dar ar fi mai corect să spun 28 decembrie, pentru că mai sunt 20 de minute până la miezul nopții.

- Trebuie să telefonez neapărat la București, să vorbesc cu Valeria !...

- Am avut noi grijă de asta, spuse zâmbind Albini. Am informat-o personal pe domnișoara Valeria Nistor de tot ce s-a întâmplat.

- Dar ce s-a întâmplat ? I-am întrebat speriat.

- Asta voiam și eu să vă întreb... Dar nu acum. Poate mâine-dimineață...

- Domnișoara Nistor voia cu orice chip să vină la Sibiu. Am asigurat-o că nu e nevoie, în două, trei zile – cel puțin așa spun doctorii – vă puteți întoarce acasă...

- La 29 decembrie, trebuia să ne cunune Maestrul...

Și, amintindu-mi deodată cum se despărțise de mine, am strigat.

- Dar Maestrul ? Ce s-a întâmplat cu Maestrul ?

Albini mă privea ușor încruntat, cercetător, amânându-și parcă voit răspunsul.

- Noi ne făcusem iluzii, a început târziu. Noi credeam că *dumneata* ai să ne spui ce s-a întâmplat cu Maestrul Pandelescu...

Încremenisem, privind când spre el, când spre infirmiera care tocmai intrase. Așa cum se apropia zâmbind de mine, cu un pahar cu apă în mână, mi s-a părut că-i recunosc chipul, și am închis ochii. Dar a trebuit să-i deschid, ca să pot bea câteva înghițituri. Mi-am dat imediat seama că nu era apă; avea un gust sălcii. Și cu toate acestea, am băut acele câteva înghițituri cu o neînțeleasă bucurie.

- Ați fost găsit, în dimineața de 25 decembrie, la vreo zece kilometri de Casa de odihnă, continuă Albini. Ați fost găsit așezat pe o buturugă, în zăpadă, în haină și cu capul gol. Alături, la câțiva metri, au găsit paltonul, căciula și o pereche de cizme îmblănite. Nimeni n-a înțeles, și nu înțelegem nici acum, de ce n-ați îmbrăcat paltonul, de ce n-ați tras căciula până peste urechi – așa cum o aveți când v-ați suit în sanie... S-a crezut la început... știți, se apropiau Sărbătorile și s-a crezut că ați băut prea mult în noaptea aceea. Dar la analize nu s-a găsit nici urmă de alcool. Unii au crezut că poate ați fost drogat. Dar și de data asta analizele au fost negative.

M-am simțit deodată vlăguit de puteri.

- Dar Maestrul ? am întrebat din nou, cu un mare efort. Și Niculina ? Și Serdaru ?... Sper că nu li s-a întâmplat nimic...

- Așa sperăm și noi. Dar deocamdată nu știm nimic. Sperăm să ne lămurim dumneavoastră...

Apoi s-a apropiat brusc de infirmieră și a întrebat-o ceva, în șoaptă. Tânăra a clătinat din cap, zâmbind. Poate a spus și ea ceva, tot în șoaptă, dar în clipa aceea am închis pleoapele. Cred că am adormit imediat.

*

Pentru că începusem să-i vorbesc despre episodul care trebuia filmat în noaptea aceea, Albini m-a întrerupt, cu blândețe dar destul de ferm.

- O să revenim mai târziu asupra acestui episod. Deocamdată, dispunem de suficiente mărturii despre tot ce s-a întâmplat la 24 decembrie, de dimineață și până la 11,30 noaptea. Ne interesează să știm ce s-a întâmplat *după* 11,30, când sania în care te găseai dumneata, Maestrul Pandelescu, Niculina și Serdaru, și care se afla în fruntea coloanei, sania aceasta s-a făcut nevăzută...

- Nu ne-am dat seama când ne-am distanțat de ceilalți, am reluat povestirea. La un moment dat, în apropierea pădurii, caii s-au speriat, și au început să fugă nebunește. Serdaru a încercat din răzputeri să-i înfrâneze, strângând hățurile și lăsându-se cât putea mai mult pe spate. Dar, curând, a renunțat... Ne-a orbit deodată ninsoarea, deasă și grea, și caii au început să-și încetinească galopul. De-abia după câteva minute, când mi s-a părut că se potolise ninsoarea, am înțeles că intrasem în pădure.

Albini mă asculta atent, ușor încruntat și fără îndoială vocile noastre erau înregistrate, pentru că vorbea foarte puțin și, mi-am dat seama, cântărindu-și cu grijă cuvintele.

- Înaintam pe o alee largă și bine îngrijită, am continuat, și pe aici, în pădure, zăpada părea mai puțin adâncă.

- Fiți, vă rog, cât se poate de precis, mă întrerupse Albini. Despre ce pădure e vorba ?

- Nu o cunosc, și nici nu-i știu numele. Dar era o pădure destul de întinsă, bine îngrijită, cu arbori înalți și bătrâni...

Albini mă privi lung, parcă ar fi vrut să-mi pună o întrebare, dar se hotărî brusc și-mi făcu semn.

- Continuați, vă rog !

I-am povestit tot ce-mi aduceam aminte, cu cât mai multe amănunte. N-aș fi voit să-i spun la ce mă gândeam când ne-am apropiat de casa pădurarului, dar m-am lăsat antrenat și i-am mărturisit tot.

- Nu mai e mult, spusese Pandeale. Recunosc drumul !... Tresărisem auzindu-l; avea o voce sugrumată.

- Încă o sută, două de metri, până la cabană, adăugase.

- Deci, asta era ! mi-a spus emoționat, când am zărit de departe ferestrele luminate. Casa pădurarului unde îl adusesse Euridice... Dar acum, *ce-o să spunem* dacă pădurarul, sau cine o fi locuind acolo, ne va întreba ?... Să spunem că ne-am rătăcit în pădure ?

- Fiți, vă rog mai expliciti, mă întrerupsese Albini. Cine a spus asta ?

Am ridicat încurcat din umeri.

- N-a spus-o nimeni. Eu mă gândeam, mă întrebam: *de data aceasta*, dând cu ochii de cei care locuiesc *acum* în cabana pădurarului, *ce-o să spunem* ? Cum o să justificăm vizita noastră, niște necunoscuți, la miezul nopții, fără să ne fi anunțat sosirea ?... Îmi tot puneam această întrebare când, după ce-am bătut de mai multe ori în poartă, și din ce în ce mai puternic, am deschis-o brusc și am intrat... Și, evident, am rămas toți surprinși: masa era pregătită, lumânările ardeau, pe un scaun am zărit un mare vas de argint plin cu gheață și două sticle de șampanie... Dar nu era nimeni. Am trecut dintr-o cameră în alta – era salon, o sufragerie, odaia de culcare, bucătăria și baia – am bătut din palme. Nimeni ! Și atunci l-am auzit pe Pandeale:

- Acum știi ce s-a întâmplat, a șoptit. N-a fost chipul fetei. Era în legătură cu apa pe care o beam. În timp ce beam din cană, m-am uitat pe fereastră și *am văzut*. *Acum știi ce am văzut* !

Albini ridică din nou brațul, întrerupându-mă.

- Fiți, vă rog, cât se poate de precis. Toate acestea le-a spus Pandeale. Dar *ce-a văzut* ? Nu v-a spus *ce-a văzut* ?

- Nu. N-a spus. S-a întors spre Niculina și Serdaru și le-a făcut semn.

- Veniți cu mine, nu e departe ! Dar deși Albini mă privea adânc în ochi, parcă ar fi încercat să mă hipnotizeze, nu i-am spus că am auzit-o pe Niculina șoptindu-i lui Serdaru:

- Este, deci, *așa cum bănuiam noi* !...

- Eusebiu, a adăugat Maestrul întorcându-se către mine, dumneata ne aștepti aici. Nu întârziem mai mult de cinci, zece minute... I-am văzut cum s-au suit în sanie și l-am auzit pe Serdaru îndemnându-și fluierând caii, dar, curios, câteva clipe în urmă n-am mai auzit zurgălăi. Mi-era cald, și mi-am scos paltonul și cizmele. Nu m-am uitat la ceas, dar nu cred că trecuse mai mult de cinci, șase minute. Totuși, simțeam cum încep să-mi pierd răbdarea. Și deodată mi s-a făcut sete. Am intrat în bucătărie și am găsit cana cu apă, cana aceea de care vorbise Maestrul; am căutat un pahar și am băut... Apoi m-am întors în salon și m-am așezat în fotoliu. Îmi părea rău, acum, că nu stăruisem să mă ia cu ei în sanie... Nu știu cât am rămas acolo, în fotoliu, așteptând. Probabil că, foarte curând, am adormit.

Văzând că Albini tace, oarecum absent, am adăugat, cu o voce timidă, rugătoare.

- Acum, poate o să-mi spuneți și mie ce s-a întâmplat cu Maestrul Pandelescu. Albini ridică plictisit din umeri.

- V-am repetat de câteva ori, și azi-noapte, și astăzi, că, foarte sincer, nu știu nimic precis.

- Dar, atunci, *ce credeți* că i s-a putut întâmpla ? Vreun accident ?

Albini m-a privit din nou adânc în ochi, apoi a încercat să zâmbească.

- Ce cred eu că s-a întâmplat n-are, deocamdată, nici o importanță. O să vorbim de asta mai târziu. Deocamdată, să revenim la depoziția dumneavoastră – evident, nu este propriu-zis o depoziție, asta va veni mai târziu... – dar, în sfârșit, la povestirea dumneavoastră.

Își scoase tabachera, o răsuci de câteva ori între degete, apoi o puse la loc în buzunar.

- Nu știu ce să cred, reluă cu un ton schimbat, aproape dur. Nu îmi vine să cred că ați inventat *ad hoc* povestirea asta ca să ascundeți adevărul; *oricare ar fi el*, a propunțat rar cuvintele, ca să înțeleg că le subliniază.

Simțeam că roșisem și eram gata să protestez, dar m-a oprit, înălțând sever brațul.

- Am spus: *nu-mi vine să cred* că încercați să ne păcăliți. În acest caz, ați fi inventat o poveste mai puțin naivă. Ați fi inventat o serie de întâmplări care, cel puțin în parte, ar fi putut părea verosimile. Dar povestea pe care ați ticluit-o...

- Nu înțeleg ce vreți să spuneți, am șoptit sugrumat de emoție.

- Să începem cu ce e mai important... Cunosc foarte bine regiunea, căci mi-am făcut studiile aici, la Sibiu, după evacuarea Universității de la Cluj, în toamna 1940. Am străbătut ținutul acesta de la un capăt la altul, și de mai multe ori. Vă asigur că *nicăieri* în apropierea Casei de odihnă, nici la cinci, nici la zece, nici la douăzeci sau treizeci de kilometri nu există vreo pădure, cât de cât comparabilă cu aceea pe care ați descris-o adineaori. Nu sunt decât câteva lunci, și singurii arbori ceva mai bătrâni sunt cei care străjuiesc șoselele.

Îl ascultam speriat – și totuși neîncrezător. Aveam impresia că se pregătește să-mi întindă o cursă.

- Nu cunosc împrejurimile Sibiului, i-am spus. Dar cel mai bun lucru ar fi să luăm o sanie, ca aceea în care am fost noi, și să mergeți cu mine. Cred că pot recunoaște destul de ușor locul unde s-au speriat caii și s-au îndreptat spre pădure.

Albini mă privi din nou, scrutător, aproape cu severitate. Parcă începea să-mi admire, și totuși îl irita, siguranța cu care vorbeam, în cele din urmă figura i se lumină de un zâmbet curios, ironic.

- Nu e nevoie să mergem chiar acum. Sunteți încă obosit. Nu uitați că ați zăcut inconștient, și cu febră mare, aproape trei zile... Dar dacă e vorba de o pădure bătrână și frumoasă, așa cum ați descris-o, și o casă mare, confortabilă, de pădurar, am să vă arăt fotografiile, după-amiază. Probabil că sunt reproduse în vreun album mai vechi, al Sibiului...

- Așadar, există ! am exclamat. Și pădurea, și casa. Dacă o să-mi arătați fotografiile, înseamnă că n-am inventat nimic, că v-am spus adevărul...

Albini părea că se amuză, dar își ascundea greu exasperarea.

- E adevărat, spuse. N-ați inventat, ați repetat doar ceea ce vi s-a spus că *trebuie să spuneți*. Pentru că fotografiile au să vă arate pădurea, *așa cum exista ea până în 1941*. În toamna 1941, sub regimul Antonescu, Pădurea Alunarului – care aparținea satului – a fost tăiată la cererea Statului Major. Eram aici la Sibiu, când a fost tăiată. Și deși noi toți, studenții, eram indignați, nu puteam spune nimic, pentru că, aflasem, pădurea fusese tăiată pentru nevoile Armatei. N-am știut niciodată care erau aceste nevoi. Circula pe atunci, o glumă sinistrală; se spunea că

Statul Major avea nevoie de coșciuge, ca să aducă în țară trupurile celor care mureau în Rusia...

Îl priveam uluit, și simțeam din nou cum îmi dogoresc obraji.

- Voiți, deci să spuneți... am început.

- După vârsta pe care o aveți, continuă Albini ca și cum nu m-ar fi auzit, nu cred că ați apucat să vedeți Pădurea Alunarului. Probabil că știați de ea de la Maestrul Pande... Dar pe noi ne interesează să aflăm *de ce* v-a cerut Pande să povestiți o întâmplare neverosimilă, când ar fi putut inventa *altceva*, mai plauzibil...

- Dar, în fond, ce s-a întâmplat cu Maestrul ? am întrebat din nou, brusc, emoționat.

Ca să-și ascundă exasperarea, Albini scoase din nou tabachera și începu să o învârtească între degete.

- Dacă ne-ați spune adevărul, ne-ați ușura mult ancheta. Am ști în ce direcție să ne concentrăm cercetările... Și poate îl găsim în viață și îl putem salva...

Îl ascultasem ca în vis, parcă n-aș fi izbutit să înțeleg sensul anumitor cuvinte.

- Dar de ce spuneți că l-ați mai putea găsi în viață ? Ce s-a întâmplat ?

- Nu știm ce s-a întâmplat, și povestea dumitale nu ne ajută în nici un fel să aflăm *ce s-a putut întâmpla*. Fapt este că Maestrul Pande, Niculina și Serdaru au dispărut...

S-a oprit brusc, și a tăcut câțva timp, privindu-mă în ochi.

- Adică ? am șoptit târziu.

- Din noaptea aceea nu i-a mai văzut nimeni. Nu știm ce s-a întâmplat cu ei...

Evident, plecase atât de brusc, salutându-mă vag cu mâna, ca să mă pună la încercare. Știa că n-am să-mi găsesc liniștea până ce nu voi afla mai mult. De aceea n-a mai venit în acea după-amiază, așa cum mă anunțase, ca să-mi arate albumul. Și, probabil, tot el, Albini, ceruse să nu mi se mai dea calmante, nici somnifere. De fapt, infirmiera n-a mai intrat decât ca să-mi aducă dejunul și masa de seară.

Dimineața, doctorul îmi scosese bandajele, ca să-mi examineze degetele, și se arătase mulțumit. Îmi spusese, totuși, că mi le va bandaja din nou, pe seară, ca să

mă împiedice să mă scarpin. Căci seara, și mai ales în timpul nopții, mâncărimile deveneau insuportabile. Dar în acea seară doctorul n-a mai venit, și am petrecut o noapte penibilă, ținându-mă cât puteam mai mult mâinile sub pernă, ca să nu mă scarpin. Și așa cum îmi fusese frică, n-am putut adormi decât foarte târziu, către dimineață.

Intrând, Albini și-a dat seama de schimbare (îmi scărpinasem degetele până la sânge), dar nu m-a întrebat nimic (știa, desigur, că doctorul încă nu venise să mă vadă, nici infirmiera). S-a apropiat de pat și mi-a întins albumul.

- Așa arată pădurea dumitale prin 1933-34: O recunoști cumva ?

Nu știam ce-aș putea răspunde. Era, într-adevăr, o pădure cu arbori înalți și bătrâni, dar fusese fotografiată în timpul verii și nu-mi puteam da seama dacă era aceeași. Văzând că nu spun nimic, Albini întoarse pagina și-mi arătă casa pădurarului. Am simțit cum mi se accelerează bătăile inimii, deși la prima vedere n-aș fi putut spune că o recunoscusem. Dar, privind-o mai atent, am remarcat felinarul de lângă poartă și mi s-a părut că recunosc și una din ferestre.

- Nu pot jura, am început, pentru că noi venisem cu sania, și fotografia a fost luată vara sau toamna. Dar cred, totuși, că recunosc felinarul și fereastra asta, și i le-am arătat.

Albini închise distrat albumul, și-l așeză pe măsuță de lângă pat. Dând cu ochii de titlu – *Bucovina pitorească* – am simțit că roșesc.

- Dar asta nu e... am început.

- Evident, nu e pădurea de care v-a vorbit Maestrul Pandeale. V-am arătat alte fotografii, ca să vă convingeți cât de ușor se pot confunda pădurile și casele pădurarilor.

- Dar eu v-am spus, l-am întrerupt, că în afară de felinar și, poate, una din ferestre...

- Singurul amănunt interesant, și enigmatic, a continuat Albini, este faptul că, acolo unde ați fost găsit, în dimineața pe 25 decembrie, așezat pe o buturugă, se întindea, până la 1941, Pădurea Alunarului.

Din nou mi s-a părut că încerc să mă trezesc dintr-un vis pe care îl mai visasem o dată, de curând. Albini scoase din buzunar un plic cu fotografii, alege câteva și mi le arătă.

- Vedeți, continuă, ați fost găsit aici, pe buturuga asta.

Distingeam cu greu, parcă aş fi avut ochii împăienjeniți, dar în câmpia aceea albă am izbutit să identific buturuga pe jumătate îngropată în zăpadă.

- Și, aici, spuse Albini arătându-mi semnele notate cu cerneală roșie, au fost găsite cizmele, căciula și paltonul. Dar fiindcă pe aici s-a construit șoseaua (pe care mi-o arată) și la vreo jumătate de kilometru spre stânga s-a clădit acum câțiva ani un grup de locuințe pentru muncitori – datorită unui lucrător de la Uzina electrică ați fost descoperit la timp –, nu putem fi siguri dacă locul unde ați fost găsit corespunde întocmai spațiului ocupat pe vremuri de casa pădurarului.

- Poate am visat, am șoptit, neștiind ce i-aș putea spune altceva. Poate că tot ce v-am povestit ieri-dimineața le-am trăit în vis...

Albini se așează pe scaun și își scoase gânditor tabachera.

- Pentru că doctorii m-au asigurat că sunteți în afară de pericol – mâncărimile sunt inevitabile, și vor continua; încercați să nu vă scărpiți prea mult – și pentru că mâine vă reîntoarceți la București, ca să faceți revelionul în familie, -- v-am rezervat deja biletul de avion, și d-ra Nistor vă așteaptă la aeroport, preciză zâmbind – îmi îngădui să aprind o țigară...

Și-o aprinse fără grabă, cu mare grijă, parcă ar fi împlinit un ritual.

- Poate că am visat... repetai.

- E posibil. Dar asta nu explică *restul*. Și pe noi asta ne interesează; restul.

Adică ce s-a întâmplat cu Maestrul Pandele și ceilalți doi ? Se pot face mai multe ipoteze. Una din ele ar fi: au murit toți trei într-un accident. Dar până acum nu s-a găsit nici o urmă. E adevărat, în toată regiunea, până la frontieră, zăpada trece de o jumătate de metru. Dar, totuși, e vorba de *trei* corpuri...

- Și de o sanie cu patru cai, și o carabină înăuntru, am adăugat.

Albini zâmbi din nou, de data aceasta oarecum în silă.

- Sania, și caii, și carabina, s-au găsit a doua zi, pe seară...

- Unde s-au găsit ? am întrebat în șoaptă emoționat.

- E curios că s-au găsit în grajdul Casei de odihnă; caii la locurile lor, iar sania, cu carabina înăuntru, acoperită cu foi de cort, sub șopron. Dar nimeni n-a știut să ne spună cum au ajuns acolo, cine le-a adus.

Am simțit din nou cum mi se bate inima, din ce în ce mai repede. Mi se părea că mă sufoc, și aş fi vrut să respir mai adânc, dar nu îndrăzneam.

- Deci, am șoptit, trăiesc toți trei. S-au întors cu sania, și apoi au plecat în altă parte.

- Asta ar fi explicația cea mai simplă și mai rațională. Mie, totuși, nu-mi vine să cred că Maestrul v-a abandonat, în marginea șoselei, în zăpadă, așa cum erați, în haină și cu capul gol...

- Dacă tot ce v-am povestit a fost adevărat, am început, și n-a fost un vis, nu m-a lăsat în marginea șoselei.

Albini ridică din umeri și continuă, cu același ton sec, detașat.

- Deci, dacă presupunem că n-au murit până a doua zi, când au adus înapoi sania – deși nici asta nu e sigur, pentru că oricine altcineva din cei de la Casa de odihnă o putea aduce înapoi – nu știm ce s-a întâmplat după aceea. Să presupunem că într-un fel sau altul au aflat că ați fost transportat la spital și că erați în afară de pericol. Ce-au putut face după aceea ?... Și de data aceasta se pot sugera mai multe ipoteze. Una din ele ar fi aceasta: s-au retras toți trei într-un orașel de provincie, *incognito*, să-și petreacă vacanța în liniște. Sau: tot *incognito*, au trecut frontiera, ca să dea prilej la tot felul de legende; căci, recunosc, este ispititor să se spună despre cineva că s-a făcut nevăzut și a dispărut fără urmă. Dacă Niculina și Serdaru sunt cu adevărat, așa cum se spune, mari prestidigitatori, nu este exclus că și Maestrul Pandele să se fi lăsat antrenat de joc...

De câțva timp trebuia să fac un mare efort ca să-l urmăresc. Gândul îmi alerga în mai multe părți deodată. Eram sigur că A.D.P. îmi vorbise cândva de o asemenea aventură: să se ascundă, *incognito*, într-un sat, sau un oraș, sau o altă țară – dar de ce ? De ce ?... M-am trezit că Albini mă privește curios, bănuitor.

- Mi-e teamă că v-am obosit, spuse.

- Dimpotrivă ! Dimpotrivă ! am exclamat.

Dar știam că roșisem, și simțeam privirile lui Albini asupra mea, tot mai apăsătoare.

- Dacă ne-ați fi spus de la început adevărul...

Am încercat să protestez, dar Albini a ridicat sever brațul.

- Dacă am ști *de ce* Maestrul Pandele v-a cerut să repetați până la capăt povestea cu Pădurea Alunarului...

- Poate am visat, șoptii.

- Și, continuă Albini zâmbind ironic, v-a sugerat ca, în cele din urmă, să spuneți că poate ați visat... Dacă am ști de ce a ales această poziție de apărare, am ști unde să-l căutăm.

Îl ascultam cu greu căci nu mai puteam suporta mâncărimile și-mi ascunsesem mâinile sub pernă.

- În orice caz, spusese ridicându-se, dacă ipotezele pe care vi le-am expus sunt juste, într-o zi, două, într-o săptămână, două, Maestrul vă va da un semn de viață... Dar nu trebuie să excludem alte ipoteze; bunăoară, un accident, în care și-au pierdut toți trei viața. Sau altceva...

De-abia după ce a închis ușa în urma lui mi-am adus aminte. Nu A.D.P. îmi vorbise de acea aventură. Citisem asta într-una din piese, a treia sau (și mai probabil) a patra piesă. Unul din personajii evoca exemplul lui Brâncuși: cât de *altul* a devenit după ce-a lăsat în urmă opera lui din București, și apoi estetica în care crezuse cât timp lucrase la München, -- și a plecat, *pe jos*, la Paris. Dar nici chiar Brâncuși nu a înțeles până la capăt marea descoperire pe care o făcusem. Altminteri, la un moment dat ar fi trebuit să plece și din Paris, și să lase în urmă capodopera pe care o împlinise. Să o lase în urmă și să se despartă definitiv de ea; să înceapă din nou de la *începutul începutului*.

Și atunci un alt personajiu l-a întrebat: Adică, i-ai fi cerut să nu mai fie ce era, marele Brâncuși ?

- Nu, nu-i puteam cere asta, a răspuns celălalt. Tot marele Brâncuși ar fi rămas, și poate ar fi fost și mai mare, pentru că geniul lui ar fi creat altceva. Dar i-aș fi cerut, de-atunci înainte, să trăiască și să creeze *incognito*...

Câteva zile după întoarcerea la București, am început să-mi dau seama cât de grave erau consecințele. Încă din seara sosirii, strângându-mă în brațe plângând, Valeria îmi spusese că, *deocamdată*, nunta a fost amânată *sine die*. Familia anunțase pretutindeni că vom fi cununați de A.D.P. Și acum, cât timp nu se știa nimic despre el, nu ne puteam căsători. Iar dacă se va afla că Pandele nu mai trăiește, va fi și mai grav; i s-a spus că nu există semn mai nefast ca acesta: să moară nașul puțin

înainte de nuntă... Nu aveam nimic altceva de făcut decât să așteptăm. (Așa cum am așteptat și până acum, adăugase Valeria.)

A doua zi, îndreptându-mă spre Editură, am observat că eram urmărit. Am încercat să-mi dau singur curaj, spunându-mi că, neavând nimic de ascuns n-am de ce să-mi fie teamă. La Editură, apariția mea a provocat senzație. Funcționarele și cei câțiva scriitori care se aflau acolo, m-au privit cu mare interes, dar și cu teamă. Nici unul din scriitorii tineri pe care-i cunoșteam nu mi-a întins mâna, și curând, unul câte unul, au părăsit biroul. Una din funcționare m-a întrebat „Cum a fost în India”, dar n-am avut timp să-i răspund pentru că a fost chemată la telefon. După vreo zece minute de așteptare, secretarul Ghiță Horia m-a anunțat că Directorul a trebuit să plece, convocat de urgență la Minister, dar m-a încurajat să revin săptămâna viitoare. Totuși, a adăugat stingherit, ar fi mai bine dacă aș telefona în prealabil, ca să mi se fixeze întâlnirea.

- Voiam doar să aflu ce s-a hotărât cu volumul meu despre India...

Tânărul a ridicat deznădăjduit din umeri.

- Telefonați săptămâna viitoare și vorbiți cu tovarășul Director.

Așa cum mă așteptam, de câte ori telefonam, Directorul era absent sau în conferință. Am intrat în mai multe librării să văd dacă s-a pus în vânzare volumul de *Memorii*. Din fericire, nu mă cunoștea nimeni, și puteam asculta nestingherit convorbirile. De mai multe ori mi s-a părut că se vorbește despre dispariția lui A.D.P., dar n-am îndrăznit să mă apropii prea mult ca să aflu amănunte. În orice caz, îmi confirmase asta și Valeria, care urmărea și presa din provincie; nici în ziare, nici în revistele literare, numele lui A.D.P. nu mai era menționat.

*

După o săptămână cu același agent în urma mea, m-am dus în strada Fântânelor. Când mi-a deschis ușa, Ecaterina a încremenit; a întins brațul în direcția biroului, apoi s-a făcut nevăzută.

- Te așteptam mai de mult, mă întâmpină Albini.

Era așezat la birou, cu un maldăr de dosare în față; le-am recunoscut ușor; erau scrisorile din ultimii ani, cu răspunsurile mele bătute la mașină.

- Cum te mai simți ? mă întrebă întinzându-și mâna pe deasupra biroului, dar fără să se ridice. Ia loc, te rog, și spune cum te mai simți ? Și ce vești ?

- Mă simt destul de bine. Cât privește veștile, mă pregăteam să vă întreb pe dumneavoastră.

Tăcu multă vreme, privindu-mă absent, apoi deschise tabachera și-și alege o țigară.

- Toți bănuiesc că au murit, început târziu. Dar încă nu li s-au găsit corpurile. Evident, sunt încă atâtea lacuri înghețate, și zăpada acoperă munții și văile. Dacă s-ar găsi corpul Maestrului Pandele, lucrurile s-ar simplifica pe loc. Funeralii naționale, articole elogioase în presă, câteva ediții din *Memorii* epuizate în mai puțin de o săptămână, și câte altele. Bunăoară, reluă după o pauză, privindu-mă în ochi și apoi rotindu-și brațul și arătându-mi, bunăoară, casa aceasta, consacrată „Casa Memorială A.D.P.” și dumneata numit conservatorul colecțiilor... Căci, adăugă pe un alt ton, mai intim, s-a găsit o copie a testamentului, și dumneata ești legatar universal...

Știam că pălisem. Am scos batista și mi-am trecut-o emoționat pe față, apoi am început să-mi șterg mâinile.

- Sper, totuși, că Maestrul trăiește, am șoptit.

- Dar unde ? mă întrerupse Albini. Dacă trăiește, nu poate fi decât undeva în străinătate. Așa am crezut și eu. Și tot așteptam să-l ascult la Europa Liberă sau să aud că a dat un interview corespondentului lui *New York Times*... Dar au trecut mai mult de două săptămâni, și nici un semn de viață ...

- Totuși... începui timid.

Dar mă oprii, stingherit, pentru că nu știam ce i-aș fi putut spune.

Albini își stinse țigara în scrumieră.

- E adevărat, continuă cu o voce mată, dumneata crezi în „miracole” și ești încă impresionat de fantasmagoriile lui Ieronim Thanase. Află, atunci, că n-ai să mai auzi multă vreme de „repetițiile” lui Ieronim. S-au luat măsuri și în ceea ce îl privește. N-o să se mai risipească averea statului, ca până mai ieri, alaltăieri, întreținând o trupă de amatori, în speranța că vor face într-o zi un film genial, atât de genial încât va cuceri toate premiile, la toate concursurile internaționale...

Îl ascultam turburat, continuând să-mi frec în neștire degetele cu batista.

- Recunosc, Ieronim nu e lipsit de calitate, și a făcut multe victime. Nu ești singurul pe care l-a fermecat... Este și foarte abil. A reușit să păcălească atâta lume cu așa-zisa lui „paralizie”, și când i-a convenit, a zvârlit bastoanele – și toți din jurul lui au strigat: Miracol !

- Totuși, am îndrăznit să-l întrerup, atunci când l-am văzut, astă-vară, nu putea umbla fără bastoane. Nici măcar nu se putea ține bine în picioare dacă nu-l sprijinea cineva.

- Asta spuneam și eu, continuă Albini. Este cât se poate de abil. Dar, de fapt *nu* suferea de o scleroză bilaterală, cum spuneau cei din jurul lui. M-am interesat la câțiva specialiști. Dacă ar fi fost așa, boala ar fi fost incurabilă și s-ar fi încheiat, fatal, printr-o paralizie progresivă. Deci, Thanase a jucat teatru, timp de doi ani, dar a jucat atât de bine încât nimeni n-a bănuțit nimic...

Tăcu brusc, mă privi zâmbind, apoi își scoase tabachera și aprinse a doua țigară.

- Nu știu dacă îți mai amintești de ce-ți spuneam astă-vară, despre Valentin și gnostici.

Am tresărit, emoționat.

- Îmi amintesc foarte bine.

- Atunci are să-ți placă ce-am să-ți spun acum. Pe vremea Apostolilor, trăia un mare vrăjitor, Simon Magul. A rămas celebru prin multe năzbâtii și nebunii pe care le-a făcut, dar cea mai faimoasă este ultima lui mistificare; într-o bună zi a dat veste în toată Roma imperială că se va înălța la cer, în văzul tuturor. Și într-adevăr, a început să se înalțe, dar Apostolul Petru, care era de față, s-a rugat Dumnezeului pe care-l slujea, și Simon Magul s-a prăbușit și s-a făcut bucățele... Legenda aceasta, tovarășe Damian, pentru că, evident, nu este decât o legendă, ilustrează perfect situația în care ne găsim astăzi. Apostolul Petru reprezintă Biserica, adică o instituție admirabil organizată și cu o ierarhie bine pusă la punct. Așa este, sau este pe punctul de a deveni, și societatea noastră socialistă. Iar Simon Magul reprezenta gnozele și ereziile care amenințau să surpe Biserica din temelie... În zilele noastre, regăsim aceleași erezii iraționale și obscurantiste la indivizi ca Ieronim Thanase și Niculina.

Îl ascultam fascinat, simțind cum începuse să-mi fie frică.

- Dar nu vreau să te plictisești, reluă Albini cu un alt ton, aproape prietenos. Spune-mi, te rog, ce pot face pentru dumneata.

Nu știam ce i-aș fi putut răspunde, și am zâmbit încurcat, învelindu-mi în batistă când o mână, când cealaltă. Ți-am admirat devotamentul pentru Maestrul Pandele și munca de secretar ideal, continuă Albini arătându-mi mapele cu scrisori. O asemenea capacitate nu trebuie irosită. Deocamdată, am să vorbesc cu cine trebuie ca să ți se avanseze o sumă importantă de la Asociația Scriitorilor...

Ar fi trebuit să-i mulțumesc, dar n-am izbutit decât să clatin din cap, zâmbind.

- E curios că nu s-a găsit nici un manuscris, și nici un fel de însemnări în legătură cu cele patru piese de teatru, reluă Albini. Știu de la tovarășul Horia că manuscrisele și corecturile le avea Maestrul, dar nu s-au găsit în bagajele rămase la Casa de odihnă. Se pare că manuscrisele erau aproape indescrifrabile, și că numai dumneata...

Pentru că se întrerupse brusc și mă privea întrebător, i-am povestit cu ce eforturi am izbutit să descifrez și să dactilografiez cele patru piese. M-a ascultat, mi s-a părut, cu un interes crescând.

- Am citit și eu volumul de *Teatru*, spuse zâmbind. Nu mă pricep în *acest* fel de literatură, deși, în tinerețe, m-a interesat și pe mine poezia zisă de avant-gardă. Eu personal, n-am înțeles mare lucru din cele patru piese, și când am stat ultima oară de vorbă cu Thanase, i-am cerut să mi le explice. Trebuie să recunosc, Ieronim Thanase a fost foarte sincer cu mine; mi-a mărturisit că *Teatrul* Maestrului *spune tot* – repet ce mi-a repeta chiar el, Ieronim Thanase; *spune tot*, dacă știi să-l descifrezi. Dar cine ar putea să-l descrie dacă nu are la îndemână codul ?

- *Tot*, despre ce ? l-am întrebat surprins.

Albini început să râdă, și m-am întrebat dacă-l mai auzisem până atunci râzând.

- Tocmai asta e întrebarea ! exclamă bine dispus. Thanase pretinde că e vorba despre *libertatea absolută*, singura libertate care mai este îngăduită omului societăților contemporane... Dar noi știm că e vorba și de *altceva*, tot atât de important. Când vom descoperi codul – căci nici un cod nu poate rezista specialiștilor și computerilor – când îl vom descoperi, și vom *înțelege* cele patru piese, vom ști ce planuri își făcuse Pandele pentru noaptea de 24 către 25

decembrie, și vom ști ce s-a *întâmplat*; mai precis, vom afla de ce lucrurile s-au desfășurat *altfel* decât plănuse el.

Tăcu brusc, încruntându-se. Apoi se ridică de la birou, se apropie de mine și-mi întinse o carte de vizită.

- Dacă ai vreodată nevoie de mine, mă poți chema la unul din numerele astea...

22

- În fond, ai fost degeaba în India, îmi spuse într-o seară Valeria. Fără să-ți poată ascunde tristețea. Nu ți-au luat niciun interviu, nici în ziare, nici la televiziune. Nu vorbește nimeni de tine...

Cu un efort, am izbutit să glumesc.

- Aș putea spune chiar mai mult. Aș putea spune că nu vorbește aproape nimeni *cu* mine...

Valeria mă privi, mi s-a părut, cu deznădejde.

- Ce-o să ne facem? M-a întrebat în șoaptă.

- Într-o zi, mai mult sau mai puțin apropiată, o să aflăm adevărul. Și mi-e teamă că o să ne pară rău aflându-l. Mi-e teamă, am adăugat coborând glasul, mi-e foarte teamă că Maestrul și ceilalți doi și-au pierdut viața într-un accident. Altminteri, mi-ar fi dat un semn de viață...

- Poate că A.D.P. zace, undeva, amnezic, spuse Valeria.

Mi s-a părut curios că vorbise de amnezie, și am întrebat-o:

- Ai citit ceva în legătură cu asta, cu amnezia?

Nu citise, dar așa presupuneau colegii ei de birou. De fapt, mi-am amintit atunci, mai auzisem explicația asta, de curând, într-o librărie. Dar mi-era greu să cred că toți trei ar fi putut deveni amnezici.

Totuși. Câteva zile în urmă această versiune a devenit oficială. Am citit-o întâi în ziarul de dimineață și am regăsit-o, dezvoltată, în revistele din acea săptămână. Se vorbea prima oară de A.D.P. În urma unui accident, Pandelescu suferă de amnezie și este internat într-un sanatoriu. (Nu se preciza dacă în țară sau în străinătate.) la 24 februarie, pe neașteptate, *Memoriile* au apărut în librării și,

evident, ediția s-a epuizat în aceeași zi. În toate recenziile pe care le-am citit se deplângea accidentul. De-abia după câteva săptămâni am înțeles de ce se fusese aleasă această versiune. Asociația Scriitorilor fusese informată confidențial că. De data aceasta, A.D.P. are mari șanse să primească premiul Nobel (fusese propus cu doi ani înainte și, se pare, avusese un număr însemnat de voturi). Trebuia, deci, cu orice preț, să se afle că Pandele este în viață, deși fiind amnezic. Nu putea fi vizitat de jurnaliști. Trebuia, de asemenea, să se afle că a publicat un nou volum. Că era, până de foarte curând, „în plină activitate”.

Curând după aceea mi-a telefonat secretarul lui Ghiță Horia. Directorul mă aștepta la ora 3,00 ca să semnez contractul *India: văzută și nevăzută*. Așa cum mă așteptam, Horia a adus vorba despre dispariția lui A.D.P. I-am repetat ce spusese tuturor celorlalți, nu prea mulți de altfel, care îmi puseseră aceeași întrebare: că la un moment dat, ciii s-au speriat și au luat-o la goană; eu mi-am pierdut cunoștința, sania a dispărut în întuneric, și am fost găsit a doua zi, aproape degerat, îngropat în zăpadă. (Valeriei îi mărturisise tot ce-i povestisem lui Albini, la spital, dar nici ei nu îndrăznisem să-i spus mai mult, nicio aluzie la confesiunea lui A.D.P. la Casa de odihnă, cu Niculina și Serdaru făcând de pază la ușa camerei mele.) Ghiță Horia nu și-a ascuns dezamăgirea; se aștepta să afle amănunte senzaționale. Crezuse și el, ca și Albini, ca și probabil mulți alții, că totul fusese o înscenare pentru a camufla fuga lui A.D.P. în străinătate (deși nimeni nu înțelegea de ce-o făcuse, pentru că Pandele putea trece granițele de câte ori voia).

- Dar ne aflăm acum la începutul lui martie, încheie Horia, și niciun semn de viață... Să sperăm că n-a murit. Să sperăm că zace amnezic într-un sanatoriu... Dar, în fond, dacă nu știm în ce sanatoriu de află, *de unde știm că e amnezic ?*

A trebuit să recunosc că avea dreptate.

*

A doua zi, 6 martie, mi s-a făcut dor de casa din strada Fântânelor. În bucătărie se afla un milițian. Salonul cel mare, biroul, salonașul, odaia de culcare – fuseseră sigilate. Milițianul avea ordin să noteze numele și numărul buletinului populației tuturor celor care sunau la ușa de la intrare sau la bucătărie. După ce mi-a

înapoiat buletinul populației, l-am întrebat de Ecaterina. Se mutase la sora ei, în Șoseaua Iancului, dar venea o dată pe săptămână ca „să facă curățenie”, zâmbi cu înțeles milițianul, adică să măture în bucătărie și în cămară, și să îngrijească de ultimii doi ficuși care mai rămăseseră din faimoasa colecție a Maestrului („Jungla lui A.D.P.”, cum o numise, malițios, Paraschiv Simionescu).

- Dar asta până în mai, adăugă milițianul, pentru că în mai se căsătorește și pleacă în provincie...

- Nu ți-a spus cu cine se căsătorește? L-am întrebat.

- Nu i-a spus numele. Mi-a spus doar că sunt în vorbe de vreo zece ani. El a fost multă vreme șofer, dar acum se întoarce la atelierul unde lucrase în tinerețe...

Zâmbeam, fără să înțeleg de ce, cu melancolie. Așadar, până la urmă, Ioanid tot la Ecaterina se întorsese. (O cunoștea nu de zece, ci de aproape douăzeci de ani.) Spre norocul ei. Probabil că tot el, Seducătorul, o va lecui de năluciri și mania persecuției.

Mă întorceam agale, fără gânduri, spre casă când, în dreptul statuii Rosetti, l-am văzut, îndreptându-se grăbit spre mine. Mi s-a părut că mă trezesc brusc din vis, și că mă regăsesc în noaptea de 24 decembrie, când l-am văzut urcându-se în camionetă și așezându-se în spatele proiectoarelor.

- Credeam că n-o să ne mai întâlnim, am șoptit strângându-i îndelung mâna.

Ieronim izbucni în râsul lui copilăresc, care parcă îl întinerea cu zece ani (deși nu părea niciodată că împlinise 40 de ani, așa cum îi plăcea să repete).

- Am trecut adineaori pe la dumneata și ți-am lăsat un bilet. Îți spuneam că voi reveni într-un ceas, două... Trebuia să te văd cu orice preț, *astăzi*.

Nu l-am întrebat nimic până ce n-am ajuns acasă. Am vorbit numai eu, și numai despre mărunțișuri: succesul volumului *Memorii*, contractul pe care-l semnaseram, căsătoria Ecaterinei. După ce s-a așezat în fotoliu, l-am întrebat:

- Acum, spune-mi ce s-a întâmplat.

- Spune-mi întâi ce știi dumneata.

L-am repetat tot ce povestisem lui Albini, la spital, adăugând și acele câteva amănunte pe care le păstrasem pentru mine.

- Așa i-a spus? m-am întrerupt la un moment dat. Ești sigur că Niculina a spus: *Este deci, așa cum bănuiam noi ?* Și Serdaru n-a adăugat nimic?... Bine, continuă, m-a îndemnat.

Îl interesa mai ales ancheta lui Albini, și m-a rugat să-i repet, dacă se poate, cuvânt cu cuvânt, toate întrebările pe care mi le-a pus. După ce i-am reprodus și ultima convorbire cu Albini, în strada Fântânelor, a izbucnit din nou în râs.

- Albini pare obsedat de problema gnosticilor și a ereticilor, dar, în fond, *îi e frică*: nu cumva există, nu numai Dumnezeu – cu Dumnezeu, noi cei din Răsăritul Europei ne putem aranja – dar și Diavolul, și, deci, și demonii, și vrăjitorie, deci și magia neagră... Și atunci Albini își caută adăpost în Instituție și în ierarhie dacă suntem *mulți*, și ascultători, și bine disciplinați, își spune el, riscurile devin minime... Comparația cu Simion Magul nu ni se potrivește, oricum ai judeca ideile noastre despre spectacol. Dacă vrea să găsim ceva asemănător în trecut, ni s-ar potrivi mai bine conflictul dintre Inchiziție și Giordano Bruno sau Campanella. Și unul și altul voiau să salveze Biserica, adică s-o reînnoiască, purificând-o de provincialismul ei dogmatic; în fond, voiau să pregătească Biserica, și creștinismul european în general, pentru crizele pe care aveau să le dezlănțuiască marile descoperiri științifice ale Renașterii...

Tăcu câțva timp, apoi reluă, cu un glas profund, sever.

- Albini are să-ți frângă gâtul într-o zi... Nu e atât de naiv ca să creadă în legenda pe care i-o comunicase, în mare secret, Numărul Trei. Și anume, că scenele pe care trebuia să le filmăm în Noaptea de Ajun era doar un camuflaj.

Pentru că îl priveam surprins, mi-a explicat despre ce era vorba. „Legenda” fabricată de Numărul Trei dezvăluia că în acea noapte, sub camuflajul convoiului de sănii pe care îl filmau, baiatul Numărului Doi, trebuia să treacă clandestin în Cehoslovacia, ducând cu el o serie de documente compromițătoare pentru Numărul Unu. Ajunse acolo unde trebuia, aceste documente (evident, fabricate) ar fi provocat destituirea Numărului Unu și înlocuirea lui cu Numărul Trei. Din fericire, baiatul Numărului Doi se află, de la 22 decembrie, la București; deci, nu putea fi implicat. Dar în acea noapte a dispărut sania în care se aflau A.D.P., Niculina și Serdaru. Iar a doua zi am fost găsit eu, aproape degerat, în marginea șoselei. Numărul Trei ar fi profitat pe loc de această conjunctură, lansând zvonul, acolo unde trebuia, că documentele compromițătoare au fost trecute în

Cehoslovacia de către A.D.P. Ieronim și întreaga companie au fost izolați pentru anchetă într-o clădire specială. În cele trei zile când eu zăceam inconștient în spital, cu o febră care părea că anunță o dublă pneumonie, Albini a condus ancheta. Fără nici un rezultat, de altfel. Toată speranța lui Albini se concentrase asupra mea. Dar l-a derutat insistența cu care reveneam la Pădurea Alunarului; nu înțelegea de ce A.D.P. îmi ceruse să povestesc asemenea întâmplări neverosimile. Dat fiind că nici o informație din Cehoslovacia nu indicase prezența unui agent român, au bănuit că A.D.P. trecuse în Occident. Faptul ar fi fost, în orice caz, compromițător pentru Numărul Doi. Dar nici această ipoteză n-a fost confirmată de Serviciile Speciale din Occident.

Atunci, la 5 ianuarie, Ieronim și toată gruparea lui, în care se aflau, bineînțeles, și câțiva informatori, au fost transportați într-un avion la București și reținuți într-unul din localurile Securității. Dar de acum înainte, Albini nu mai era singurul responsabil de anchetă. Printre Anchetatori s-au strecurat și oamenii Numărului Doi, care-l țineau la curent pe Ieronim cu tot ce se întâmplă. Ultima ipoteză la care se oprise Albini era aceea a accidentului mortal. În luna ianuarie și jumătate din februarie, serviciile lui Albini au explorat toate lacurile, văile și pădurile unde ar fi putut fi descoperite cele trei corpuri. Și, evident, în acest caz anumite documente compromițătoare ar fi fost introduse în căptușeala paltonului lui A.D.P.

Cum eram aproape convins că Pandele murise, am pălit ascultând ultimele fraze ale lui Ieronim. Dar m-a liniștit imediat.

- Fii fără teamă. Pericolul a trecut. Acum vreo zece zile, un foarte important personaj, mâna dreaptă a Numărului Trei, aflat în străinătate într-o misiune importantă, s-a prezentat unui Serviciu occidental și s-a făcut nevăzut. Mai precis, trecerea se făcuse mai înainte, dar doar acum vreo zece zile a fost definitiv confirmată. Evident, au urmat represaliile: Numărul Trei a fost înlocuit, iar lui Albini i s-a încredințat un alt sector. Noi am fost puși în libertate, și cine știi a stăruit să ni se ceară oficial scuze, și toți lucrătorii și actorii, toți în afară de mine, să-și primească salariile pe săptămânile pierdute. Iar filmul va fi reluat cât de curând.

Se opri o clipă, privindu-mă zâmbind.

- Ai observat, cred, că de atunci nu mai ești nici tu urmărit...

- Drept să-ți spun, n-am observat. Mă obișnuisem cu omul meu, și nu-l mai vedeam... Dar, acum, spune-mi, te rog, ce știi despre Maestrul și despre tinerii căsătoriți...

De data aceasta, râse mai puțin copilărește. Se ridica din fotoliu și privi o clipă cerul. Apoi se întoarse către mine.

- De ce mă întrebi ? Foarte sincer, nu cred că știu mai mult decât dumneata. Eram dezamăgit, și Ieronim m-a ghicit imediat.

- Te întreb, pentru că nu înțeleg ce s-a întâmplat în Noaptea de Ajun, cum am ajuns pe o buturugă din marginea șoselei, și cum au dispărut ceilalți. Îmi dau bine seama acum, am avut, toți patru, una din acele experiențe incompreensibile, în care ni s-a părut că ne aflăm într-un spațiu străin și trăim într-un timp abolit. Nu vreau să mă gândesc la această experiență pentru că mă simt că mi-aș putea pierde mințile. Dar mă gândesc mereu la Maestrul și la ceilalți doi. *De ce au dispărut ? și cum au dispărut? și unde?*

Ieronim deveni deodată grav. Se rează în fotoliu și-mi căută privirile.

- Ți-am spus că nu știu mai mult decât dumneata, încep, pentru că îmi închipuiam că ai încă proaspăt în minte textul celor patru drame, pe care le-ai dactilografiat astă-vară.

Nu mi-am putut reține un suspin.

- Adevărat este că, deși le-am dactilografiat, nu mi-aduc aproape nimic aminte. Descifram cuvânt cu cuvânt, și nu înțelegeam ce descifram. Aș fi vrut să recitesc *Teatrul* în volum, dar...

- E adevărat, mă întrerupse Ieronim, îmi amintesc ce-mi spunea Maestrul, că erai istovit, surmenat, sufereai de insomnii.

- Aș vrea să te întreb doar atât, ce crezi dumneata că și s-a întâmplat? Crezi că mai trăiesc ? Și că o să-i mai putem reîntâlni într-o zi, cât ar fi ea de îndepărtată ?

Tăcu multă vreme, pe gânduri.

- Nu vreau să te mint, nici să-ți încurajez iluziile, de orice fel ar fi ele. Vreau să fiu cât se poate de sincer cu dumneata. Și când vei reciti, sau mai bine zis *citi* cele patru piese, vei înțelege de ce i-am spus lui Albini că ele ilustrează și comunică o metodă a libertății absolute, cu condiția să cunoști, la *lectură* ca și la spectacol, codul corespunzător. Albini, evident, a crezut că e vorba de o libertate *politică și imediată*, deci primejdioasă socialismului. Dar ceea ce ne-am obișnuit să numim

„libertatea absolută” este cu totul altceva. Oricine privește realitatea în față înțelege că vom putea intra curând într-o fază a Istoriei Universale când nici una din libertățile pe care abia apucaserăm să le cunoaștem nu va mai fi posibilă. Acesta este prețul cu care ar putea fi evitată catastrofa termonucleară. Trebuie, deci, să ne grăbim de pe acum, ca să putem supraviețui în instituțiile societății de mâine. Pentru unii din contemporanii noștri, cu privirile îndreptate nostalgic spre trecut, ceea ce ni se pregătește echivalează cu unul din infernurile evocate în 1984 sau alte anticipații de acest fel. Și s-ar putea să fie așa, dacă ne vom lăsa integrați în organismele social-politice de mâine așa cum suntem *astăzi*, adică naivi și nepregătiți.

Ascultându-l, nu izbuteam să-mi ascund dezamăgirea. Mai auzisem asemenea reflecții, poate de la el sau de la A.D.P. A citit desigur dezamăgirea în ochii mei, și a zâmbit.

- Te rog să mai ai puțină răbdare, pentru că nu știu cum aș putea altminteri să-ți răspund la întrebările pe care mi le-ai pus... Deci, pierderea treptată și fatală a *tuturor* libertăților, de orice fel, nu poate fi compensată decât prin ceea ce am numit libertatea absolută. *Vreau* să cred, și *sper*, că jocurile, spectacolele dramatice, gimnice, coreografice, sau recitarea de poezii și cântece – nu vor putea fi, *toate*, interzise. În orice caz, meditațiile, rugăciunile interioare (repetate în gând, nopțile sau în orice moment de solitudine), anumite exerciții fizice într-un ritm atât de lent încât devin insesizabile unui ochi neprevenit, toate acestea nu pot fi interzise. Și aceste nimicuri – gesturi, cântece, poezii recitate *altfel* decât am fost învățați, meditații, rugăciuni interioare, exerciții de respirație și vizualizare, pot deveni tehnici de *evadare*.

- Evadare, *unde*? I-am întrerupt aproape fără să-mi dau seama. În ce țară, în ce continent ?

Ieronim mă privi surprins, parcă nu i-ar fi venit să-și creadă urechilor.

- Tocmai dumneata mă întrebi asta ? Dumneata care – cel puțin așa mi-ai spus – care ai pătruns într-o pădure distrusă cu 25 de ani în urmă, ai intrat într-o casă cu toate luminile aprinse și masa pusă, și șampania frapată, așa cum era în Ajunul Crăciunului 1938 ? Și, pe urmă, ai fost găsit, pe o buturugă, în marginea șoselei, aproape îngropat în zăpadă ?

Am roșit, încurcat.

- Știu. Dar asta a fost fără voia mea și a fost, cum spuneam, una din acele experiențe ininteligibile...

Ieronim m-a privit din nou, de data aceasta, surâzător.

- Ai dreptate, a fost fără voia dumatăle, și ar fi fost poate mai bine dacă Maestrul nu stăruia să te urci lângă el, în sanie... Dar, în sfârșit, lucrurile s-au întâmplat așa, și nu altfel. Evadarea de care-ți vorbeam adineaori nu implică țări, orașe sau continente necunoscute. „Evadezi” doar din timpul și spațiul în care ai trăit până atunci, timp și spațiu care, într-un viitor din nefericire destul de apropiat, vor echivala cu o existență perfect programată într-o imensă închisoare colectivă. Urmașii noștri, dacă nu vor ști să descopere tehnicile de evadare și să utilizeze *libertatea absolută*, care ne este *dată* în însăși structura condiției noastre, de ființe libere deși încarnate, urmașii noștri se vor considera cu *adevărat* captivi pe viață într-o temniță fără uși și fără ferestre – și, în cele din urmă, vor muri. Căci omul nu poate supraviețui fără credința într-o libertate posibilă – oricât ar fi ea de limitată – și fără speranța că, într-o zi, va putea dobândi, sau redobândi, această libertate...

De câtva timp, îmi frecam în neștire fruntea. Înțelegeam, cred, destul de bine, dar nu vedeam legătura cu întrebările mele.

- Și atunci, am început în șoaptă, în acest caz...

- Ți-am spus că nu vreau să-ți încurajez iluziile, continuă Ieronim. M-ai întrebat ce s-a întâmplat cu Maestrul și cu cei doi. Îți răspund foarte sincer: nu știu *exact*. Nu-ți pot da nici o veste despre ei. Sper că trăiesc. Și dacă trăiesc, într-o zi ne vor face semn. Dacă până atunci nu ne-au dat nici un semn de viață, nu înseamnă că nu mai trăiesc.

Nu știu ce fel de existență au ales, sau au fost siliți să aleagă. Știu doar că libertatea absolută *există* și că cel care o cunoaște – sau o primește în dar – dispune de posibilități pe care nimeni din noi nu le poate imagina. *Știu* asta, pentru că m-am convins demult, pe spinarea mea, că omul, ca și Cosmosul, are mult mai multe dimensiuni decât cele pe care le-am învățat la școală, aici, în Occident, de vreo trei mii de ani.

- Și atunci ?...

- Repet, nu știu nimic precis. Dar din păcate știm cu toții că orice nouă libertate a fost cucerită cu mari jertfe. Și libertatea religioasă, și libertatea de gândire, și

libertatea socială, economică, sexuală – toate au avut eroii și martirii lor. Nu avem nici un motiv să credem că libertatea absolută, *adevărata libertate spirituală*, va fi cucerită fără riscuri, fără persecuții, fără martiraj.

- Dar dacă cineva dispune de o „libertate absolută” ...

Din nou mă privi surprins, dar de data aceasta zâmbi.

- Dumneata care te întorci din India, cunoști foarte bine riscurile unei asemenea libertăți...

- Știi, în orice caz, că cele mai primejdioase ispitiri, sfinții și yoghinii le întâmpină în preajma mântuirii sau în clipa când au cucerit libertatea absolută. Și de ispita magiei vorbesc toate legendele religioase din Antichitatea păgână și din Evul Mediu creștin.

- Asta ar însemna...

- Asta *poate* să însemne, mă corectă Ieronim, că prietenii noștri s-au putut pierde, chiar în clipa când s-au trezit acolo unde s-au trezit, și au crezut că nu se mai pot întoarce, și n-au înțeles că e vorba de ultima încercare inițiatică, n-au înțeles că, de fapt, se găsesc *tot aici*, pe pământ, în lumea *noastră*.

Se ridică brusc din fotoliu și se apropie de mine.

- Am vrut să te văd azi, pentru că mâine-dimineața plecăm la Sibiu să continuăm filmul. Știam că, pentru un timp, n-ai să mai vii la Sibiu.

Îmi prinse mâna și mi-o strânse cu căldură.

- Dacă ți se va face vreun semn, te rog, te *implor*, să nu vorbești nimănui, nici măcar logodnicei dumitale. Și în nici un caz, nu-mi scrii nimic. Sper să terminăm filmul pe la începutul lui mai, și am să trec atunci să te văd.

În prag, se întoarse către mine zâmbind.

- Și sper că de-acum înainte Albini te va lăsa în pace...

Mi s-a părut curios când, pe la sfârșitul lui martie, Albini a venit să mă vadă. Mut mai curtenitor ca la ultima întrevedere, silindu-se neconținut să zâmbească. M-a îmbiat chiar cu tabachera plină: țigări englezești, a precizat, singurele care nu pot fi falsificate.

Mi-a spus, apoi, că a citit cu „entuziasmul din tinerețe” *Memoriile* lui A.D.P. dar, din păcate, nu mai există nici o îndoială că Maestrul și-a găsit moartea într-un accident. Probabil, au încercat toți trei, să treacă un braț înghețat al Târnavei, și gheața a cedat. Același lucru s-a întâmplat și cu un grup de muncitori la sfârșitul lui ianuarie. Și, evident, nu i s-au mai găsit corpurile.

- Aceasta fiind situația, a continuat căutându-mi privirile, de ce n-am schimba clișeul – A.D.P. amnezic într-un sanatoriu – și am spune: A.D.P. dispărut? În acest caz, s-ar putea inaugura casa memorială și dumneata vei fi instalat conservator al colecțiilor.

I-am spus că ipoteza amneziei a fost încurajată de zvonurile că A.D.P. ar putea avea, la toamnă, Premiul Nobel.

- Nicio șansă! A rostit cu gravitate. Suntem informați că suedezii cunosc perfect situația. Au apărut mai multe articole în presa germană și acum nu mai crede nimeni în clișeul „amneziei”.

I-am dat dreptate, dar i-am mărturisit că nu știu ce aș putea face.

- Ca secretar, prieten și legatar universitar al Maestrului Pandele, s-ar putea aranja un interviu în care ați putea mărturisi că, din păcate, acum, după trei luni, de la dispariție, nu mai credeți în posibilitatea unei amnezii. Consultați și pe tovarășul Horia, vedeți ce părere are și dânsul...

Apoi, pe neașteptate, s-a ridicat, mi-a întins politicos mâna și a plecat.

*

Când i-am povestit discuția cu Albini (evident, în seara de 6 martie nu-i spusese nimic despre întâlnirea cu Ieronim), Valeria a căzut pe gânduri.

- Știi, atunci, a început târziu, că, în acest caz, ar fi mi bine să facem nunta cât timp se mai crede, și se spune, că Maestrul Pandele este amnezic. Asta înseamnă, în orice caz, că este în viață. Când va fi declarat dispărut, toată lumea va înțelege că, de fapt, Pandele a murit, – și, cum ți-am spus...

I-am dat dreptate. Din toate punctele de vedere, era mai bine să grăbim căsătoria. Valeria voia să avem copii acum, cât suntem tineri. După ce-am adăugat că s-ar putea, într-un viitor apropiat, să locuim în strada Fântânelor, Valeria s-a hotărât pe loc. Am consultat amândoi, emoționați, calendarul. Am ales

ziua de 11 aprilie, fără să înțelegem de ce. Apoi Valeria a telefonat familiei. „Amnezia Maestrului ar putea dura câțiva ani, le-a spus ar fi păcat de Dumnezeu să ne pierdem tinerețea așteptând.” Toți au căzut de acord. La naș ne gândisem mai de mult: inginerul Gheorghe Camilar, unchiul Valeriei. Dar trebuia anunțat imediat, căci lucra la Turda. Am rămas înțeleși că vom telefona a doua zi.

De când renunțasem la speranța de a fi cununați de A.D.P., hotărâsem să sărbătorim nunta în strictă intimitate, la restaurantul Bogdan. Doar familia – adică mama și cele două surori ale Valeriei – și câțiva prieteni. Am vrut să fim 12 persoane, dar până la urmă Valeria a mai invitat două prietene, amândouă căsătorite. Era 16 : număr norocos, le-am spus.

Dar, din păcate, ploaia care începuse noaptea târziu, a continuat până noaptea târziu. De câteva ceasuri nu se mai găsea niciun taxi, și unii invitați au ajuns la restaurant uzi până la piele.

Nu pot spune că „recepția” a fost una prea reușită, dar pentru că Valeria și familia păreau fericiți, am încercat să par și eu. Totuși, ne-am întors mai devreme acasă, înainte de miezul nopții.

De-abia încuiasem ușa cu cheia, când am auzit soneria. O clipă, ne-a fost la amândoi frică. (Eu m-am gândit imediat la Albini.) N-am răspuns. Dar după ce-am auzit câteva bătăi în ușă, am întrebat amândoi.

- Cine este?

Niciun răspuns. Mi s-a părut totuși că aud pași repezi, coborând scara, și am deschis ușa. Am rămas amândoi împietriți, emoționați, în prag zăcea, în hârtie de celofan, un imens superb buchet de trandafiri roșii.

- E probabil de la Editură, am șoptit.

Erau atât de mulți, cu tijele atât de lungi, și miroseau atât de puternic încât am simțit cum începe să-mi bată inima și i-am numărat. Erau 19 trandafiri. Și în acea clipă am zărit biletul, și l-am ascuns repede în palmă, să nu-l vadă Valeria.

De-abia când se dusesse la bucătărie să umple vasul cu apă, am citit biletul: „*As always, A.D.P. Remember, Niculina-Laurian*”.

Nu înțeleg cum nu m-am trădat. Văzându-mă că o strâng în brațe, abia stăpânindu-mi lacrimile, Valeria a început să mă sărute.

- Știam, știam de mult, șopti, știam cât de mult mă iubești...

M-am trezit mai devreme ca de obicei, m-am îmbrăcat repede și îndată ce Valeria a plecat la birou, m-am îndreptat spre florărie. Mă cunoșteau toți, iar pe A.D.P. îl cunoșteau de douăzeci de ani. M-am apropiat de Elvira și i-am mulțumit.

- E cel mai frumos buchet de flori pe care l-am primit...

Nu știa de nuntă, și m-a felicitat.

- Dar nu l-am trimis noi, a adăugat.

- Nouăsprezece trandafiri roșii, cu tijele foarte lungi, așa cum îi plăceau Maestrului.

- Sărmanul! a șoptit Elvira.

- Aș putea jura că buchetul a fost aranjat aici. Unde altundeva s-ar mai găsi trandafiri atât de frumoși, cu tijele atât de lungi, și atât de delicat înveliți în celofan?

Elvira a clătinat din cap.

- În nici un caz nu puteau fi de la noi. De două zile n-am mai primit trandafiri roșii. Am avut numai albi, și o duzină de trandafiri galben...

Eram atât de tulburat și dezamăgit, încât Elvira m-a privit mirată.

- De ce nu încercați la Evantai? Au și acolo flori foarte frumoase...

Am încercat, deși, la ușă, am înțeles că trandafirii nu fuseseră trimiși de aici. Apoi am trecut pe la Florența, am intrat chiar la Athenée Palace. Erau mai mulți clienți înaintea mea, și când mi-a venit rândul și am întrebat-o, vânzătoare nu și-a putut reține un gest de oboseală și exasperare.

- Noi nu trimitem flori la domiciliu!

Apoi s-a întors spre bătrânul care își aștepta rândul în spatele meu, și l-a întrebat din ochi.

- Un buchet de violete de Parma, a șoptit bătrânul brusc intimidat.

Nu știu de ce mi-a fost milă de el, și i-am zâmbit.

Știam că această bruscă notorietate o făcea fericită pe Valeria. Dar de câte ori reciteam interviurile, mă întrebam ce-ar spune A.D.P. dacă i-au căzut cumva sub ochi.

Așteptam, totuși, alt semn de viață de la el; așteptam, mai ales, o indicație, cât de sumară, ca să știu cum trebuie să mă port. Iar când, în iunie, a apărut *India: văzută și nevăzută*, am sperat că voi primi câteva cuvinte de la el. Era prima mea carte și i-o datoram, în primul rând, lui. Câteva săptămâni în urmă mi-am spus că Maestrul se află undeva în străinătate, că nu știe încă de apariția cărții.

Am început să sper din nou când am semnat contractul pentru un volum de amintiri despre A.D.P., și petreceam zilnic câteva ceasuri în strada Fântânelor ca să consult arhiva. Nu înțelegeam de ce Ieronim nu venise să mă vadă în mai. Câtva timp am crezut că nu-și terminase filmul. Dar curând după ce apăruse *India*, am citit într-o recenzie că unele pagini ale mele îi aminteau autorului recenziei anumite scene din *Copiii nimănui*, filmul lui Ieronim Thanase, pe care îl văzuse în avanpremieră.

Am așteptat de atunci, cu nerăbdare crescândă, premiera. Se vorbea despre acest film ca de o capodoperă. Când, la începutul lui octombrie, a avut loc premiera, *Copiii nimănui* a fost proclamat „cel mai bun film socialist al secolului”. Valeria și cu mine am făcut de mai multe ori coadă, până ce-am putut găsi două locuri. Am fost amândoi atât de copleșiți, încât n-am putut, nici unul, nici altul, scoate un singur cuvânt până ce-am ajuns acasă.

- După *Copiii nimănui*, a șoptit Valeria, așezându-se pe marginea patului, nu voi mai putea vedea, foarte multă vreme, un alt film...

Ar fi trebuit să spun și eu ceva, dar nu știam ce. Nu credeam până atunci că, respectând întocmai, până la literă, etica și estetica socialistă, se poate crea o capodoperă care să nu semene cu nimic din tot ce făcuse până atunci.

N-am să pot uita niciodată expresia ei, când își întrerupse cântecul și începe să asculte zurgălăii săniilor care se apropiau, și înțelege...

Valeria tăcu brusc, apoi își plecă fruntea, ca să nu-i vadă lacrimile. Era Niculina: găsisse, ascunși, într-un hambar, ultimii copii dintr-o școală întreagă, fugiți din sat

cu o săptămână mai înainte, când începuse bombardamentul, și murind de atunci unul după altul, de foame, de frig, de oboseală. Și pentru că nu avea nici măcar o coajă de pâine uscată, Niculina a început să le povestească, să cânte, să danseze, și treptat o lumină nefirească transfigurase hambarul. Și începeau să apară, pe rând, pe măsură ce Niculina vorbea despre ele, tot felul de păpuși și animale, vii sau împăiate, și fete tinere care păreau când zâne, când slujnice, când acrobate, și Niculina dansa printre ele, se întrerupea la răstimpuri și izbucnea în râs, și atunci toți copiii începeau și ei să râdă, pentru că Niculina le arăta, ținându-l de urechi, un iepure alb sau un elefant minuscul de mucava, care încerca să-și ascundă trompa... Și apoi, pe neașteptate, se aud zurgălăii săniilor, și înțelege...

*

Critica subliniase că feeria e perfect compatibilă cu viziunea realist-socialistă. Căci cei patru copii care supraviețuiesc se întorc mai târziu în satul părăsit, unde ultimii locuitori trăgeau să moară printre ruine, și, improvizând un șantier semănând mai mult cu o vastă casă de păpuși, se apucă să construiască ceea ce la început părea un imens hambar, dar care curând se dovedește a fi altceva: dormitor, sală de mese, școală, infirmerie, sală de gimnastică, bibliotecă. Ieronim introdusese cu mare abilitate ideologia și vocabularul socialist; spectatorul afla întâmplător că cei patru erau pionieri, că șantierul lor vestea „construirea socialismului”, că legendele pe care le povesteau și baladele pe care le cântau evocau mitologia dacilor și scene memorabile din trecutul țărilor românești.

Așa cum era de așteptat, *Copiii nimănu* a luat premiul I la concursul internațional de la Cannes. Câteva săptămâni în urmă, filmul rula în toată Europa și fusese deja angajat în Statele Unite și în America Latină. Îmi spuneam că probabil Ieronim plecase din țară. Se vorbea că mai multe case de filme i-au propus să-l angajeze cu întreaga lui companie.

Și apoi, fără motiv, filmul a fost retras. S-a aflat mai târziu că mulți critici străini, care scriseseră entuziaști despre *Copiii nimănu*, vedeau în acest film genial cea mai virulentă satiră a sistemului socialist...

...1967, 1968, 1969... Ce-aș mai putea adăuga ? *Amintirile* despre A.D.P. au apărut acum un an, și am semnat contractul pentru o monografie critică, însoțită de câteva texte inedite. Dar în aprilie 1968 am făcut imprudența să plecăm pentru o săptămână la Sinaia. Când ne-am întors, melancolici, pentru că plouase aproape tot timpul, am găsit în fața ușii un mare buchet de trandafiri.

- Ieri a fost aniversarea căsătoriei, i-am șoptit, oarecum rușinat, Valeriei.

Am început să desfac tremurând hârtia de celofan, reușind și de data aceasta să ascund biletul.

- Păcat! a spus Valeria. Unii din ei s-au ofilit deja...

- Când a intrat în bucătărie să le taie cozile, am citit repede biletul „*As always, A.D.P. Remember, Niculina-Laurian*”.

Valeria a umplut vasul cu apă.

- Șase din ei s-au ofilit, mi-a spus.

- Au rămas deci 13, am șoptit visător. Număr cu noroc!...

*

În februarie 1969 s-a născut băiatul, Adrian Gheorghe. Iar în martie ne-am mutat în strada Fântânelor. Casa memorială fusese inaugurată cu două săptămâni mai înainte.

De data aceasta, mi-am spus, orice s-o întâmpla... În noaptea de 10 spre 11 aprilie, aproape că n-am dormit, în zori, m-am îmbrăcat și am trecut în birou. (Îi spusese Valeriei că am ceva de terminat.) Mă uitam tocmai la ceas, când am auzit soneria la ușa din față: opt fără un sfert. Am alergat în vârful picioarelor și am deschis, în prag, același buchet somptuos de trandafiri: un tânăr de vreo 16, 17 ani traversa liniștit strada. Am alergat după el și l-am prins de braț.

- Dumneata ai adus trandafirii ? De la cine sunt ?

Tânărul m-a privit candid, parcă nu m-ar fi înțeles.

- Ai sunat adineaori la numărul 43, și ai lăsat în față ușii un buchet cu 19 trandafiri.

Tânărul a ridicat din umeri.

- Mă confundați cu altcineva, spuse politicoasă dar ferm. Eu, numai de trandafiri n-am chef! Azi mă prezint la examen, și am trac...
  - Ce fel de examen ? l-am întrebat bănuitor.
  - Literatură franceză modernă, spuse cu un zâmbet amar. Dar am căzut prost... Băga mâna în buzunar și scoase o foaie de caiet.
  - Trebuie să traduc și să explic un text. Doar câteva propoziții. Dar cum să le explic? „Libertatea absolută”, asta, să zicem, înțeleg. Dar mai departe ? *Nous sommes condamnés à la liberté!* Ce vrea să spună asta?
  - Vrea să spună exact ce spune: că suntem condamnați la libertatea absolută. M-a ascultat zâmbind, și în acea clipă mi s-a părut că-mi face semn cu ochiul.
  - Cum s-ar spune, ca să citez un exemplu din examenul de anul trecut: *A bon entendeur, salut!*
- S-a închinat profund, oarecum în glumă, și-a băgat amândouă mâinile în buzunare și s-a depărtat agale, fluierând.

Eygalières, august-septembrie, 1978

Chicago, februarie 1979